

BEYOĞLU

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

2016 SAYI 6

VUSLAT

وَصَلَاتٌ

Sayı 6 - 2016

İMTİYAZ SAHİBİ
Beyoğlu Anadolu
İmam Hatip Lisesi

TETKİK EDEN
Ragıp KÜÇÜKER

YAYIN KURULU
Akif AKYILDIZ
Muhammed Musa BAKAR

TASARIM
Akif AKYILDIZ
Mustafa Yasir DEMİRKOL

KAPAK
Cihat YILMAZ

İRTİBAT
İmrahor Cad. No:88
Sütlüce Beyoğlu/İstanbul
0212 210 24 13
0212 210 24 14
beyogluanadoluihl
@hotmail.com

Başlarken

Mahmut YELEK
Okul Müdürü

Sınırlarımıza Sığmasak, Yeniden Bizler Fethetsek Anadolu'yu

Gerek İslam öncesi dönemlerde gerekse de İslamiyet ile şereflendikten sonra, atalarımızın sürdürdüğü fetih politikalarının hem coğrafi zorunluluklar hem de gidilen diyarlara yeni umutlar taşımak üzere gerçekleştirildiğini biliyoruz. Özellikle İslam ile şereflendikten sonra tüm dünyadaki karanlık çağlara uzanan tek ışık olan tarihimiz, büyüklerimizin yaşadığı olumlu ve olumsuz tüm tecrübelerle günümüze ve geleceğimize ışık tutmaya devam ediyor.

Zaman ilerledikçe ve insanlar kendi hayatlarının rutin düzeninde seyredildikçe, kendi topraklarımızın yine kendimiz tarafından tekrardan keşfedilmesi gerektiğine, bu topraklarda inancımızın ve toplumsal değerlerimizin yeniden hâkim kılınması gerektiğine inanıyoruz. Çünkü fen bilimlerinde fizik, mühendislik disiplinlerinde ise termodinamik konuları içerisinde de anlatıldığı üzere, tabiatta kendi hâline bırakılan her şeyin bozulmaya doğru yüz tuttuğunu biliyoruz. Toplumlar da böylesi bir sürece uzun vadede maruz kalabildiklerinden, yüzlerce yıl önce topraklarımızı fetih ruhuyla diriltten değerlerimizin, bugünümüzü de aynı ruh ve inançla dirilteceğine hiç şüphesiz inanıyoruz.

Tefekkürü, inzivası ve eserleri ile ülkemizdeki farklı kuşaklara ışık tutan üstadımız Nuri Pakdil'in, mektuplarında iletişim adresi olarak yazdığı "Ankara/Yeryüzü" ifadesi, hafızalarımızın en hassas bir köşesinde yer tutmuştur. Bu anlayışla Üstad, hudutlarla kuşatılmayacak tefekkür dünyasının adresini okurları ile paylaşmış oluyordu. Bizler de dünyayı tanımak için önce sınırlarımızı ve sınırlarımızın içindekileri, sonrasında ise ötesindeki diyarları keşfe çıkmak ümidiyle, Vuslat dergimizin bir yeni sayısında daha sizlerle buluşmanın huzurunu yaşıyoruz.

Bu sayımızda ülkemizin resmi sınırlarını ve emperyalizme karşı inançları ekseninde toplumsal bir mücadeleyi konu edinen Misak-ı Milli konusunun yanında, resmi sınırlarımızın dışında ancak yürek coğrafyamızın müstesna bir köşesinde bulunan Şam'ı tanıtan değerli yazılarımızla seyrimizi sürdürüyoruz. Asrın idrakine İslam'ı tebliğ eden Akif'i asırlar öncesinden dünyaya davet ve sevgi mesajları sunan Mevlana'yı sayfalarımızda ağırlıyoruz. İslam sanatlarımızdan hat ve ebruya da yer verdiğimiz dergimizde, ayrıca İstanbul'umuzda görev aldığı günden bu yana şehrimizin adına pek çok değerli çalışmaya imza atan Saygıdeğer Valimiz Vasip Şahin ile gerçekleştirdiğimiz dolu dolu bir röportaj ile de huzurlarınıza çıkmanın onurunu yaşıyoruz.

Beyoğlu İmam Hatip Lisesi'nde yetişen genç kalemlerin masum ve heyecanlı irfan dağarcığını yansıtan dergimiz, inşallah daha pek çok sayıda kültürümüzün yansımalarını sizlere sunmaya devam edecektir. Bu mütevazı kültür yolculuğumuzda emeği geçen tüm değerli öğrencilerimizi tebrik ediyor, onları geleceğe izler bırakacak birer nefer olarak yetiştiren tüm öğretmenlerimize de teşekkürü bir borç biliyorum.

Mahmut YELEK
Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü

04

Ahmed Gür
ile Röportaj

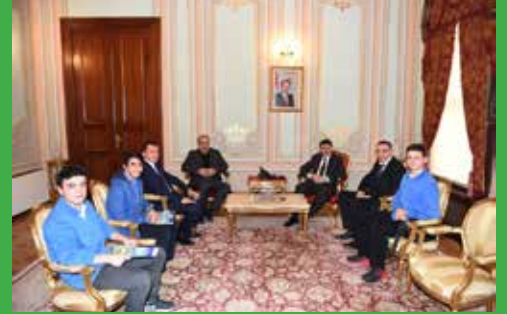
08

Mukaddes Esir:
Kudüs

20

Milli Misak

22

Kanayan Yara:
Şam

30

Doç. Halit Özkan
ile Röportaj

48

İstanbul Valisi
Vasip Şahin
ile Röportaj

56

Mehmed Akif

64

Mevlana
Celaledin-i Rûmi

76

Dil, Düşünce
ve Kültür

Ahmed Gür ile Röportaj	04	İstanbul Valisi Vasip Şahin ile Röportaj	48
Vapur-Hikâye	07	Şerhu'l Mevakıf	50
Mukaddes Esir: Kudüs	08	Dost-Şiir	55
Milli Misak	20	Mehmed Akif	56
Kanayan Yara: Şam	22	Akif'in Sevdası	61
Dostun Yolu	29	Mevlana Celaledin-i Rûmi	64
Doç. Halit Özkan ile Röportaj	30	Ebru Sanatı	70
Sosyal Faaliyetler	36	Hayat Beyoğlu'nda Güzel	72
El-Milel ve'n-Nihal	42	Dil, Düşünce ve Kültür	76
Başlangıç-Şiir	47		

BEKV Onursal Başkanı Ahmet GÜR ile Röportaj

Musab Sarı 10/A
Salih Özdemir 10/A
Recep Tayyip Aslan 10/A

SORU 1 - Beyoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı onursal başkanı olarak öncelikle bize kendinizden bahseder misiniz?

CEVAP 1 - Beyoğlu Eğitim ve Kültür Vakfı'nın 12-13 sene yönetim kurulu başkanlığını yaptım ve 3-4 senedir de mütevelli heyet başkanlığı yapıyorum. 1996 yılında dönemin başbakanı rahmetli Erbakan Hoca bu okulun temelini attı. O zamanın büyükşehir belediye başkanı sn. Recep Tayyip ERDOĞAN Bey'di, kendilerinin bu okula yapmış olduğu katkıları da unutmamız mümkün değildir. 2006 senesinde şube olarak açtık. 2007'de Din Öğretimi Genel Müdürü sn. Prof. İrfan AYCAN Bey'in katkılarıyla proje okul olduk. Mahmut Hoca'mı bu okulun başına getirdik, o da ekibini kendisini bu yola adanmış kişilerden oluşturdu. Ben de sizden bu hocalarımızın değerini bilmenizi istiyorum.

SORU 2 - Neden bu okul? Neden bu kadar Arapça? Neden bu kadar Kuran?

CEVAP 2 - Neden bu okul dediğiniz zaman biz bu okulu Türkiye'deki bütün imam hatip okullarına örnek bir okul olarak düşündük. Türkiye'de lise düzeyinde olan imam hatip okulları bizden örnek alsın için, imam hatip liselerinin seviyelerini yükseltmek için bu

okulu kurduk ve bu işe çok önem veriyoruz. Eskiden medrese sistemi eğitimi vardı ve başarılı olunurdu. Çünkü o rahle-i tedrisata bir talebe girdiği zaman Kuran-ı Kerim'i öğrendiğinde Allah'ın izni ile o kişinin önü açılır ve o talebe Allah'ın izni ile çok iyi yerlere gelir. Bu yüzden Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi benim olmazsa olmazımdır. Neden Arapça dersiniz de çünkü Kuran olan yerde Arapça da olması lazım. Ben hafızlığı seven bir insanım, bu okuldan ne kadar hafız çıkarsa ben o kadar mutlu olurum. Şu an bizim en büyük sıkıntımız namaz kıldırma memurlarımız. Biz namaz kıldırmaya memur olmanız için değil âlim olmanız için uğraşıyoruz. Yani dünya hayatında hangi meslek olursa olsun âlim kişiler olmanızı istiyoruz. *Neden Kuran; çünkü Kuran insanları öz benliği ile beraber yaşatıyor.*

SORU 3 - Her gün okulumuzun mescidine gelip bizimle beraber Kuran-ı Kerim okuyorsunuz, sabahın erken saatlerindeki Kuran etütlerine bu kadar önem vermenizin sebebi nedir?

CEVAP 3 - Benim için sabah orada bir sayfa veya bir cüz Kuran okumak o günün bereketi, o günün en güzel başlangıç saati olduğu için. Benim üç tane evladım var ama okulda üç yüz yetmiş tane var. Onların hepsi benim evladım. Ben onları sabah o saatlerde görmezsem ken-

dimde bir eksiklik hissederim. Çünkü o Kuran, oradaki güzelliği görmek ve hocalarımla hasbihal etmek bana huzur veriyor.

Ben hiç şarkı dinlemem. En güzel Kuran okuyan hocayı veya güzel vaaz veren hocayı dinlerim. Bu müziği sevmiyorum anlamına gelmez; kulağıma hoş gelmiyor. Ama bir Kuran okunduğu zaman işte o kulağıma hoş geliyor.

SORU 4 - Bu okulun yapımında ve eğitim süresinde ne gibi zorluklarla karşılaştınız?

CEVAP 4 - Hayatımın en zor zamanlarını bu okulu yaparken geçirdim. Çünkü okula başladığımız zaman orası bir çöp döküm alanıydı. Beyoğlu'nda okul yapacak yer yoktu. Biz burayı dönemin Beyoğlu belediye başkanı sn. Nusret BAYRAKTAR Bey'in yardımları sayesinde alabildik ve projelendirdik. Buranın hafriyatına 500000 metreküp hafriyat aldık. O arkadaki duvarlar her biri bir metre genişliğinde ve elli metre derinlikte kazıklar çakılmış yukarıdaki toprak yığını tutuyordu. 1998'de burayı yaparken 28 Şubat savcılarında şu anda ismini hatırlayamadığım ama Rizeli olduğunu bildiğim bir savcı beni çağırdı ve bana: "Beyoğlu'nda ikinci külliye kuruluyor, ne yapıyorsunuz?" dedi; okul yapıyoruz, dedim. Siz buraya külliye yapıyorsunuz, dedi. Hayır, dedim. Okul yapıyoruz, projem bu, ruhsatım

bu, ruhsatım var, her şeyim var, tapum var. Hayır, bunların hepsi göstermelik, dedi. Bu arada Milliyet gazetesinde irticaya destek veren kurum ve kuruluşlara ilgili bir haber çıktı. Gazetede sıralamada biz de 11. sırada yer almışız, bunun üzerine o gazeteyi sakladım, (bana ahirette lazım olacak).

Savcı dedi ki: "Sen Müsiadlı mısın?". Elhamdülillah Müsiadlıyım, dedim. Ne demek istiyorsun, atarım seni içeri, dedi. Leşimi atarsın içeri, gönlümü atamazsın, gönlüm okulda, dedim. *Derdim ki: "Şu okuldan içeri bir talebe girsin, Cenab-ı Hak ondan sonra canımı alsın. Ama ben bunu bir göreyim."* Ama şimdi mezunları görüyorum Allah'ıma şükür. Onun için çok zorluklar çekilerek yapılmış bir okul. Beyoğlu'nda hiç imam hatip okulu yoktu. Beyoğlu kurtarılmış bölgeydi. İmam hatip yapmak üzere 30'a yakın dernek kuruldu, hepsinin içine birer ajan sokuldu, okullar yapılamadı. Ama elhamdülillah benim kurduğum bu vakıftaki çok samimi insanlarla beraber bu arsayı temin ettik ve ilk olarak bu okulu yaptık.

İnşallah sizin gibi güzel talebeler buradan yetişiyor. İnşallah Türkiye'yi sizler idare edeceksiniz. Bu engeller okulun açılmasını beş sene geciktirdi. Beş sene mücadele verdik. Bana ne eziyetler ettiler onları anlatamam burada. Allah'ın izniyle hiçbir engel insanı gayesinden

caydıramaz. *Gaye Allah'ın ipine sarılmaksa hiçbir engel onu bozamaz.* Yeter ki Allah'ın ipine sarılalım hep beraber. Ben yok biz varız. Bu okulu, okulun girişinde bir kulübe var oradan yaptık. Aşkla yaptık.

SORU 5 - İlk Arapça hazırlık okuma fikrini kim ortaya sürdü ve bu süreçte ne gibi sıkıntılar yaşandı?

CEVAP 5 - Okulumuzun zaten temel direği Mahmut Hoca'm. Bu işin mimarı yani Arapça'nın mimarı Mahmut Hoca. Mahmut Hoca'ma ben çok ısrar ediyordum, diyordum ki: "Bu okulda hafız yetiştirelim, hem okul hem hafızlık." Ama bunun yanında Arapça olmazsa olmaz. Mesela; bir tane Arap geliyor buraya, konuşabiliyor musun? Konuşamıyorsun. Bizim çok ihtiyacımız var Arapça 'ya. Başka bir projemiz daha var burada, Allah izin verirse bizim İbranice de öğretmemiz lazım burada. Bunu müdürle konuşuyorum, altyapısını hazırlayabilirsek ona da başlayacağız inşallah...

Osmanlı Dönemi'nde Arapça problemi var mıydı? Hiç yoktu. Neden biz öz lisanımızı konuşmayalım? Kendi lisanımızı konuşabilme-

liyiz. Yani bizim için Arapça olmazsa olmaz. Şu anda Cumhurbaşkanımız sn. Recep Tayyip ERDOĞAN Bey'in talimatları ile Türkiye'deki bütün kaymakamlar Arapça öğrenmek üzere bir yıllığına Ürdün'e bir yıllığına da İngiltere öğrenmek üzere Amerika'ya gönderiliyor, Şu anda siz üniversitede branş olarak neyi seçersiniz bilmiyorum. Hepinizin kafasında ayrı bir bölüm var ama benim tercihim İslami ilimleri ağırlıklı seçmeniz. Neden? Çünkü bizim orada sağlam ve donanımlı insanlara ihtiyacımız var. Yani üniversitelerde Arapça bilen hocalara çok ihtiyacımız var? Çünkü Arapça bizim için çok önemli, hatta kaymakamımızdan valimize kadar herkesin öğrenmesi gerekiyor. Kendimizi anlatamıyoruz biz. Şu an 1,5 milyar Müslüman var dünyada, buna Türkiye de dâhil ama sen Arapça bilmiyorsun, böyle olur mu? Nasıl bir şey bu?

SORU 6 - Bu okul sizin için ne ifade ediyor?

CEVAP 6 - Benim her şeyimi ifade ediyor. Bir şeyi değil her şeyi. *Bu okul benim hayatım dolayısıyla sizler de benim hayatımın bir parçasısınız.*

Çok eski arkadaşımdır Hüseyin. Onunla vapurda tanışmıştık. Öylesine gezilerimden biriydi. Avrupa'dan Asya'ya olan bu yolculuk boyunca sıcaklığını koruyan çayımı yudumlarırken Erdem Bayazıt'ın Şiirler'ini okuyordum. Boğazın soğuk dalgalarında süzülürken vapur, bardağımda sıcak dalgacıklar oluşturuyordu ve bu dalgacıklarda küçük çay çöpleri süzülüyordu... (Şehir de aynı değil midir? Devasa gökdelenlerin arasında süzülen arabalar ve arabaların içinde monotonlaşan hayatlar? Belki de fazla karamsarım, çay çöplerinin yüzmesi ne kadar kötü olabilir ki?) Ben bunları düşünürken karşıma kıvrıkcık saçlı, kısa kıvılcık sakallı, orta boylarda bir genç oturdu. Bir süre dışarıyı izledi. Ben de son şiirin son mısrasını okuyup kitabı kapattım, çantama koydum. Vapur iskeleye yanaşırken ayaklandım.

-Şehre geri mi dönüyorsun?

İlk önce kime dediğini anlamadım. Arkama dönünce yüzüme baktığını gördüm. Hiç tanımadığım bir insanın bana böyle bir soru sorması şaşırtmıştı beni. Cevap vermek istemedim.

-Özür dilerim, dedi. Seninle konuşmadan gideceksin sandım, biraz aceleci davrandım galiba... Ben Hüseyin.

Hüseyin okuduğum kitabı gördüğünden fikrimi sormak istemişti. Cevap vermek zorunda hissettim. Elimi uzattım:

-Memnun oldum, ben Ahmet.

Elimi sıktı. Gemi motorlarını kapatıp iskeleye yanaşmıştı. Yolcuların hepsi aşağı inmişti. Biz de merdivenlere doğru yöneldik. O tekrar sordu:

-Şehre geri mi dönüyoruz?

-Ne zaman şehirden ayrıldık ki?

-Eğer İstanbul Erdem Abinin şehirlerinden biriyse, vapur kurtarılmış bölgedir bana göre...

-İstanbul farklı... En azından ben öyle hissediyorum ve umuyorum. Ayrıca Üsküdar ne kadar İstanbul ise vapur da o kadar İstanbul'dur bana göre.

Vapurdan inmemizle beraber Üsküdar'dan akşam ezanları yükselmeye başladı. Pantolonunun dizlerinin hafif aşındığını fark ettiğimden Mihrimah Sultan'a yöneldim. O da benim gibi bir şey söyleme gereği duymamıştı.

Namazdan çıkınca bir banka oturduk. Tepemizde kendisini bile zor aydınlatan bir lamba... İkimizin de vakti bol olduğundan uzun bir sohbete başladık. Hüseyin İstanbul Üniversitesi'nde tıp okuyordu. Çok zeki bir gençti. Çok zor bir bölümde eğitim görmesine rağmen gerek kültür okumalarından gerekse kültür gezilerinden hiç taviz vermiyordu. Ayrıca bir STK gönüllüsüydü. O da benim gibi İstanbul'u anlamaya yönelik geziler yapıyordu.

-Her ayın on dördü vapurda buluşalım. Her seferinde farklı bir kitap okuyalım.

Kabul etti. Bu fikir onun da çok hoşuna gitmişti. Her buluşmamızda bir sonraki sefer gelmek için söz verecektik. O günden beri iki yıldır her ay akşam namazından önceki vapur seferinde buluşuyorduk. Vapura girişler kapandı. Soğuk dalgalar yine çayımı dalgalandırdı. Aynı düşünceler kafamdan geçti. Az önce ölüm haberini aldım Hüseyin'in. Vapur yolu yarıldı. Loş bir ışık altında vermişti bu sözü; "Orada olacağım bekle..."

MUKADDES ESİR: KUDÜS

Mustafa Yasir Demirkol 9/A

Kudüs!
“Kor ateşlerde yanan, kanayan yaram,
Tel örgüler ardında, bekleyen sevdam, ey Ku-
düs...
Kollarında çileler eriten, umudu büyüten,
Ellerinde acıyı yoğuran, sevdayı doğuran ey
Kudüs...”

Ömer Karaoğlu'nun Kudüs'e yazdığı
şiirle yaptım girişi.
Heybemizde tek bu şiir yok elbet. Günümüze
değin yazılmış yüzlerce şiir var, binlerce mer-
siyeler, medhiyeler..
Esaretin hikâyesi, özgürlüğün sembolüdür.
Allah'ın mübarek kıldığı, Kutlu Nebî'nin
ayak bastığı mukaddes toprakların bulunduğu
şehirdir Kudüs...
Tel örgülere yazılmış destan, hürriyete verilen
unvandır.
Karşıya çıkan her engeli yıkmaktır Kudüs, ne
olursa olsun yılmamak, yıkılmamak...

Kudüs, Ortadoğu'da bulunan en kadim
şehirlerden biridir. Kudüs, işgalci Siyonistle-
rin baskılarıyla Filistinlilerden soyutlaştırıl-
maya çalışılan şehirdir.
Kudüs'ün üç semavî din olan İslâm'da, Hıris-
tiyanlık'ta ve Yahudilik'te yeri ayrı kutsallık-
tadır.
Tarih boyunca belki de en çok saldırıya uğ-
rayan, en çok işgal edilip kurtarılan ve şu an

da İsrail tarafından işgal altında olup Selahad-
din-i Eyyûbi'sini bekleyen şehirdir Kudüs...

Kudüs'ü semavî dinler için kutsal olduğu için
dinlere ayırarak inceleyelim:

Hristiyanlık

Kudüs şehrinin adının geçtiği bilinen
en eski belge 18 ve 19. yüzyıllara ait olan Mı-
sır metinleridir. Grekçe'de Hierosolyma'dır
Kudüs'ün adı, şehrin kutsallığını ifade eder.
Latince ve Batı dillerine Jerusalem olarak
geçmiştir. Hristiyanlar için, İncil'e göre Hz.
İsa'nın bu şehirde çarmıha gerilmesinden do-
layı kutsaldır.

İmparator Hadrien zamanında Romalı-
lar Kudüs'ün harabeleri üzerinde yeni bir put-
perest şehir kurmak isteyince Yahudiler ayak-
lanmış, ayaklanma bastırıldıktan sonra (135)
şehrin inşası tamamlanmış, adı da Colonia
Aelia Capitolina olarak değiştirilmiş ve Aelia
(Ar. İliyâ) adı uzun asırlar varlığını korumuş-
tur. Şehre girmeye kalkışan Yahudilere ölüm
cezası konulmuş, ancak İmparator Konstan-
tinos bu yasağı kaldırmıştır. 614'te Sâsânîler
tarafından işgal edilen Kudüs'ü 629'da Bizans
İmparatoru Herakleios kurtarmış ve İranlılar-
dan geri aldığı kutsal haçı Kudüs'teki yerine
koymuştur. Şehir 638'de Müslümanlar tara-

findan fethedilmiştir.

İnciller'de Kudüs

Kudüs, İncil'lerde önemli yere sahiptir. Markos İncili'ne göre Hz. İsa'nın Galile bölgesinde yaptığı tebliğ faaliyetine halk olumsuz tavır gösterir ve Hz. İsa Kudüs'e yönelir, şehre girer ve mâbedi temizler. Yahudi otoriteleri tepki gösterir, Hz. İsa şehrin cezalandırılacağını ve mâbedin kirletileceğini haber verir. Şehrin dışında çarşıya gerildiğinde mâbedin perdesi yırtılır. Diğer İnciller Kudüs'le ilgili bu bilgilere bazı ilâveler yaparlar. Yuhanna İncili Hz. İsa'nın Kudüs'e bir çok defa geldiğini söyler. İncillere göre Hz. İsa'nın dünyevî hayatı Kudüs'te sona erer.

Yahudilik

Kudüs kelimesinin İbrânce adı olan Yeruşalayim (Yeruşalem) hakkında pek mutelif görüşler vardır. Şehrin orijinal adının İruşalem olması ve "tesis etmek" mânasındaki yârâh fiil kökünden Iru ile Batı Sâmilere'nde bir tanrı olan Şalim kelimelerinin birleşmesinden oluşması daha muhtemel görünmektedir. Genel yorumlara bakılacak olunursa şehrin adı "Şalim'in Şehri" anlamına gelir.

Kudüs şehri Tevrat'ta yalnızca bir kere geçer. Şehrin krallık ve ibadet merkezi oluşu Hz. Dâvûd'la başlamaktadır. Birinci mâbed döneminde mâbedin bulunduğu tepeye Sion denilirdi. Sion adı Kudüs'ün tamamını da ifade ediyordu. Hz. Dâvûd'a saltanatının ebediyen devam edeceği vaad edildiğinde bu aynı zamanda krallık ve mâbed şehri olan Kudüs'ün ebedîliğine de işaret sayılmıştır.

Kudüs, özelliği ve kutsallığı sebebiyle Yahudi şeriatında diğer şehirlerden farklı bir konumda ele alınmıştır, dolayısıyla bazı kurallar Kudüs'e uygulanmamaktadır. Tanrı tarafından seçilen bir yer kabul edildiği için Kudüs Mâbedi sadece kurbanların takdim edildiği bir mekân değil aynı zamanda hac ibadetinin de yeridir. Çünkü yılda üç defa her erkek kurban takdimi için Rabbin huzurunda (mâbedde) bulunmakla yükümlü tutulmuştur. Hac mekânı olduğu için Yahudiler burada belli bir süre ikamet etmek durumunda kalmışlar, bu da mâbedin ayakta olduğu dönemde halkın kültür hayatını şekillendiren en önemli özelliğini oluşturmuştur. Milâttan sonra 70 yılındaki yıkımın ardından Yahudi milletinin hayatında Kudüs daha az rol oynamaya başlamış, ancak mânevî ihtişamın sembolü ve şeriatın bedenleşmiş şekli olarak varlığını sürdürmüştür, ona olan özlem her vesileyle dile getirilmiştir. Yahudiler nerede olurlarsa

olsunlar ve hangi saatte dua ederlerse etsinler mutlaka Kudüs'e dönmek zorundadırlar. Yemek duasında Kudüs'ün yeniden inşası dileği yer almaktadır. Günde üç defa tekrarlanan Amidah adlı dua Kudüs'e dönülerek yapılmakta, bu duada Kudüs'e dönme, şehri ve Dâvûd saltanatını yeniden tesis etme arzusu ifade edilmektedir. Yıllık üç oruçta Kudüs'ün yıkılışının anısı na yas tutulmaktadır.

Kudüs'ün ibadet hayatındaki önemi Yahudi devletinin Mesih tarafından bu topraklarda kurulacağı inancına dayanmaktadır. Kudüs'ün yeniden inşası ve mâbedin yapılması bunun işaretleridir. Yahudi geleneğine göre yeryüzündeki Kudüs gibi bir de gökte Kudüs vardır. Talmud'da Tanrı'nın yerdeki Kudüs'e girmeden gökteki Kudüs'e girilemeyeceğini bildirdiği nakledilmektedir. Yahudi dinî kültürünün bir kısmında semavî Kudüs'ün dünyanın sonunda yerdekinin yerini almak üzere ineceği belirtilmektedir. Yahudilerde, Kudüs yeniden kurulduğunda ve ölümler diriltildiğinde mâbedin bulunduğu tepeye yakın olduğu için zaman kazanmak ve sıkıntıyı azaltmak amacıyla Zeytindağı'na gömülme arzusu vardır. Yahudi Fıfış bayramının seder sofrası ve kefaret günü ibadeti "seneye Kudüs'te" dileğiyle sona erer.

İslâm

Kudüs ismi Kur'an'da doğrudan geçmemekle birlikte bu şehirden el-Mescidü'l-Aksâ'nın mübarek kılınan çevresi şeklinde bahsedilmiş (el-İsrâ 17/1), ayrıca bulunduğu bölge "mukaddes toprak" (el-Mâide 5/21), "iyi, güzel bir yer" (Yûnus 10/93) olarak nitelendirilmiştir. Hadislerde ise Mescid-i Aksâ'nın, Mescid-i Harâm ve Mescid-i Resûlullah ile beraber ziyaret amacıyla seyahat

edilebilecek üç mescidden biri ve yeryüzünde Mescid-i Harâm'dan sonra inşa edilen ikinci mescid olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bazı rivayetlerde Hz. Peygamber'in Beytülmakdis'te namaz kılmayı tavsiye ettiği de aktarılmaktadır.

Hicretten önce iki veya üç yıl süreyle Hz. Peygamber'in Kâbe'yi de önüne almak suretiyle Kudüs'e yönelerek namaz kıldığı ve -farklı rivayetler bulunmakla birlikte- Medine döneminde on altı veya on yedi ay bu uygulamanın devam ettiği, daha sonra kıblenin Kâbe'ye çevrildiği kabul edilmektedir. Resûl-i Ekrem'in sağlığında belli bir dönem için Kudüs'ün kible olarak tercih edilmesi, Müslümanların bu şehri dinî bir merkez olarak görmelerinin sebeplerinden birini teşkil etmiştir.

Ayrıca Hz. Peygamber'in, Mescid-i Harâm'dan çevresi mübarek kılınan Mescid-i Aksâ'ya gece götürülmesi şeklinde gerçekleştirilen İsrâ (el-İsrâ 17/1) ve ardından mi'rac mucizelerinde Mescid-i Aksâ'ya gitmiş olması Müslümanlar için bu şehrin önemini arttırmıştır.

Bunların dışında Kudüs, Hz. İbrâhim'den itibaren pek çok peygamberin yaşadığı, mukaddes olarak da tanımlanan bir bölgede bulunması, Hz. Süleyman'ın inşa ettiği Beytülmakdis'i barındırması, İsrâiloğulları'nın ve onlara gönderilen peygamberlerin mücadelelerine mekân olması açısından semavî dinler geleneğinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Fethedilişi

Müslümanlara Suriye ve Filistin kapılarını açan Ecnâdeyn (13/634) zaferinin ardından Bizans'a ait birçok şehir fethedilmiş, Suriye, Yermük

(15/636) zaferiyle Bizans'ın elinden alınmış ve sıra Filistin'in bütünüyle fethine gelmişti. Hıristiyanların bu bölgedeki kutsal merkezi Kudüs'ü kuşatan İslâm orduları başkumandanı Ebû Ubeyde b. Cerrâh'tan aman dileyen ve Müslümanların Suriye şehirleriyle yaptıkları anlaşmalara benzer bir anlaşmanın kendileriyle de yapılmasını teklif eden Kudüs halkı şehri bizzat halifeye teslim etmek istediğini bildirdi. Hz. Ömer, Ebû Ubeyde'nin daveti üzerine Câbiye'den Kudüs'e gelerek şehri Patrik Sophronios'tan teslim aldı ve anlaşmayı imzaladı. Kudüs halkıyla yapılan bu anlaşma temelde cizye ve haraç karşılığında mal ve can güvenliğini, din ve ibadet hürriyetini öngörmekteydi (638).

Haçlılar Dönemi ve Kudüs'ün Tekrar Fetholunması

I. Haçlı Seferi'ne katılan ordular, yaklaşık üç yıl süren yürüyüşten sonra 7 Haziran 1099 Salı sabahı o sırada Fâtımîler'in elinde bulunan Kudüs'ün karşısındaki en yüksek noktaya ulaştılar. Bunca zamandır hayalini kurdukları Kudüs artık gözlerinin önündeydi; bu yere Sevinç tepesi (Montjoie) adını verdiler ve aynı günün akşamında şehir surlarının önüne gelerek ordugâhlarını kurdular. Şehir sağlam surlarla çevriliydi. Vali İftihârüdevle Haçlı kuşatmasına karşı gerekli önlemleri almıştı. 17 Haziran'da Yafa Limanı'na gelen iki Cenova ve dört İngiliz gemisinden aldıkları yardımla şehre saldırmak için gerekli aletleri, merdivenleri ve hücum kulelerini yapan Haçlılar 13-14 Temmuz gecesi genel taarruza geçtiler. Ertesi gün kuzey surlarından hücum eden Aşağı Lorraine Dükü Godefroi de Bouillon'un birlikleri, Norman reisi Tankred'in askerleriyle beraber öğle saatlerinde Çiçek Kapısı yakı-

nında surları aşmayı başardılar. Şehre inenler Sütunlar Kapısı'nı açarak ana ordunun şehre girmesini sağladılar. Böylece beş hafta süren kuşatmadan sonra şehir düştü. (23 Şâban 492 / 15 Temmuz 1099)

Müslüman halk, Kubbetü's-Sahra ve Mescid-i Aksâ'nın bulunduğu kutsal bölgeye sığınıp canını kurtarmaya çalıştıysa da bunları takip eden Tankred ve adamları üzerlerine saldırınca teslim olmak zorunda kaldılar. Tankred'in sancağı Kubbetü's-Sahra'ya asıldı. Tankred burasını, kutsal bir yer olmasına aldırmış etmeden yağmaladı. Bu arada halkın bir kısmı korku içinde şehrin henüz düşmeyen güney mahallelerine doğru kaçmaya başladı. Toulouse Kontu Raimond de Saint Gilles güney surlarından şehre girdi ve vali İftihârüdevle'yi garnizonla birlikte Dâvûd Kulesi'nde (iç kale) kuşattı. Valiye de kuleyi teslim ettiği takdirde kendisine ve adamlarına şehirden çıkış izni vereceğini bildirdi. Her şeyin kaybedildiğini gören vali çaresizlik içinde teklifi

kabul etti. Vali ve adamları Kudüs'ten canlı olarak çıkan tek Müslüman grup oldu.

Müslümanlar 638 yılında Kudüs'ü fethettiklerinde Halife Hz. Ömer Hıristiyanlara can ve mal güvenlikleri konusunda söz vermiş, onların haklarını belirten bir anlaşma imzalamış, Haçlılar ise tam aksine bir davranışla şehirde bulunan bütün Müslümanları, hatta Müslümanlara yardım ettikleri gerekçesiyle bütün Müsevîler'i öldürerek dünyada eşi görülmemiş bir vahşet örneği sergilemişlerdir. Orduyla birlikte Kudüs'e giren Haçlı tarihçisi Fulcherius, şövalyelerin ve askerlerin Araplar'ın yuttukları altınları bağırsaklarından çıkarmak için bunları öldürdükten sonra karınlarını desteklerini, ellerinde kılıç şehirde dolaşıp hiçbir canlı bırakmadıklarını, bütün evlere girip ne buldularsa aldıklarını anlatır.

Haçlılar evlerde, camilerde ve yollarda bulunan herkesi kadın, çocuk demeden öldürdüler. Mescid-i Aksâ'ya sığınmış olanlar da kılıçtan geçirildi. Bu katliamın görgü tanığı olan tarihçi Raimundus, mâbedlerin bulunduğu bölgeye (Harem-i Şerif) giderken cesetlerin ve dizlerine kadar çıkan kan birikintilerinin içinden geçmek zorunda kaldığını söyler.

Katliam bütün dünyada dehşet uyandırdı. Kurbanlarının sayısı kesin olarak belli olmakla beraber bilinen husus, Kudüs'te mevcut bütün Müslüman ve Müsevîler'in tamamının öldürüldüğüdür. Bu cinayetler İslâm dünyasını yasa boğdu.

Bu bilgiler ışığında hem asıl soykırım yapanların kim olduğunu hem de Türk tarihini lekelemek adına Ermeni tehcirini, Ermeni soykırımını diyerek bu aziz millete addedenlerin kimin torunu olduğunu öğrenmiş olduk...

1186 yılının martında Kudüs Kralı IV. Baudouin ölünce ablasının oğlu V. Baudouin unvanıyla tahta çıkarıldı. Henüz küçük yaşta olan kralın da bir yıl sonra ölümü üzerine annesi Sibylle ile kocası Guy de Lusignan yönetime el koydular. Aynı yıl Kerek hâkimi Renaud de Châtillon'un Kahire'den Dımaşk'a giden bir Müslüman kervanına saldırması Selâhaddin-i Eyyübî'nin sabrını taşırdı. Selâhaddin, 4 Temmuz 1187'de Hittin mevkiinde yapılan savaşta Kudüs krallık ordusunu yok etti. Bu olayın ardından müslümanlar Kudüs Krallığı'na ait şehir ve kaleleri süratle ele geçirmeye başladılar. Taberiye, Akkâ, Nablus, Yafa, Sayda, Beyrut, Cübeyl, Askalân, Gazze

birbiri ardınca zaptedildi. Birkaç hafta içinde büyüklü küçüklü elli iki şehir fethedilmiş, sıra Kudüs'e gelmişti.

Selâhaddîn-i Eyyûbî, önce Kudüs'ün teslimini müzakere etmek için çağırıldığı Haçlı heyetiyle Askalân'da görüştü. Hıristiyanlar şehri teslim etmeyeceklerini söyleyince görüşmeler sonuçsuz kaldı. Bunun üzerine Selâhaddin Kudüs üzerine yürüdü. Bunu duyan gönüllü mücahidler de orduya katıldı. Sultan Kudüs'e yaklaştığı sırada öncü birliklerinden ayrılarak ilerleyen Emîr Cemâleddin Haçlılar'ın baskınına uğrayarak şehid düştü. Selâhaddîn-i Eyyûbî 20 Eylül 1187'de Kudüs önünde karargâh kurdu. Önce kuzeybatı sur kesimine hücum edildi. 26 Eylül'de Zeytin dağı'na yerleşen Müslümanlar Sütunlu Kapı yanında surların altına lağım kazmaya başladılar. Üç gün sonra surda büyük bir gedik açıldı. Haçlılar buradan şehre girişi önledilerse de sonunda savunma çöktü. Savunmayı yöneten Balian d'İbelin, 30 Eylül'de Selâhaddin'in karargâhına gelip teslim şartlarını konuştu. Selâhaddin çok az bir fidye ödemek şartıyla halkın şehri terketmesine izin verdi. Haçlılar kırk gün içinde erkek başına 10, kadın başına 5, çocuk başına 2 dinar fidye ödeyeceklerdi. Ayrıca para bulamayan binlerce kişi de serbest bıraktı. Buna karşılık Templier ve Hospitalier tarikatları kendi mensuplarını kurtarmak için tek kuruş bile harcamadılar. Patrik de sadece kendisi için 10 dinar ödedi; sahip olduğu altın ve gümüş, ayrıca arabalar dolusu servetiyle Kudüs'ten çıkıp gitti. Selâhaddin'in bu insanca davranışı Kudüs'ü zapteden Haçlıların vahşetiyle tam bir tezat teşkil etmekteydi.

Mi'raç kandiline denk düşen 27 Receb 583 (2 Ekim 1187) Cuma günü Selâhaddin Kudüs'e girdi. Haçlılar'ın seksen sekiz yıl önce kana buladıkları şehirde hiçbir taşkınlık yapılmadı; Müslümanlar zafer sevincini günlük içinde kutladılar. Haçlılar Kudüs'ten çıkıp giderken Ortodoks ve Ya'kübî hıristiyanlar şehirde kaldı. Müsevîler'in de şehre yerleşmesine izin verildi. Hıristiyanlara ait kutsal yerlerin idaresi Ortodoks kilisesine teslim edildi. Bir süre Kudüs'te kalan Selâhad-

dîn-i Eyyûbî, Haçlılar tarafından saray olarak kullanılan Mescid-i Aksâ'yı camiye çevirdi ve Templier tarikatının yaptığı değişiklikleri ortadan kaldırdı. Nüreddin Mahmud'un Halep'te yaptırdığı minberin getirilmesini emretti...

Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin Kudüs'ü aldığı tarih ne kutlu tarihtir ki Resûl-i Ekrem'in 7 kat göğe yükseldiği tarihin yıldönümüdür. O mukaddes toprakları Mi'rac'ın sene-i devriyesinde Müslümanlara kazandırmıştır.

Osmanlı Dönemi ve Sonrası

Yavuz Sultan Selim, Mercidâbık'ta Memlükler'e karşı kazanılan zaferden sonra Halep, Hama, Şam üzerinden güneye doğru ilerleyerek 4 Zilhicce 922'de (29 Aralık 1516) İdrîs-i Bitlisî'nin de aralarında bulunduğu devletin bir kısım ileri gelenleriyle ve askerle birlikte Kudüs'e geldi. Ancak Kudüs, padişahın gelişinden önce muhtemelen Ekim 1516'da Osmanlı yönetimine girmişti. Bu tarihte başlayan Kudüs'teki Osmanlı yönetimi, 1831-1840 yıllarında gerçekleşen Kavalalı Mehmed Ali Paşa dönemi hariç Aralık 1917'ye kadar yaklaşık dört asır devam etti.

XVI. yüzyılın son çeyreğinden itibaren giderek belirginleşen Osmanlı merkez idaresinin zayıflaması Kudüs'ü de olumsuz etkiledi. Bunun en açık göstergesi, genel olarak bölgenin ve özellikle de Kudüs'e ulaşan yolların güvenliğinin zayıflamasıydı. Kutsal mekânlara giden hacılar zaman zaman bedevîlerin saldırılarına mâruz kalmaktaydı. Buna çözüm olarak yollar üzerine çeşitli güvenlik kulelerinin yapıldığı, bölgenin timar ve zeâmet sahiplerinin Kudüs, Halîlürrahmân ve Nebî Mûsâ'yı ziyaret eden hacıların güvenliğini sağlamakla görevlendirildiği tesbit edilmektedir.

Kudüs XVIII. yüzyılın sonunda beklenmedik bir tehdiye mâruz kaldı. 1798'de Mısır'ı işgal eden Napolyon bir yıl sonra Gazze ve Remle'yi de ele geçirerek Kudüs'ün Akdeniz sahiliyle, ardından kuzeye doğru ilerleyerek Safed'i de ele geçirip Şam ile ka-

rayolu bağlantısını kesti. Bu gelişmeler Kudüs halkı tarafından tepkiyle karşılandı. Akkâ'da Cezzâr Ahmed Paşa'nın Fransız kuvvetlerine karşı galip gelmesi ve Mayıs 1799'da Fransızlar'ın bölgeden tamamen çekilmesi Kudüslüleri rahatlattı.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında da Avrupa kökenli kültürel, dinî, siyasî kuruluşlar Kudüs'teki yatırımlarını arttırarak sürdürdüler. Avrupa devletleri bir taraftan azınlıklar lehine baskılarını arttırırken diğer taraftan kendi aralarında nüfuz mücadelesine giriştiler. İngiltere, bilhassa Yahudilerin hâmilîğini üstlenmeye çalıştığı gibi Kudüs ve çevresinde bir Protestan Hıristiyan nüfusu oluşturdu; Fransızlar Katolik cemaat, Ruslar da Ortodoks gruplar üzerinde etkilerini yoğunlaştırdı. 1870'lerden sonra Yahudi göçünün giderek artması, 1882 ve 1905'te iki büyük yahudi göç dalgası Kudüs'ün nüfus yapısını değiştirmeye başladı. Bu gelişmelere paralel olarak XIX. yüzyılın ikinci yarısında özellikle dış kaynaklı yatırımlar şehrin yapılaşmasını sur dışına taşırdı. Yahudiler eski şehrin kuzeybatı ve kuzeydoğusunda, Araplar ise şehrin kuzey ve doğusuna doğru yeni yerleşim birimleri kurdular; sur dışında âdeta yeni bir şehir oluştu.

Osmanlı Devleti, Kudüs'ü birçok yönden derinden etkileyecek olan bu gelişmelere karşı bir taraftan Avrupa'nın müdahalelerini sınırlandırmaya, diğer taraftan da Kudüs'ün modernleşirmeye çalıştı. 1863'te Kudüs Belediyesi teşekkül etti, sancak yönetimini düzenlemek üzere bir idare meclisi kuruldu. Kudüs Belediyesi şehrin temizliği, kanalizasyon sistemi, aydınlatılması, sokakların tanzimi ve ağaçlandırılması gibi alanlarda önemli hizmetler verdi ve 1891'de belediye hastanesini hizmete açtı. 1886'da Kudüs polis gücü oluşturuldu. 1900'de Yafa Kapısı'nın yakınına bir sebil, kapının üzerine de saat kulesi inşa edildi. Müze ile Türkçe, Arapça ve Fransızca oyunların sergilendiği tiyatro da diğer kültürel yatırımlardandır.

Siyasî alanda son dönemin en önemli problemi yasa dışı Yahudi göçü idi. Osmanlı

Devleti, Yahudi göçünü ve Yahudilere toprak satışını engelleme girişimleri çerçevesinde birçok tedbir almasına rağmen mahallî ve milletlerarası kaynaklı sebeplerden dolayı tam anlamıyla başarılı olamadı. Özellikle II. Abdülhamid döneminde Siyonizm ve Filistin'e Yahudi göçüne karşı yoğun çabalar sarfedildi. I. Dünya Savaşı'nın sonunda Osmanlı Devleti'nin yenilmesiyle Kudüs'ün geleceği de köklü değişikliklere mâruz kaldı.

Kudüs'ün eğitim ve kültür hayatı da Osmanlılar döneminde önemini korumuştur. İslâm tarihi boyunca farklı Müslüman ülkelerden gelen yüzlerce âlim Mescid-i Aksâ'yı ziyaret etmiş ve bir kısmı Kudüs'te yaşamayı tercih ederek şehrin ilmî hayatına katkıda bulunmuştur. Osmanlı döneminde devralınan İslâmî miras korundu. Kudüs ilmî cazibe merkezi olmayı sürdürdü. Şehirde kurulan medreseler vakıflarla desteklendi. Medreselerin etrafı tasavvufî hayat açısından da canlandı. Mescid-i Aksâ ve Şam Kapısı civarında birçok tekke ve zâviye yer almakta, Mevleviyye, Şâzeliyye, Rifâiyye ve Ahmediyye gibi tarikatlar şehrin dinî ve kültürel hayatına belirgin katkı sağlamaktaydı.

XVIII. yüzyıldan itibaren Kudüs medreseleri ve kültür hayatı gerilemeye başladı. Bunun en önemli sebebi medreseleri ve kültürel hayatı canlı tutan vakıfların zayıflamasıdır. Kudüs'teki eğitim kurumlarını ve dinî-kültürel hayatı canlı tutan vakıflar sadece Kudüs ve civarında değil Anadolu, Mısır ve Suriye'de de bulunmaktaydı. Medreselerden başka bir çeşit eğitim kurumu sayılabilecek hankahlar, ribâtlar ve zâviyeler de vardı. Bütün bu kurumlarda dinî eğitim hâkimdi. XIX. yüzyılın ikinci yarısında modern devlet okullarının yanı sıra misyoner okullarının da hızla arttığı görülmekteydi.

Manda Yönetimi ve Sonrası

1917 yılı Kudüs için bir kader yılı oldu. 2 Kasım'da Balfour Deklarasyonu ile İngiltere Yahudilerin bölgede siyasî bir varlık

oluşturmalarını destekleyeceğini açıkladı. 11 Aralık'ta da İngiliz askerleri Kudüs'e girdi. İngiliz işgali, Kudüs'teki sadece Haçlı işgaliyle kesintiye uğrayan yaklaşık 1200 yıllık Müslüman yönetimini de sona erdirdi. Kudüs üzerine oynanan oyunlar silsilesine bir yenisi daha eklendi, Kudüs esaret hayatına geri döndü.

Aralık 1917'den itibaren Kudüs giderek İslâmî karakterini yitirmeye başladı. Bu dönemde yerli nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan Müslüman ve Hıristiyan Arapların yerine yeni gelen Yahudiler yerleştirildi. Kudüs 1917-1920 yılları arasında İngiliz askerî yönetiminde kaldı.

1920 San Remo Konferansı'nda İngiltere'nin manda yönetimine verilmesiyle de 1948'de İsrail devleti'nin kuruluşuna kadar devam edecek İngiliz sivil yönetimi göreve gelmiş oldu. İngiliz yönetiminin yoğun Yahudi göçüne izin vermesiyle Kudüs ve daha geniş mânada Filistin 1920, 1928, 1929, 1933 ve 1936'da bir dizi protesto, silâhlı ayaklanma, grev ve boykota sahne oldu.

İngiliz yönetiminde Kudüs köklü demografik, ekonomik ve kültürel değişiklikler

yaşadı. Şehir içinde Yahudi nüfusu Arap nüfusunu geçti. Ekonomik olarak da Araplar kendi imkânlarıyla, dışarıdan yoğun maddî destek alan Yahudilerle mücadele etmek zorunda kaldı. Araplar ile Yahudiler arasında dengelerin tamamen altüst olmasının doğurduğu problemleri çözemeyen İngiltere, 1947'de Birleşmiş Milletler'e sunduğu Filistin'i paylaşırma planında Kudüs'e milletlerarası bir statü verilmesini önerdi. 1948 Arap-İsrail savaşında İsrail Batı Kudüs'ü işgal etti. Ürdün ise eski şehri yani Doğu Kudüs'ü ele geçirdi. Böylece Kudüs Batı ve Doğu olmak üzere ikiye bölündü. İsrail, Ocak 1950'de Birleşmiş Milletler kararlarına aykırı olarak Batı Kudüs'ü başşehir ilân etti ve parlamento ile birlikte diğer önemli hükümet birimlerini oraya taşıdı. 1948'de 60.000 Arap nüfusuna karşılık Yahudi nüfusu 100.000 dolayındaydı. Bu rakam 1967'de 197.000'e yükseldi. 1967 Arap-İsrail savaşında şehrin tamamını işgal eden İsrail, bazen aşırı güç de kullanarak şehri Yahudileştirme çalışmalarına hız verdi. Yeni yerleşimlerin şehri kuşatıcı şekilde planlanması ve özellikle Doğu Kudüs'te yoğunlaşarak bölgenin Arap nüfusunu geride bırakması dikkat çekiciydi.

Birleşmiş Milletler'in birçok defa kınamasına ve karşı çıkmasına rağmen İsrail, Kudüs'ün Arap-İslâm karakterini zayıflatma politikalarına devam etti ve nihayet 21 Ağustos 1980'de doğusu ve batısıyla birleşik Kudüs'ün İsrail'in ebedî başşehri olduğunu ilân etti.

İsrail'in Kudüs ve Filistin'de Arapların haklarını kısıtlayıcı politikaları 1987'de Batı Şeria'da "intifada"ya yol açtı. 1990'lı yıllarda da Kudüs'ün Arap-İslâm yapısını değiştirmeye yönelik politikalara devam edildi. Tarihi mekânların yıkılması, Arap gayrimenkullerine el konulması, çeşitli sebeplerle Araplar'ın şehri terk etmesinin sağlanması gibi politikalar sonucu Kudüs'teki Yahudi mülklerinin birkaç kat arttığı görülmektedir...

İsrail'in Kudüs ve Filistin'de Arapların haklarını kısıtlayıcı politikalarıyla birlikte katlettiği Müslüman sayısı doğru orantılı arttı. Başındaki başörtüsünü açmadığı için canlarından olan nice mücahideler, fikir dünyasındaki Mukaddes Esir'i bir an bile yalnız bırakmamak için çevresinde dolaşırken nice mücahid canından oldu. Bunun yanında Siyonist postalları hem kudsiyeti hem de İslâm'ı ayaklar altına aldılar. İsrail ele aldığı yönetimle beraber şehrin özünü, benliğini de aldı. Çoğu

şairin içinde dert oldu Kudüs, birçok insanın girift düşünceleri arasında rastlaştı...

Kudüs ve Mescid-i Aksâ'nın benliğinden, hilal üzerine bıraktığı etkiden geriye kalanlar biraz sitem, biraz çaresizlik dolu cümlelerle birleşti ve ardından bunlar ve bunun gibi şiirler döküldü dudaklardan...

Kudüs'e gönül verenlerin hedeflerinden bir an bile vazgeçmemelerinin nedeniydi bu âyet: "Allah'ın nûrunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Kâfirler her ne kadar istemeseler de Allah nûrunu tamamlayacaktır." (Saff Sûresi 8. Âyet)

"Akan bütün kanlar Hakk için aksa, Esir mi olurdu Mescid-i Aksâ..."

“Ve Kudüs şehri. Artık yer şehri, toprak şehri.
Bakır yaprakların, çelik gövdelerin, acımasız yüreklerin.
Demir köklerin, tunçtan ve uranyumdan dalların.
Kurşundan çiçeklerin şehri.
Gülle kusuyor ana rahmi.
Bomba parçalıyor beynini bebeğin.
Tanklar saldırıyor evlere bir anda ev yok tank var.
Uçak var, gök yok, utanç var.
Ve kime karşı bütün bunlar?
Masum insanlara karşı.
Binlerce yıl oturdukları yurttta kalmak isteyenlere karşı.
Ve kim tarafından bütün bunlar?
Roma'nın, Babil'in, Asur'un ve Firavunların.
Ve nice milletlerin zulmünü görenler tarafından.
Zalime olan öcünü mazlumdan almak.
Zalim olmak ve en zalim olmak.
Ve artık ne İbrahim ne Yakup ve ne Musa var.
Tersinden okunan Tevrat hükümleri,
Karaya boyanmış Mezmurlar...”

-Sezai KARAKOÇ-

MİLLİ MİSAK

Mehmed Özkaraman

Yaygın olarak bilinen ismiyle Misak-ı Milli kavramına neden Milli Misak diye başladım? Belki de bir yanlış algıyı değiştirmek için. Bu yanlış algıya göre Misak-ı Milli denildiğinde hepimizin aklına milli sınırlarımız gelmektedir. Halbuki misak, yemin (ant) anlamına gelmektedir. Bu durumda Misak-ı Milli, milli sınırlar değil, milli yemin anlamına gelir.

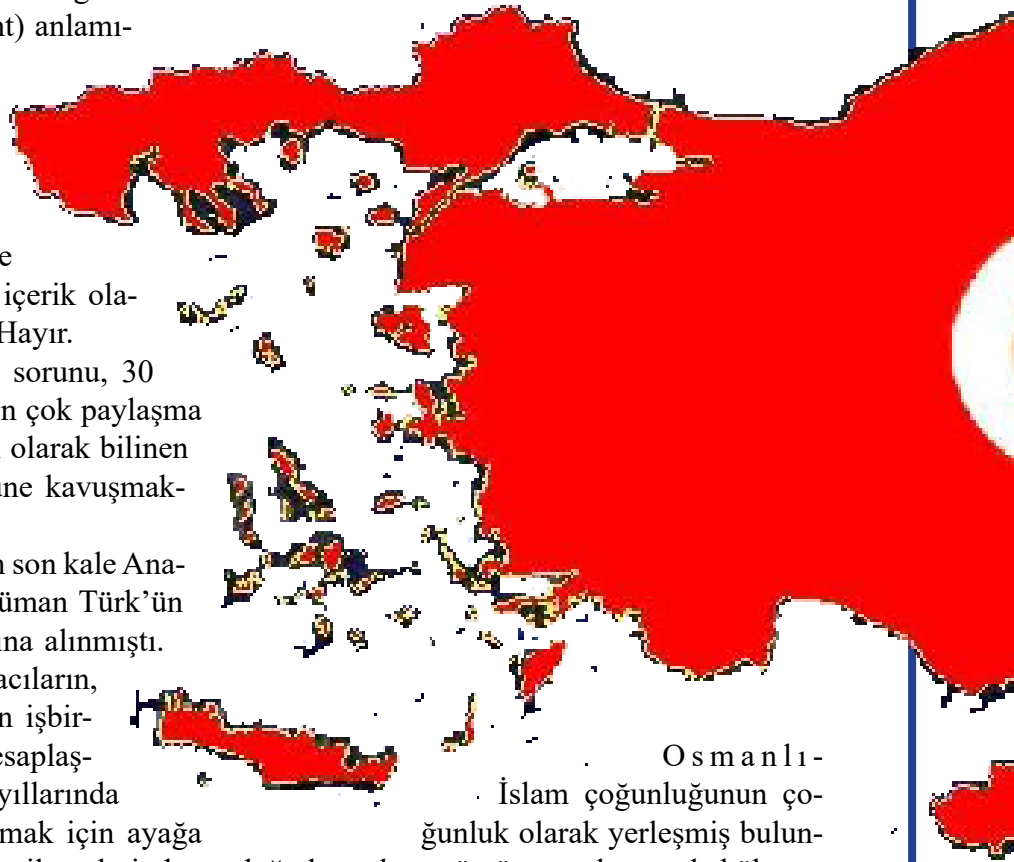
Bu kavramsal yanlış algı keşke ismiyle sınırlı kalsaydı. Peki içerik olarak gerçekleşti mi bu yemin? Hayır. Yüzyılları hesaplaşması Şark sorunu, 30 Ekim 1918'de bir mütarekeden çok paylaşma planlarının su yüzüne çıkması olarak bilinen Mondros ateşkese ile çözümüne kavuşmaktaydı!

Ateşkesle dayanarak elde kalan son kale Anadolu da işgale uğramış, Müslüman Türk'ün şeref ve haysiyeti ayaklar altına alınmıştı. Bölgesel direnişçilerin, mandacıların, ayrılıkçıların ve yanlış bilinen işbirlikçilerin olduğu, çok çirkin hesaplaşmaların bulunduğu mütareke yıllarında Anadolu bir kez daha şahlanmak için ayağa kalktı. Anadolu'nun değişik vilayetlerinden gelen mebuslar İstanbul Fındıklı'da hem de itilaf donanmasının zırhlılarını çevirmiş olduğu Osmanlı Mebusan Meclisinde bir haksızlığı haykırıyordu.

12 Ocak 1920'de toplanan Mebusan Meclisi içerisinde oluşturulan Felahı Vatan grubu, Ali Şükrü Bey, Rauf Bey ve Kara Vasıf Beylerin önderliğinde milli mücadelenin hiç şüphesiz en önemli kanunu olan Milli Misak'ı hazırladılar.

- Arap kökenli halkın oturduğu aynı za-

manda Mondros mütarekesi imzalandığı tarihte yabancı devletlerin işgal ettikleri bölgelerin geleceği, halkın serbest ve kendi oyuyla belirlenecektir; mütakere sınırları içerisinde

Osmanlı İslam çoğunluğunun çoğunluk olarak yerleşmiş bulunduğu kısımların tümü, gerçekte ya da hükmen hiç bir neden ile birbirinden ayrılmayacak bir bütündürler.

- İlk serbest bırakıldıkları anda tekrardan kendi istekleri doğrultusunda anavatana katılan Kars, Ardahan ve Batum'da gerekirse tekrardan bir halk oylaması yapılabilecektir.
- Batı Trakya'nın hukuki durumu da, halkın kendi özgürlüğü içinde verecekleri oylarla saptanacaktır.
- İstanbul ve Marmara denizinin her türlü güvenliği, tehlikeden uzak tutulması, Boğazların ise ticaret gemilerine açılması ilgili

devletler arasındaki anlaşma ile sağlanmalıdır.

• Misak-ı Milli kararları doğrultusunda belirlenen ilkeler çerçevesinde azınlıkların hukuki hakları, komşu ülkelerde yer alan Müslümanların da aynı haklardan yararlanması koşuluyla güvence altında olacaktır.

• Türkiye'nin siyasal, adli ve mali olarak tam bağımsızlığı kabul edilecektir; bu konularda hiç bir kayıt ve kısıtlama getirilmeyecektir.

28 Ocak 1920'de Osmanlı Parlamentosunca oybirliği ile kabul edilen Milli Misak görüldüğü gibi yalnızca sınırları ifade etmiyor. Kapitülasyonlar, azınlık ayrıcalıkları ve boğazlar gibi

zaferin diplomatik bir başarıyla taçlandırılmasını bekliyorlardı. Ancak Lozan'da TBMM gibi düşünmeyen bir heyetle İtilaf Devletleri'nin temsilcileri milli yemini bozma konusunda neredeyse hemfikir olmuşlardı. İstanbul'da edilen yemin, Lozan'da bozulmuştu. Anavatana halk oylamasıyla katılan Batum ve Batı Trakya ile Adalar ve Hatay pazarlık konusu bile yapılmadan sınırlarımız dışında kalmıştır. Hukuken Osmanlı mülkiyetinde bulunan Mısır, Kıbrıs ve Sudan söz konusu bile yapılmadan İngiltere'ye bırakılmıştır. Milli topraklarımızdan bir tek Musul dava edilmiş, o da kurtarılamamıştır. Hele Boğazlar; idari, siyasi, askeri ve ekonomik her türlü kısıtlamalar ile Türkiye kendi toprakları ve karasuları üzerinde dahi hakimiyetini boğazlar komisyonuna terk etmiştir. Konumuz icabı Lozan'ın maddi kayıpları ile yetinmek durumundayız.

4.5 yıllık milli mücadele zaferi ve Milli Misak Lozan'da paçavra-ya çevrilmiş olup, 'minareyi çalan kılıfını hazırlar' darbu meselinden yola çıkılarak: "Osmanlı Sevr'i kabul etti.

Oysa TBMM tam bağımsızlığımızı ilan eden Lozan'ı imzaladı." denir. Tarih ilmi açısından en büyük ahmaklıklardan biridir, Sevr ile Lozan'ı kıyaslamak.

Çünkü biri mağlup bir devletin, diğeri galip bir devletin imzaladığı antlaşmalardır. Kaldı ki İngiliz tarihçi Arnold Toynbee'ye göre Sevr ile Lozan arasında İngiltere açısından pek de bir fark yoktur.

Lozan'ı illaki bir ölçeğe tabi tutacaksak bu Misak-ı Milli olmalıdır. Neyi amaçlıyorduk, ne oldu? Eğer bu soruya mantıklı ve tarafsız cevap verebiliyorsak o zaman Sevr'i de Lozan'ı da Misak-ı Milli'yi de anlamışız demektir.

meselelerde de bağımsızlığımızı kısıtlayan durumları reddediyor. Ayrıca yalnız

Türk topraklarının bölünmez bütünlüğü değil mütarekeden önce işgal edilen ve Arapların çoğunlukta yaşadığı yerlerden de vazgeçilmiş değildir.

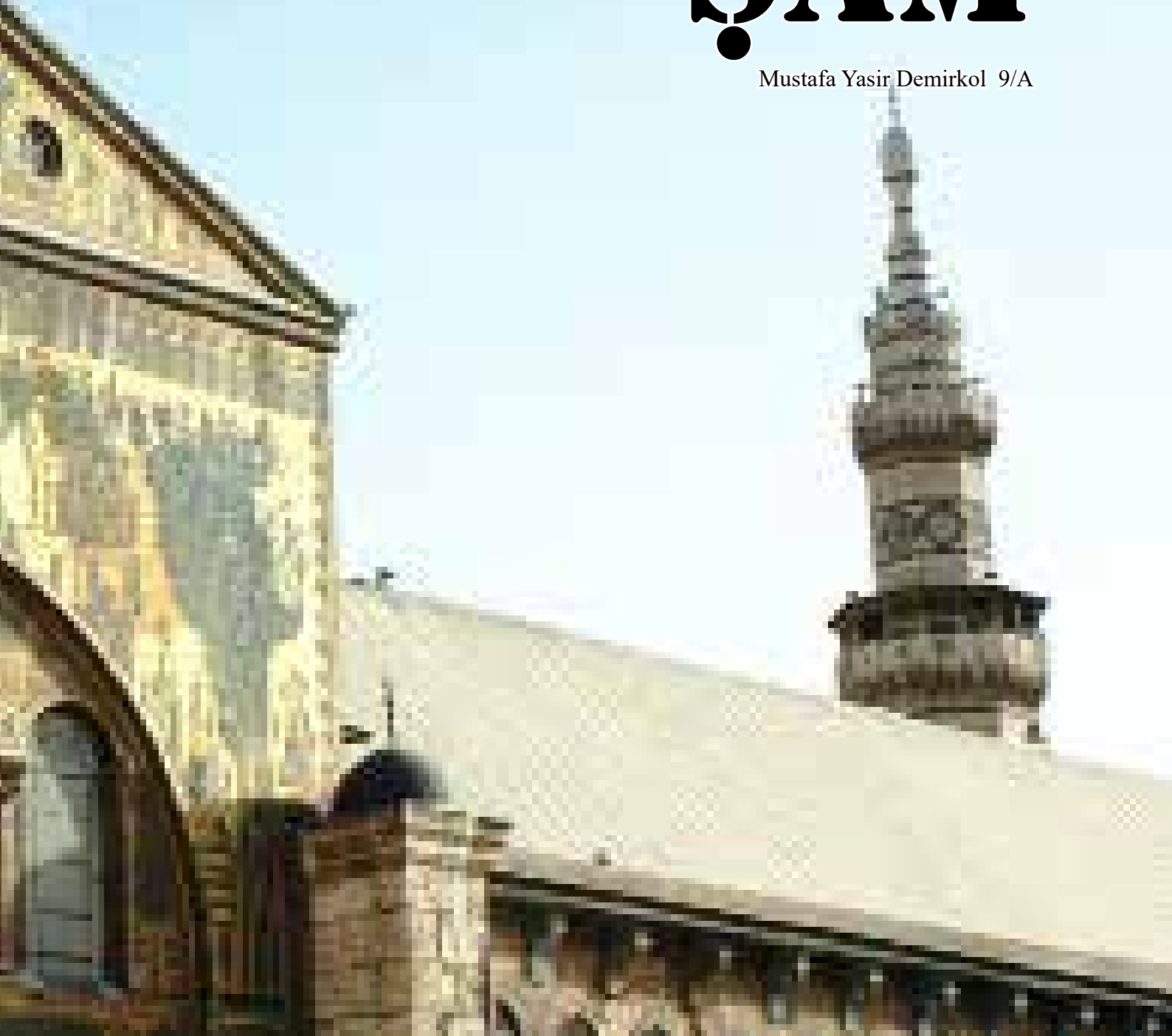
Mebusan Meclisinin dağıtılmasına ve İstanbul'un işgaline sebep teşkil eden bu cesurane kanun Ankara'da açılan TBMM tarafından da milli mücadelenin rotası olarak belirlenmiş olup zaferin kazanılması durumunda bu yeminin gerçekleştirileceği meclis kürsüsünden defalarca haykırılmıştır.

1922 Eylül'ünde milli mücadele kazanılmış, Yunan denize dökülmüştü! TBMM üyeleri şimdi bu yemini gerçekleştirmek için Lozan heyetini uğurlarken ellerini ovuşturup askeri

KANAYAN YARA: ŞAM

Mustafa Yasir Demirkol 9/A

**Yine kan ağlıyor Şam
Bilmem ki kaçındır bu hicran
Hicran; candan yahut vatandan
Perişan şehir ve gönüller için
Bekleniyor bir muzaffer kumandan...**

Bilâd-ı Şam'ın da Kudüs'ten farklı olduğu söylenemez. Tek fark var: Suriye'nin düşmanı, devleti yöneten devlet başkanı Beşşar Esed. Suriye'deki 40 yıldır süregelen baskıcı rejimin değişmesini talep eden Suriye halkına işkence, ölüm ve zulümle cevap veren Esed rejimi 4 yıldır aralıksız öldürmeye doymuyor. 3 Kasım 2011'de başlayan Özgür Suriye Ordusu ve Suriye Arap Cumhuriyeti arasındaki savaşa, savaşın yaklaşık 3. yılında DAİŞ de katıldı. Eylül-Ekim 2015 itibariyle Rusya da Müslümanlara saldırmaya başladı...

Bilâdüşşâm (Suriye, Filistin, Lübnan ve Ürdün) bölgesinin en önemli merkezlerinden biri Dımaşk'tır (Dımaşkuşşâm). Şehir 927 (1521) yılından itibaren kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine geçti ve bir süre sonra Osmanlı Devleti'nin bir paşalık merkezi oldu. Dımaşk olarak bilinen adını da Arapça kaynaklarda bütün Suriye bölgesini ifade etmek için kullanılan Şam'a terk etti. Günümüzde de Türkçe'de Şam adıyla kaydedilir.

Üzerinde kesintisiz yerleşim görülen en eski şehir olduğu iddia edilen Dımaşk'ın

Hz. Nûh'un oğlu Sâm veya torunları tarafından tesis edildiğine ve Hz. İbrâhim'in burada doğduğuna dair rivayetler mevcuttur. Dımaşk çevresinde milâttan önce 4000'lere kadar giden yerleşim olduğuna dair arkeolojik kanıtlar vardır.

İslâm fetihlerinden önce Bizans'ın hakimiyetinde bulunan Dımaşk 613 yılında Sâsânîler tarafından işgal edildi; ancak 628'de Bizans İmparatoru Herakleios şehri geri aldı. Arabistan halkı, İslâm'dan önce de kendileriyle aynı etnik kökene sahip olan Bilâdüşşâm halkıyla ticarî ilişkiler kurmuşlardı ve bölgedeki merkezlere ticaret kervanları düzenliyorlardı. Hz. Ebû Bekir, isyan hareketlerinin bastırılmasından birkaç ay sonra bölgeye üç ordu gönderdi. Onun zamanında kazanılan Ecnâdeyn zaferiyle birlikte Suriye ve Dımaşk'ın kapıları Müslümanlara açılmış oldu (13/634). Hz. Ömer devrinde Fihl ve Mercüssuffer savaşlarının (14/635) ardından Dımaşk'ın fethi önünde herhangi bir engel kalmadı. Hâlid b. Velîd, Mercüssuffer'den kaçan Bizans birliklerinin peşine düşerek onların sığındığı Dımaşk'ı fethetti (Receb 14 / Eylül 635).

Dımaşk'ı ele geçiren Müslümanlar şehir dokusuna herhangi bir zarar vermediler. Bizans memurları şehirden ayrılmakla birlikte Arap olmaları sebebiyle Müslümanlarla ortak yönleri Bizanslılar'dan daha fazla olan Dı-

maşk halkının büyük bölümü şehri terketmedi. Fetihlerle bölgeye gelen sahâbilerin bir kısmı şehre ve özellikle yakınlardaki Dâriyyâ'ya yerleşti. Daha sonra gelenlerle Müslümanların nüfusu hızla arttı. Diğer bölgelerde olduğu gibi büyük ölçüde Hıristiyanlaşmış Dımaşk halkına din özgürlüğü tanındı. Hiçbir baskıya mâruz kalmayan Hıristiyanların zaman içinde hidâyete erdiği bilinmektedir.

II. Haçlı Seferi'nden sonra Halep-Kahire hattında Kudüs'e yakınlığıyla stratejik bir noktada bulunan Dımaşk'a saldıran Haçlılar bir başarı gösteremediler (543/1148). Öte yandan İmâdüddin Zengî'nin 541'de (1146) ölümünün ardından Halep ve Kuzey Suriye'de hâkimiyeti eline geçiren oğlu Nûreddin Mahmud Zengî, II. Haçlı Seferi'nden sonra Suriye'de etkinliğini daha da arttırdı ve 549'da (1154) Dımaşk'ı hâkimiyeti altına aldı. Böylece şehir tarihinde yeni bir dönem başladı. Dımaşk, Emevîler devrinde olduğu gibi siyasî, askerî ve dinî hareketlerin merkezi konumuna geldi. Şehre istikrar ve emniyet getiren Nûreddin Zengî devrinde Dımaşk önemli ölçüde imar edildi. Nûreddin tarafından Dımaşk'ta yaptırılan ve günümüze ulaşan hastahane dönemin en önemli tıp eğitim merkeziydi.

Nûreddin Zengî'nin ölümünün (569/1174) ardından Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin eline geçen şehir (570/1174) Haçlı mücadelesine karşı ana karargâh durumuna getirildi. Bu dönemde Haçlılar, Dımaşk yakınlarına kadar gelip şehre saldırıyorlardı. Fakat Selâhaddîn'in kazandığı Hittîn zaferiyle (583/1187) bu tehlike ortadan kalktı. Onun devrinde Emeviyye Camii ile şehir sur ve kapılarında bazı tamiratlar yapıldı. Devlet adamları ve emîrler çeşitli imar faaliyetlerinde bulundular. Bu dönemde Medresetü's-Şâmiyye, Hankahü'l-Hâtûniyye gibi pek çok eser yaptırıldı. Selâhaddîn'in Dımaşk'ta bulunan türbesi şehrin en önemli ziyaret yerlerinden biridir. Dımaşk, Selâhaddîn'in ölümünden (589/1193) sonra aile üyeleri arasındaki mücadeleler yüzünden pek çok saldırıya mâruz kaldı. Selâhaddîn'in oğulları el-Melikü'l-Azîz ve el-Melikü'l-Efdal arasındaki rekabetten faydalanan

amcaları el-Melikü'l-Âdil şehre hâkim oldu (592/1196). 598'de (1201) vuku bulan deprem şehirde fazla hasara yol açtı. Bunun üzerine el-Melikü'l-Âdil günümüze ulaşan kaleyi yeniden inşa ettirdi. Onun nisbeten uzun ve istikrarlı yönetiminde şehirde sosyal ve ticarî hayat canlılığını sürdürdü.

Eyyûbîler devri Dımaşk'ın imarı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu dönemde kuzeybatıya doğru genişleyen şehirde 200'ün üzerinde medrese, cami, hankah, zâviye, türbe gibi yapı inşa edildi. Bunların büyük kısmı devlet adamları veya hanımları tarafından yaptırıldı. İnşa edilen medreseler arasında Medresetü'l-Âdiliyye, Medresetü'l-İzziyye, Medresetü'r-Rükniyye, Medresetü'l-Mürşidiyye, Medresetü'n-Nâsiriyye ve Medresetü'n-Necmiyye sayılabilir. Eyyûbîler dönemi boyunca siyasî bakımdan Kahire öne çıkmakla birlikte Dımaşk kültürel olarak önemini korumaktaydı. Bu devirde Dımaşk'taki müderris sayısının 600 civarında olduğu kaydedilmektedir. İlmî ve tasavvufî hayatın gelişmesi, Muhyiddin İbnü'l-Arabî gibi tasavvuf hayatının ilgi çeken simalarının şehirde yerleşmesine vesile oldu. Pek çok medrese ile birlikte yeni bîmâristan (hastane) inşa edildiği gibi kalenin yanı sıra surlar ve kapılar onarıldı. Eyyûbîler devri boyunca şehrin nüfusu arttı ve ticarî faaliyetler genişledi.

Osmanlı Dönemi

Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında Osmanlı idaresi altına alındı. Şehrin dışında Mastaba denilen yerde karargâh kuran padişah kadıların, müftülerin ve diğer ileri gelenlerin itaatlerini kabul etti. 6 Ramazan 922'de (3 Ekim 1516) Şam'a girdi ve ilk cuma namazını kıldığı Emeviyye Camii'nde Şâfîî kadısı imam Veliyyüddin Ferfûr tarafından "el-melikü'l-muzaffer, hâdimü'l-Haremeyni's-şerîfeyn" unvanıyla anıldı. Ramazanın on beşinde (12 Ekim) Şam cami ve medreselerinde hediyeler ve para dağıtıldı. İki buçuk ay kadar kaldığı Şam'da idareyi tanzim etti, ayrıca itaatsizliği görülen bazı bedevî kabilelerine karşı askerî harekât düzenletti. Mısır se-

ferinin ardından 21 Ramazan 923'te (7 Ekim 1517) tekrar Şam'a geldi. Şehrin dinî kimliğinde bugün de önemini koruyan Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin mezarının bulunduğu yerde cami, türbe, imarethâne ve zâviyeden oluşan küçük bir külliye yapımını başlattı ve kısa sürede tamamlanması için inşaatıyla yakından ilgilendi, vakıflar tahsis etti.

Ekim 1520'de Şam önemli bir isyana sahne oldu. Şam Beylerbeyi Canbirdi Gazâlî, Yavuz Sultan Selim'in vefatını fırsat bileerek isyan etti ve özellikle Memlük beylerinin desteğini alıp Şam'da hâkimiyeti ele geçirdi. Adına hutbe okutup para bastırdı ve Emeviyye Camii'nde "el-melikü'l-eşref" unvanıyla bağımsızlığını ilân etti. Ancak ulemânın, esnafın ve meşâyihin desteğini sağlayamadı. Canbirdi Gazâlî Şah İsmâil, Dulkadirli Şehsuvaroğlu Ali Bey, Ramazanoğlu Pîrî Bey ve Mısır Valisi Hayır Bey'e elçiler göndererek kendi safında yer almalarını temin etmeye çalışırken Ferhad Paşa kumandasında Şam'a ilerleyen Osmanlı ordusu 1521 Ocak ayının son günlerinde isyanı bastırdı.

Şam, Osmanlı devri boyunca bölgenin idarî, askerî, ilmî, kültürel ve ticarî merkezi olma özelliğini sürdürdü. Bu konumu dolayısıyla Şam nüfusunun önemli bir kesimini görevliler oluşturmaktaydı. Mülkî ve askerî açıdan doğrudan İstanbul'a bağlı kalan Şam dinî ve adli teşkilâtlanmada Hanefî mezhebi merkezli bir yapıya geçirildi. Bu sebeple Şam valileri içinde sadâret görevinde bulunmuş çok sayıda isme rastlamak mümkündür.

Bunun yanı sıra şehrin kimliğini derinden etkileyecek önemli imar faaliyetleri gerçekleştirildi. Selimiye Camii ve Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1554-1559 yıllarında Memlük dönemine ait Kasrû'l-ablak harabeleri civarında Mimar Sinan'a inşa ettirdiği Süleymaniye Külliyesi, sadece Osmanlı mimari üslûbunun önde gelen temsilcileri değil aynı zamanda Emeviyye Camii'nden sonra şehrin en önemli dinî merkezleri haline geldi. Lala Mustafa Paşa, Murad Paşa ve Derviş Paşa gibi güçlü Osmanlı Beylerbeyilerinin de camiler, medreseler, hanlar ve kervansaraylar yaptırmaları Şam'a olan ilgiyi daha da arttırdı. Söz konusu külliye ve yapıları destekleyen zengin vakıfların kurulması buranın hızla bir Osmanlı şehrine dönüşmesine zemin hazırladı.

XVIII. yüzyılda Şam yönetiminin mâruz kaldığı en önemli sıkıntılardan biri, 1757 yılına ait surre alayının bedevî saldırısına uğraması ve binlerce hacı adayının hayatını kaybetmesidir. İkincisi uzun süre devam eden istikrar, ticarî ve ekonomik canlanmanın ardından Ekim ve Kasım 1759'da meydana gelen şiddetli depremlerde Şam şehrinin ağır tahribata uğramasıdır. Bu depremde birçok binanın yıkılması yanında Emeviyye Camii de önemli ölçüde hasar gördü ve şehirde salgın hastalıklar baş gösterdi.

Şam, XIX. yüzyılın sonuna doğru II. Abdülhamid yönetimine karşı gelişen muhalefet hareketinin önemli merkezlerinden biri oldu. Valilikte ve orduda görevli bazı memur ve subayların dışında Arap kültürünü canlan-

dırmayı amaçlayan yeni tip ulemâ, selefler olarak adlandırılan ve önde gelen isimleri arasında Tâhir el-Cezâirî ile Cemâleddin el-Kasımî'nin yer aldığı muhalif Araplar Şam'da etkili olmaya başladılar. Şam eşrafından Azm-zâdeler ve Geylânîzâdeler de muhalefete destek verdiler. 23 Temmuz 1908'de Meşrutiyet ilân edildiğinde vilâyet yönetimi birkaç günlük kararsızlığın ardından özellikle ordu ve mülkiyedeki Jön Türk taraftarlarının baskısıyla meşrutiyeti duyurdu. Şam'da bulunan siyasî sürgünler serbest bırakıldı ve şehirde yaklaşık iki ay süren kutlama ve gösteriler yapıldı. Ancak Şamlılar'ın İttihat ve Terakkî yönetimine muhalefeti gecikmedi. 1910'lu yıllarda erken Arap milliyetçiliğinin ve Osmanlı hükümetine muhalefetin en önemli merkezlerinden biri yine Şam oldu. I. Dünya Savaşı sırasında Dördüncü Ordu kumandanı ve vali olarak Şam'da bulunan Cemal Paşa'nın, ayrılıkçı oldukları gerekçesiyle Ağustos 1915'te on bir ve Mayıs 1916'da yirmi bir Arap aydınını idam ettirmesi Şam halkı üzerinde derin izler bıraktı. Osmanlılar, dört yıl süren savaş şartlarının oluşturduğu zorluklara mâruz kalan Şam'dan Eylül 1918 sonunda çekildiler.

1918'den Günümüze Kadar

1 Ekim 1918'de İngiliz ordusuna bağlı Avustralya birlikleri tarafından ele geçirilen Şam'da kısa süreli gerginlikler yaşandı. 1916 Şerîf Hüseyin isyanında yer alan ve çoğunluğu bedevîlerden oluşan Arap birliğinin kumandanı Şerîf Hüseyin'in oğlu Faysal'ın 3 Ekim

1918'de şehre gelmesiyle yeni bir zafer töreni yapıldı ve şehrin yabancılar değil Araplar tarafından ele geçirildiği görüntüsü verilmeye çalışıldı. İngiltere ile Fransa arasında varılan anlaşmalar gereği Fransa Şam'ı ele geçirmek üzere hazırlıklar yaparken Faysal bağımsız bir yönetim kurma hevesiyle çalışıyordu. Bu çerçevede Mayıs 1919'da seçimler yapıldı, Aralıkta hükümet kuruldu ve Mart 1920'de Faysal'ın krallığı altında başşehri Şam olan bağımsız Suriye Devleti ilân edildi. Nisan 1920'de San Remo Antlaşması'yla Fransa'nın manda yönetimine verilen Şam'da Fransa karşıtı gösteriler başladı. Fransızlar temmuzda Suriyeliler'i ağır bir yenilgiye uğrattıktan sonra Şam'a girerek Faysal yönetimine son verdiler (25 Temmuz 1920). Fransız manda yönetimi, Şam'da boykotlar ve ayaklanmalar sırasında ciddi sıkıntılar yaşadı. Önceleri pasif direniş şeklinde görülen Fransız karşıtlığı Nisan 1922'de binlerce kişinin katıldığı ve günlerce süren sokak gösterilerine dönüştü. Başlangıçta özerk bölge olarak belirlenen Şam 1924'te Halep, Hama ve Humus ile birleştirilerek merkezi Şam olan yeni bir idarî yapı oluşturuldu. Temmuz 1925'te Cebelidürûz'da çıkan isyan Şam'a da sıçradı. Fransızlar şehri havadan ve karadan bombalayarak isyanı bastırmaya çalıştı. Şehrin en önemli çarşılarından Hamidiye, Midhat Paşa, Büzûriye ve çevresi büyük tahribata mâruz kaldı. Bâbülcâbiye, Kanavât, Bâbüssırîce, Süveyka ve Mîdân mahallelerinde yüzlerce ev tamamen yıkıldı, binlercesi kullanılamaz hale geldi. Azm Sarayı ve Sinan Paşa Camii de bomba isabet eden

eserlerdendi. Ayrıca Fransız yönetimini desteklemedikleri gerekçesiyle şehir eşrafından Kuvvetli, Bekrî ve Rikâbî ailelerinin konakları yıkıldı. Büyük İsyân adı verilen olaylarda en az 6000 kişinin öldürüldüğü ve 100.000 kişinin evsiz kaldığı belirtilmektedir (Khoury, Syria, s. 237). İsyân ancak 1927’de büyük askerî takviyelerle bastırılabilirdi.

Şam, manda yönetimi boyunca Fransa’ya karşı verilen bağımsızlık mücadelesinde çok önemli bir merkez oldu. 20 Ocak 1936’da bağımsızlık mücadelesi önderlerinin bürolarının basılmasına ve Fahrî el-Bârûdî ile Seyfeddin el-Me’ mûm gibi önemli isimlerin tutuklanmasına tepki olarak Şam sokaklarında Fransa karşıtı gösteriler başladı. Ertesi gün öğrencilerin de katıldığı göstericilerden birkaç kişinin öldürülmesiyle başlayan ayaklanmalar, genel boykot ve sokak gösterileri Şam’da bir aydan fazla etkili oldu. 1939’da siyasî beklentilere cevap verilmemesi üzerine yine Şam’da ayaklanmalar ve sokak gösterileri başladı. 1939’da II. Dünya Savaşı başladığında Şam’da Fransa’ya karşı direniş güçlendi. Fransa, Şam’daki askerî varlığını güçlendirerek hâkimiyetini pekiştirmeye çalıştı. Bu durum Şamlılar’ın tepkisini arttırdı ve Ocak 1945’te Fransa karşıtı geniş çaplı ayaklanmalar meydana geldi. 29-30 Mayıs’ta Şam havadan ve karadan bombalandı, parlamento binası dahil birçok bina hasar gördü ve 400 civarında Şamlı hayatını kaybetti. Şam’da yapılan son tahribat

Fransa’nın manda yönetiminin de sonunu getirdi ve İngiltere’nin müdahalesiyle Fransa 1946 ilkbaharında Şam’ı tamamen terk etti.

Şam, 1958-1961’de Mısır ve Suriye’nin birleşmesiyle oluşan Birleşik Arap Cumhuriyeti devri hariç bağımsız Suriye Arap Cumhuriyeti’nin başşehri oldu. Kasım 1970 ihtilâliyle dönemin savunma bakanı ve hava kuvvetleri kumandanı olan Hâfız Esed’in iktidarı ele geçirmesine kadar siyasî istikrarsızlıklara ve askerî ihtilâllere mâruz kaldı. II. Dünya Savaşı’ndan sonra Şam, yoğun göç sebebiyle nüfusu hızla büyüyen ve kenar semtleri plansız gelişen bir şehir haline geldi. Savaş sonrasında 300.000’e yaklaşan nüfus 1960’ta 500.000’i geçti, 1981’de 1.112.214’ü buldu.

Farklı etnik ve dinî gruplardan oluşan Şam nüfusunun büyük çoğunluğu Sünnî Araplar’dan meydana gelmekle birlikte Şiîler, çeşitli mezheplere mensup Hıristiyanlar ve Türkler de mevcuttur. Nüfus artışına paralel olarak eski şehirdeki yoğunlaşmanın yanı sıra Şam’ın özellikle kuzeydoğusunda ve güneyinde yeni yerleşim merkezleri ve uydu kentler kuruldu. Zira şehrin bulunduğu yerdeki topografya şartları sadece kuzeydoğuya ve güneye doğru genişlemesine elverişlidir. Son genişlemelerle şehrin kapladığı alan 100 km²’yi geçti. Şehirde geleneksel sanayi yanında (halı, ipekli ve pamuklu kumaş) cam, tekstil ve çimento sanayi de vardır...

“Zeyd bin Sabit (r.a.) anlatıyor: Bir gün Resûlullah (sav)’in yanındaydık . Parçalar üzerinde Kur’an âyetlerini tanzim ediyorduk. Aleyhissalatu vesselam: ‘Şam’a ne mutlu!’ buyurdular. Ben: ‘Bu mutluluk nereden geliyor ey Allah’ın Resûlü’ diye sordum. ‘Çünkü, buyurdular, (Rahman’ın) melekleri onun üzerine kanatlarını geriyorlar.’” (Tirmizi)

dostun yolu

Dost yoldur, yolundur. Kişi dostunun yolu üzeredir. O sebeptendir ki yola çıkmadan önce dosta ermek gerektir. Dost sayılıdır. Farklıdır arkadaştan. Herkes arkadaşın olabilir belki ama dostun olamaz.

Dost kişiyi doğrultur, yola koyar; yol bozursa yolu yoluna koyar. Yolda yalnız bırakmaz, dost yoldaştır. Yolda tutar, yolunu şaşmanı, hata etmeni, yanlış düşmeni engeller. Her türlü darlık ve sıkıntıda yanındadır. İyi günde uyarıcı; kötü günde yapıcı ve kollayıcıdır.

Başka görürsün onu. Konuşmaya gerek yok; gözler yeter. Dinlemeye ihtiyaç yok; hâl yeter. Beraberinde değil ise sevginiz yeter. Arkadaş yakında olsa da belki uzakta. Dost ırakta kalsa da kalbi her daim yanbaşımda.

Dost “post” gibidir: Sarılıp koruyan, yanıştan ve soğuktan. Sert rüzgarlara karşı yanında duran... Hain pusulara karşı sırtını yaslayacağın.

Bir dostun olsun; pirin olsun...

Daha ne cümleler var, yazılacak:
Sen “dört” dost bul, hayallere uzanacak...

Doç. Halit Özkan ile Röportaj

Cafer Münib Yamaç 12/C
Muhammed Fuad Sarı 12/A
Muhammed Latif Albayrak 12/C

HADİS İLMİ GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GELENE KADAR NASIL BİR YOL İZ- LEMİŞTİR?

Her İslami ilim için geçerli olan sahabiler döneminde başlama özelliği hadis ilmi için de geçerlidir. Genelde alim kimseler sahabilerin küçükleridir. Onlar Hz. Peygamber vefat ettikten sonra diğer sahabilerden öğrendiklerini derleyip toparlayıp ilim haline getirdiler ve ilk ders halkalarını kurdular. 50-60'lı yıllarda artık bu kimseler alimdi, yaşlıydı. Bu işleri onlar başlattı. Hz. Peygamber zamanında hadisler nadiren yazılıyordu, bu işi de ender kişiler yapıyordu, Abdullah bin Amr gibi. Yazılanlar küçük bir hacim tutuyordu ama hacminin az olup yazılmamasına rağmen o dönemde nasıl Kuran varsa hadis ve sünnet diye bir şey de vardı. Sahabiler, sünnet ve hadisin ne demek olduğunu biliyorlardı ve ona göre bir hürmet atfediyorlardı. Bir yandan Kuran öğrenirken diğer yandan da hadis ve sünneti öğreniyorlardı. Mesela Ebu Hureyre bir soru soruyor ve Hz. Peygamber diyor ki: "Senin hadise olan aşkınlı bildiğim için bu soruyu senden bekledim." Peygamber Efendimiz'in o kadar sahabe içerisinden Hz. Hureyre'den bu soruyu beklemesi o dönemde de hadis diye bir mefhumun varlığını gösterir. Onların gayretleriyle başlayan bu iş hicri 1. asrın sonlarına doğru artık bir ilim haline gelmişti diyebiliriz. Hadis

ilmi, tefsir ilmi ve fıkıh ilmi gibi ilimler ve bu işin uzmanları vardı. Örneğin hadis alimi de-yince Buhari akla geliyordu. Bu da gösteriyor ki İslami ilimler ashab döneminde başladı ve hassaten hadis ilmi de bu zamanlarda başladı.

Bizim hadiste özellikle önemli gördüğümüz bir şey de isnad sistemidir ki bu da bir hadisi rivayet ederken ravilerin adını anarak rivayet etmektir. Bu raviler Hz. Peygamber'e kadar dayandırılırdı ve bu sistem oldukça önemliydi. Çünkü hicri birinci asır herkesin de bildiği gibi güllük gülistanlık değildi. Müslümanlar arasında türlü sebeplerden dolayı savaşlar oluyordu. Bu savaş ve siyasi çekişmelerden çıkar sağlamak için insanlar yalan söylemeye hatta hadis uydurmaya başladılar. Uydurma hadisler Müslümanların kendi aralarında olan çekişmelerde galip çıkmak için başvurduğu bir yol olarak ortaya çıktı. Taraflar kendi haklılıklarını kanıtlamak ve insanları kendi taraflarına çekmek için hadis uydurmaya başladılar. *Hadis uydurma olaylarına karşı tabiin alimleri tedbir almak için çareler düşündüler aksi takdirde bu ilim sağlama alınmazsa ve bir sistematiği olmazsa hadis ilminin içinden çıkılmaz bir duruma geleceğini biliyorlardı. İşte bu şekilde isnat sistemini kurdular.*

Hadis ilminin en temel unsurlarından olan isnad bu kadar erken ortaya çıkmış bir şey-

dir. 2.yy da en eski ve en güvenilir kitaplarımızdan olan Muvatta yazıldı. “Kitap” olarak nitelendirebileceğimiz kitaplar bu dönemde yazıldı. Ayrıca bugün insanların Kuran’dan sonra ikincil kaynak olarak kullandığı hadis kitapları da bu dönemde yazılmıştır. İlerleyen yüzyıllarda takriben 4.yy da hadis usulü kitapları yazılmaya başlandı ve usul kitaplarının en iyileri de 7.yy da yazıldı. Memlükler döneminden sonra hadis ilmi bir nebze zayıfladı. Yavuz Sultan Selim’in Memlük fethinden sonra hadis alimleri memleketlerinde kalmayı tercih edince İstanbul’a büyük bir hadis birikimi gelemeyi keşke gelseydi.

Geleneksel eğitim manasında hadisin dünyadaki merkezi Hindistan ve Pakistan’dır. (Birkaç yydır devam eden bir geleneksel hadis eğitimi var, icazetli ve isnadıyla hadis eğitimi.)

Yakın zamanlarda Türkiye’de de icazetli hadis eğitim öğretimi yaygınlaşmaya başladı.

TÜRKİYE’DE HADİS İLMİNİ TALEP EDEN CEVHERLER VAR MI?

İşlemesini bildiğimiz sürece cevherler her zaman vardır. Cumhuriyet dönemiyle eğitim öğretimden kopan hadis ilmi yeniden canlan-

maya başladı. Şu an Türkiye’de çok sayıda icazetli öğrenci var ama biraz daha zamana ihtiyacımız var . Şu an bu icazetlerin hakkını tam olarak veremiyoruz.

BUGÜN HADİS İLMİ ADINA NELER YAPILABİLİR? EKSİKLERİMİZ NELER?

Sadece hadis ilmi değil bütün İslami ilimler için bir eksikliğimiz var: Tarih bilmiyoruz. Bütün İslami ilimlerin tarihini ortalama olarak aynı konseptte işliyoruz. Örneğin sahabe döneminde ilimler başladı, tabii nesli bunu geliştirdi, 2-3. asırda her şey çok güzeldi, en parlak dönemleri yaşadık sonra büyük bir karanlık dönem yaşadık gibi bir algı var. Sadece hadis ilmi için değil bütün ilimler için bu bir problem. Tarih bilinç ve algımızı değiştirmeli ve elimizde bulunan imkanlarla gerek hadis ilmi gerek diğer ilimler olsun bunların tarihlerini okuduklarımızdan biraz farklı yazmamız lazım ve doğru bir tarih şuuru edinmemiz lazım. Hadis ilmi için çok önem arz eden 7-8. asırlara gereken önem verilmiyor. Şu anki hadis tarihinde hadisin altın çağı diye nitelenen Kütüb-i Sitte dönemi olan 3. asırdan sonrası dikkate dahi alınmıyor. Kısacası tarih iyi algılanmalı; dönemin şartları düşünülerek o insanlar nasıl bir algıya sahipti, nasıl bir ha-

yat yaşıyorlardı bunları iyi algılamalıyız.

GEÇMİŞTE ALİMLER BU KADAR HACİMLİ ESERLERİ NASIL YAZIYORLARDI?

Aslında bu konuda çoğumuz yanlış bir hüküm veriyoruz. Bir eserin üstündeki isme bakarak sadece bir alime ait olduğunu zannediyoruz. Halbuki bildiğimiz birçok kitap toplu çalışma ürünüdür. Mesela Feth-ül Bari sadece İbn Hacer'in tek başına çalışması değildir. İbn Hacer eserin konularını belirlemiş, komisyon üyelerine paylaşmıştır. Daha sonra yapılan çalışmalar toplanmış tekrar İbn Hacer'in kontrolünden geçmiştir. Dolayısıyla bu güzel eser bir ekip işiyle ortaya çıkmıştır. İmam Gazali'nin İhya kitabı için de bunu söyleyebiliriz.

GÜNÜMÜZDE BELLİ KESİMLERCE HALKA EMPOZE EDİLMEYE ÇALIŞILAN HADİS İNKARCILIĞININ SEBEPLERİ NELERDİR? BU YAKLAŞIM

GÜNÜMÜZDE Mİ ORTAYA ÇIKMIŞTIR YOKSA GEÇMİŞTE DE BU TİP İNKARLAR YAŞANMIŞ MIDIR?

Rasulullah zaten bir hadislerinde “İleride içinizden hadislerimi duyduğunda bize Kuran yeter diyenler çıkacaktır” buyurarak bizi ikaz ediyor. Bu uyarılar Hz. Peygamber'in ölümünden yüz yıl geçmeden gerçek oluyor. Fakat bu uyarı unutuluyor ve hadis inkarı zaman zaman çeşitli sebeplerle canlanıyor. Günümüzde ise bu kirli kampanyalar televizyon ve medya üzerinden yürütülüyor. Televizyon dediğimiz zaten bizatihi kurmaca bir olaydır. Sen izlerken ilmi bir program izlediğini zannediyorsun ama işin başındakiler için bu sadece bir ticaret. Durum böyle olunca daha çok ilgi ve tepki alan konular seçiliyor seyirciye sunulmak için. Hadislere belki toplum tarafından itibar ediliyor ancak inkar edenlerin sesi medya sayesinde daha çok çıkıyor. Bu hep böyle olmuştur tarih boyunca: *Esas kalabalık sessizce ilerler.*

Hadis ve sünnet olmasaydı Kuran olmazdı. Bir alim, sünnet Kuran'a hükmeder diyor. Evet dini yaşatan esasen sünnettir. Hem bir dine inandığını söyleyeceksin hem de o dinin peygamberini yalanlayacaksın. Böyle bir şey olamaz.

KÜTÜB-İ TİSA'DAKİ HADİSLERİ ELEMEK MÜMKÜN MÜ?

“Elemek” deyince kulağa hiç hoş gelmiyor değil mi? Prensip olarak Kuran-ı Kerim dışında her şeyi sorgulayabiliriz. Kuran-ı Kerim bize tevatür yoluyla geldiği için onun sıhhatinden şüphelenmez. Onun dışında kalan her şeyi sorgulayabilirsin ve bunu tarih boyunca alimler sorguladılar. Hadis elemek kulağa ne kadar garip geliyor olsa da alimler kitaplarını hadisleri eleyerek oluşturdular. Mesela Buhari kitabını (Sahih-i Buhari) yazarken on binlerce hadis içinden eleyip çıkararak bugünkü haline getirdi. İmam Malik, Muvatta adlı kitabını yazdıktan sonra defalarca düzeltti. Bugünkü Mu-

vatta'da bin yedi yüz civarında hadis vardır ama Muvatta ilk yazıldığında on bin dolayında hadis olduğundan bahsedilir. Örneklerde de söylediğimiz gibi eleme yapılır ama bu iş ehil kimselerin yapacağı bir iştir. Senin kastettiğin elemeye gelirsek yani günümüzde yapılan elemeler keyfe keder yapılıyor. İşin ehli olmayan kimseler tarafından yapılıyor. Mesela Şu cümleyi çokça duymuşsunuzdur değil mi? “Bu hadis mantığa aykırı atalım gitsin.” Hadis ilminde böyle bir cümle olamaz hiçbir hadisçi böyle bir cümle kuramaz. Bu hadisin isnadında problem var diyebilir. Hadisin isnadı elemeyi geçtikten sonra hadisin metninde problem var da diyebilir; mesela ravi biraz yanlış anlamış olabilir diyebilir. Bu hadisin bu metninde böyle diyor ama başka bir metninde de şöyle diyor da diyebilir. *Ama geleneksel hadis eğitimi almış hiçbir hadis alimi bu hadis mantığa aykırı diyemez.*

Günümüzde ise bu tür sözler dini değerlerin zayıflamasıyla birlikte daha kolay söylenir hale geldi. *Bilgi her yerde... Bilgiye kolayca ulaşabiliyoruz ama onun doğruluğunu test edemiyoruz.* Elimizdeki bilginin doğruluğun-

dan hareketle bu hadis olmaz diyoruz.

Klasik dönemde bir alim bir hadisi anlayamadığı zaman (ama bu hadisi anlamak için yapabileceği her şeyi yaptıktan sonra) ben bu hadisi anlayamadım Allahu alem deyip öyle bırakıyor. İşin başında bu hadis saçma böyle hadis olur mu deyip bırakmıyor. Günümüzde ise böyle yapılmıyor. İnsanlar çok kolay bir şekilde hadisleri eleyebiliyorlar. Geleneksel hadis eleme yöntemleri ile günümüz hadis eleme yöntemleri çok farklı amaçlara hizmet ediyor.

GELENEKSEL DÖNEMİN GÜNÜMÜZE YANSIMALARI NASIL OLMUŞTUR VE OLMALIDIR?

Öncelikle her dönemi kendi içinde değerlendirmek gerekir. Bu nedenle günümüzdeki bir hadisçi bugünün hadisçisi olmak zorunda. Yani ne gelenekçi olabilecek ne de tam anlamıyla modernist olabilecek. Bugünün hadisçisi geleneksel değerleri bilecek onun eğitimini almış olacak, geleneksel dönemdeki hadisçilerin hadisleri nasıl değerlendirdiklerini bile-

cek ve bunun üzerine bir şeyler katabilecek birisi olması gerekir. Günümüzün hadisçileri tam anlamıyla modernist olup geçmişe dönüp bakmazlarsa geleneksel dönemdeki alimlerin hakkını yemiş olurlar. Bu hadisçiler de en az geçmiş dönemdeki alimler kadar bu işle uğraşmalılar. Ancak bundan sonra söylebilecek bir şeyleri olur.

BİR MÜSLÜMAN'IN HADİSE VE SÜN- NETE BAKIŞI NASIL OLMALIDIR?

Öncelikle herkesin şunu bilmesi lazım: Fes'e-lu ehlezzikri in küntüm la ta'lemun (Bilmiyorsa-nız bilene sorun.) ayetinin dediği gibi her işi ehlinden öğrenmek. O zaman sıradan insan bir hadis duyduğu zaman bunu bilene sorması, araştırma yapması gerekir. Daha sonra hadisin emrettiği şeyi hakkıyla yerine getirmeye çalışır. *Bilmeden inkar etmek bir mümine yakışan davranış değildir.*

HADİS ALANINI NE ZAMAN SEÇTİ- NİZ? DAHA ÖNCE DEN İLGİNİZ VAR- MIYDI?

Hadis ilmimi İstanbul İmam Hatip Lisesi'nde okurken dersimize gelen hadis hocamın etki-

siyle seçtim. Hocamla birlikte hadis usulü ve hadis okumuştum. Hocamın hal ve hareketleri, ahlakı, dersi işleyiş tarzı benim bu alanı seçmemde etkili oldu. Üniversite yıllarımda hadis alanına yoğunlaştım ve bu alanda iktisat yaptım.

LİSE ÇAĞINDA HADİSE İLGİ DUYAN ÖĞRENCİLERE ÖNERİLERİNİZ NE- DİR?

-Öncelikle Arapça'yı öğrenmeliler ve geliştirmeliler. Çünkü hadis ilminde Arapça olmazsa olmazdır.

-Hadislerin Türkçe manalarıyla birlikte Arapça asıllarını da ezberlemeliler.

-En temel hadis metinlerini okumalıdır.

-Genel bir tarih bilincine sahip olmalılar ve geleneksel dönemde öne çıkan hadis alimlerini tanımalılar. Onlar hakkında bilgi sahibi olmalılar.

-İmam Nevevi'nin Riyazüs Salihin adlı kitabının Türkçe tercümesini okumalıdır.

-Bu ilme gönül vermiş olmaları gerekir. Zorla veya dayatmayla olmaz.

Fotoğraf: Zahid Emre Öndin 10/C

SOSYAL FAALİYETLER

Muzaffer Enes Topaloğlu 12/A
Mustafa Faruk Erdoğan 12/A

Bizler Beyoğlu Anadolu İmam-Hatip Lisesi öğrencileri olarak sizlere bu yazımızda okulumuzda yapmış olduğumuz ve hala daha yapmakta bulunduğumuz sosyal faaliyetler hakkında kısa bir bilgilendirme yapmak istiyoruz. Çok yoğun programlı olan okulumuzda bizlerin “4-6 arası” diye tabir ettiği vakitlerde ve her türlü boş vakitlerimizde gerçekleştirdiğimiz bu faaliyetler “İmam-Hatip” ruhuna yakışır şekilde bizlerin geleceğe emin ve keskin adımlarla ilerlemesine ve geleceği bizlerin şekillendirecek olmasına çok derin ve anlamlı katkılarda bulunmaktadır. Bu faaliyetleri şöyle sıralayabiliriz:

TIYATRO

Tiyatro, bir sahnede, seyirciler önünde oyunların sergilenmesi amacıyla hazırlanmış gösterilerdir. Tiyatro, bir sahne sanatıdır. Yaygın bir deyişle tiyatro; insanı, insana, insanla, insanca anlatma sanatı olarak ifade edilir.

Tiyatro eserinin diğer türlerden en önemli farkı; diğer edebi eserler okumak ve dinlemek için yazılmışken, tiyatro oyununun sahnede seyirci önünde oynanmasıdır. Değer ölçülerini, izleyenin kanaat ve anlayışlarından alır. Göze görünür bir karaktere sahip olması, canlı olarak meydana geliş niteliğiyle toplum psikolojisine hitap eder.

Tiyatro, Yunanca theatron yani “görme yeri” sözcüğünden gelmektedir. Çünkü günümüzdeki anlamıyla çağdaş tiyatroy-

nun tarihi bağ bozumu tanrısı Dionysos adına yapılan dinsel törenlere dayanmaktadır.

Bu dönemde oyunlarda dekor ya da kostüm bulunmazdı. Sahne tamamıyla boş olur, baş roller de önemli kişiler tarafından oynanırdı. Günümüzde geçerli olan oyunculuk anlayışı yoktu ve ifade edilen duygular oyuncuların ellerinde tuttıkları ve yeri geldikçe yüzlerine koydukları maskelerle belirtilirdi. Bugün tiyatroyun simgesi haline gelen gülen ve ağlayan maskeler bu uygulamanın bir uzantısıdır. Nitekim, Yunan tiyatroyunda sadece iki tür oyun vardı: trajedi ve komedi.

Özellikle William Shakespeare’in ön plana çıktığı dönemde tiyatro artık dinsel niteliğini yitirmiş ve popüler bir eğlence türü olarak dikkat çekmiştir. Tiyatro artık “profesyonel” bir etkinlik olmuştur. Shakespeare’in kraliçeden maddi destek aldığı ve kâr üzerinden dönen bir tiyatro grubunun olduğu bilinmektedir.

Bu dönemde oyunculuk kavramı değişmiş

olsa da, henüz kadın oyuncular bulunmamaktaydı. Kadın rolleri genç erkek oyuncular tarafından oynanmaktaydı. Shakespeare bunu özellikle kıyafetle cinsiyet değiştiren roller yazarak oldukça komik ve ironik hale getirmiştir.

Modern tiyatroya damgasını vuran önemli isimlerden biri belki de Konstantin Stanislavski'dir. 19. yüzyıl'ın sonlarına doğru "sihirli eğer" diye bilinen oyunculuk kuramını geliştiren Stanislavski özellikle gerçekçi akıma yön vermiştir.

Okulumuzun tiyatro ekibi olan TİYATRO BEYZADE, 2015 yılının mart ayında faaliyetlerine başladı. Tiyatro ekibimiz oyuncu Erman Bacak yönetiminde ilk oyunu olan KARANLIKTAN AYDINLIĞA adlı oyunuyla HALIÇ KONGRE MERKEZİ sahnesinde seyircilerin karşısına çıktı. Tiyatro ekibimiz bu yıl ise okulumuzda sergilenen programlarda küçük piyesler oynarken aynı zamanda sene sonunda yine Haliç Kongre Merkezi'nde sergileyecek olduğu büyük oyuna hazırlanmaktadır.

SEMA

Mevlevîlik deyince ilk akla gelen sema lügatte işitmek manasındadır. Terim olarak, mûsikî nağmeleri dinlerken vecde gelip hareket etmek, kendinden geçip dönmektir. Hz. Mevlana zamanında belli bir nizama bağlı kalmaksızın dini ve tasavvufi bir coşkunluk vesilesiyle icra edilen sema, sonradan Sultan Veled ve Ulu Arif Çelebi zamanından başlayarak Pîr Âdil Çelebi zamanına kadar tam bir disiplin içine alınmış, sıkı bir nizama bağ-

lanmış; icrası öğrenilir ve öğretilir olmuştur. Sema, sembolik olarak, kâinatın oluşumunu, insanın âlemde dirilişini, Yüce Yaratıcı'ya olan aşk ile harekete geçişini ve kulluğunu idrak edip "İnsan- ı Kâmil" e doğru yönelişini ifade eder. Sema eden canlara Semazen denilmiştir. Mevlevilikte dönmek tabiri yoktur. Mevleviler sema eder. Her tarikatın zikir ederken kendilerine özgü burhanları vardır. Mevleviliğin de burhanı semadır. Sema Allah'ı zikir etmektir ve ibadet bilinciyle yapılmalıdır. Semazen semasında Allah'ı zikir eder ve tasavvufi yoğunlukla Allah sevgisini, ilahi aşkını dışarı vurur. Semazenin zikkesi mezar taşını, tennure kefeni siyah cübbesi mezarı temsil eder. Semazenlerin sağ eli göğe sol eli yere bakar. Bu semazenin sağ eliyle Hak'tan alıp, sol eliyle halka verdiğini anlatır. Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencileri olarak medeniyetimizin en önemli değerlerinden biri olan Mevlevilik ve sema anlayışını yaşatma ve temsil etmenin bize bir vazife olduğu bilinciyle çalışmalarımıza başladık. Haftada iki ders olan kursumuzdan en iyi şekilde istifade etmeye çalıştık. Abdulkadir ve Ekrem Hocalarımızın gayretleriyle tam manasıyla semazen olabilmek yolunda ilerledik. İlk derslerimizde bedenimizi sema için hazırladık. Her dersimizde baş dönmemiz azaldı. Semanın dön-

mekten öte bir olay olduğunu her ders daha iyi anladık. İbadet bilinciyle, disiplin ve istikrarlı şekilde çalışmalarımıza devam ettik. Kimi zaman zorlansak da kimi zaman sıkılsak da derslere devam ettik. Allah'a şükürler olsun Şeb-i Arus programı dahilinde okulumuza güzel bir sunum yaptık. Allah hepimize Hz. Mevlana'nın Allah'a olan sevgisi gibi bir Allah sevgisi bahşeyesin.

WEB TASARIM

<HTML>

Her geçen gün teknolojinin gelişmesi ile birlikte, günlük hayatımızdaki önemi daha da artmaktadır. Bunun farkında olan biz öğrenciler okul yönetiminden web tasarım kursu talep ettik. Web tasarım derslerinde en alt noktadan başlayarak site yapmayı ve site tasarımını öğreniyoruz. Öğretmen eşliğinde haftanın iki günü web tasarım dersleri alıyoruz. En basit kodlarla başladığımız bu kursun sonunda her öğrenci kendine ait bir site tasarımı ve programlamasını yaparak projesini teslim edecektir. Şu ana kadar zevkle takip ettiğimiz derslerde bir sitenin nasıl yapıldığını temel yapısıyla öğrendik.

</HTML>

MUSİKİ KOROSU

Müzik, hayatımızın vazgeçilmezlerinden biridir. Nasıl müziksiz bir dünya, müziksiz bir toplum düşünülemezse müziksiz bir okul da düşünülemez. Bunun farkında olan okul idaremizde bizden hiçbir desteği esirgemeyerek

bir müzik odası oluşturdu. İhtiyacımıza göre, istediğimiz enstrümanların alınması konusunda kolaylık gösterdi. Bu sayede gayet donanımlı bir müzik odasına sahip olduk. Okulda sistemimiz şöyle işliyor: Herhangi bir müzik enstrümanı çalan veya çalmak isteyen arkadaşlarımızın isimlerini topluyoruz. Sonra bu arkadaşlarımızı seçtikleri enstrümana göre gruplara ayırıyoruz. Dışarıdan gelen hocalarımızın eşliğinde bu enstrümanların eğitimini alıyoruz. Derslerimiz okuldan sonra "dört-altı arası" diye tabir ettiğimiz vakitte oluyor. Sadece enstrümantal olarak değil aynı zamanda tasavvuf musikisi dersleri de alıyoruz. Bu dersler daha çok ses eğitimi üzerine yapıyor. Ayrıca müzik odamızın yanında okulumuzda stüdyonun da olması gerçekten çok büyük bir nimet. Stüdyomuzda görevli arkadaşlarımızın eşliğinde ses kayıt çalışmaları, şiir, ilahi okuma gibi etkinlikler de yapabiliyoruz. İlahi korumuzla hem okul içi hem de okul dışı etkinliklere katılıyoruz. Tabi bütün bunları müzik hocalarımızın üstün gayretleriyle başarıyoruz. Kısacası okulumuz, müzik alanında yeterince imkana sahip ve her öğrenci kendini iyi şekilde geliştirme imkanı bulabilir.

HAT

İslamiyetin doğuşu ile başlayan bu sanat İslam dünyasına "Kur'an Mekke'de indi, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı." cümlesini İslam tarihine altın harfler ile yazdırmış ve ecdadımız bize bu sözle büyük bir sorumluluk yüklemiştir. Başlangıçta sadece düz yazı olan bu uğraş yıllar sonra sanat olarak karşımıza

çıkıştır. Bu denli geniş ve bir o kadar estetik olan bu sanat bizlere derin bir feyz kaynağı oldu. Meşk dediğimiz harf talimlerinde sabırla hocamızın verdiği dersi devamlı tekrar ederek ellerimizi alıştırmaktayız. Hat bizim için aşktır. Aşk da meşksiz olmaz. Hat da meşk ölene kadar devam eder. Yüzyıllar boyunca gelişimini sürdüren bu sanat günümüzde altın çağını yaşamaktadır.

Aklam-ı Sitte dediğimiz altı kalem çeşidinden biz şimdi sülüs dersi almaktayız. Bambu kalemlerimizi itina ve sabır ile açıp mürekkeplerimiz ile derse başlar iken dilimizde “Rabbi yessir ve la tuassir rabbi temmim bil hayr” duası dökülür. Kendimizi geliştirdikçe aharlı kağıt yapmayı ve aharlı kağıt üzerine yazı yazmayı öğreneceğiz. Mahmut Şevki Efendi’nin meşklerini örnek alarak başladığımız bu yazı yolculuğunda maksat bu sanatı layıkıyla icra etmek... Gelecek nesillere güzel bir eser bırakabilmek temennisiyle.

SATRANC

Okulumuzda aktif olarak devam eden satranç kursu okulumuzun sportif faaliyetlerinin yanında öğrencilerimize aynı zamanda zihinsel egzersiz imkanı sunmaktadır. Bu sene ilçe mü-

sabakalarında Eren Özer adlı öğrencimiz ilçe birincisi olmuş ve il sıralamasında da yedinci olmuştur. Bu başarının arkasında okulumuzun bünyesinde bulunan aktif satranç masaları ve beden hocamızın özel ilgi ve gayretleri etkili olmuştur. Bu ilgi ve gayretler diğer öğrencilerimize büyük bir örnek teşkil etmiş ve onların da ilgisini bu alana yoğunlaştırmıştır.

FOTOĞRAFÇILIK

Okulumuzdaki fotoğrafçılık kulübü olarak bu sene ilçe gençlik merkezi desteğiyle aldığımız ‘Fotoğrafçılık Kursu’ adı altında yaklaşık 15 dersten oluşan sanatsal ve tekniksel içerikli derslerimizle bu işe ilk adımımızı atmış bulunuyoruz.

Hiç unutmamak gerekir ki ‘Fotoğraf’ hayatı bambaşka açılardan bi kareye sığdırmaktır. Kimi zaman mutlu eden, kimi zaman ağlatan, kimi zaman da görünce insanı eskilere götüren dokunaklı anılar olur o karedekiler. Hayatın

çoğu anını haritalara kazımaktır fotoğraf. Bu düşünceyle başladığımız yolda önümüzdeki süreçlerde gerek bireysel gerekse okul adına çeşitli faaliyetler yapmak hedeflerimizdendir. Bu konuda okulumuzun yaptığı yardımlar gelişmemize olanak sağlamış ve ileride yapacağı destekler inşallah bizi bambaşka noktalara getirecektir.

YAZARLAR OKULUMUZDA PROJESİ

MEHMET ZEKİ AYDIN

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN hocamız, yazarlar okullarda projesi kapsamında 09.11.2015 Pazartesi günü bizlerle bir araya geldi.

Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN, “Değerler Eğitimi Empati” konu başlığıyla dengeli ve bilinçli yaşamak konusunda bizlerle payla-

şımında bulundu. İnteraktif sunum ve keyifli bir sohbet halinde kişiler arası iletişimdeki temel noktalara ve başarıya giden yoldaki prensiplere değindi.

VEHBI VAKKASOĞLU

Yaşamını eğitime adanmış Vehbi Vakkasoğlu, 02.12.2015 Çarşamba günü yazarlık tecrübelerinin konu alındığı söyleşiye katıldılar. Gençleri çok seven ve gençliğin bulaşıcı olduğuna inanan hocamız Vehbi Vakkasoğlu, Müs-

lüman'ın örnek kişilik özelliklerinin temelle-
rine vurgu yaparak, İslam tebliğinin en önemli
yolunun hal lisanı olduğunu belirtti.

AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞI SEMİNERİ

Türk Diş Hekimliği Birliği Eğitimci Diş He-
kimi Mustafa Bekerecioğlu, 15.12.2015 Salı
günü okulumuz öğrenci ve öğretmenlerine yö-
nelik olarak "Ağız ve Diş Sağlığı" konulu se-
miner verdi. Ağız ve diş sağlığının genel sağ-
lık için ilk adım olduğunu vurgulayan Mustafa
Bekerecioğlu, slayt sunumda ağız ve diş sağlı-
ğının korunmasının yöntemlerini detaylarıyla
aktardı. Ağız ve Diş Sağlığı konulu semineri-
nin ardından bizlerin sorularını cevaplandırdı.

ARAPÇA ŞİİR DİNLETİSİ

Okulumuz öğrencileri tarafından gerçekleştirilen Arapça Şiir Dinletisi, bizlere güzel şiir-
ler dinletmekle beraber, okulumuzda yapılan
sosyal etkinliklere bir yenisi olarak eklendi.
Bunun yanında, yeni gelen hazırlık sınıfı öğ-
rencilerine aldıkları eğitim sonucu ulaşabile-
cekleri Arapça seviyesi konusunda bilgi verip
onlara Arapça çalışma ve Arapçayla bütünleş-
me konusunda bir örnek teşkil etti.

SPORTİF FAALİYETLER

Okulumuz koşu takımı 2015 - 2016 sezonu
Beyoğlu güz koşusunda takım ve ferdi kate-
gorilerde ipi göğüslemiş ve 1. olmuştur. Başa-
rılarının devamını dileriz.

Okulumuz futsal basketbol voleybol güreş

takımları turnuvalarda 8 tane kupa alarak biz
"imam hatip"lilerin her alanda etkin ve yetkin
olduğunu il ilçe turnuvalarında sergilediği üs-
tün başarılarla bir kez daha göstermiştir.

Şehristanî ve El-Milel ve'n-Nihal

Muhammed Musa Bakar 12/C

GİRİŞ

İnsanoğlu sahip olduğu şeyleri korumak, elinde olmayan şeylere de diğer insanlar ile yardımlaşarak sahip olmak için hayatını hemcinsinden olanlarla birlikte sürdürmeye ve geleceğine hazırlanmaya muhtaçtır. Bu amaçla oluşturulan birliktelik yahut topluluk, millet diye isimlendirilir. İnsanları bu sonuca ulaştıran şeylerden belki de en önemlisi inançtır.

İnsanoğlu, inancı itibariyle ya din mensubu olmuş ya da beşeri fikirleri benimsemiştir. Bunun sonucunda da kendisiyle aynı inançta olan insanlarla bir arada bulunmuştur. Uzun yıllar boyunca bu inanç ve topluluklar yayılmış, gelişmiş ve sistemleşmişlerdir. Bu durum, onların ilim sahipleri tarafından araştırılmalarına ve sınıflandırılmalarına yol açmıştır. Uzun süreli ve meşakkatli araştırma ve çalışmalardan, tasnif ve yahut tenkitlerden sonra ilim sahipleri, öğrendiklerini ve yazdıkları eserleri diğer insanların bilgisine sunmuştur.

Bu uğraşa “dinler tarihi” din içi araştırma olarak “mezhepler tarihi” (el-Eş’ari, el-Makalat)

veya “felsefi sistemler tarihi” araştırmaları şeklinde tanımlamalar getirilmiştir. Her bir konu ayrı bir eserde incelenebildiği gibi hepsi bir kitabın başlıkları olmak suretiyle de incelenmiştir.

Biz, burada, her bir konuyu ihtiva eden, Şehristani'nin el-Milel ve'n-Nihal adlı eserini tanıttacağız. Yazıldığı günden itibaren bilimselliği, tarafsızlığı ve doğruluğuyla takdir edilen ve alanında otorite kabul edilen bu eser; söz konusu alanda çalışmalar yapacak kişilere birincil kaynak olmuştur.

El-Milel ve'n-Nihal adlı eserin elimizdeki hali kuruluşuna Cumhurbaşkanı'mızın öncülük ettiği Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı çatısı altında uzun yıllar emek verildikten sonra son şeklini almıştır. Biz de bize ayrılan bu satırlarda önce Şehristani'nin hayatını daha sonra onun ilmi ve dini kişiliğini, eserlerini son olarak da en meşhur eseri el-Milel ve'n-Nihal'i inceledik.

Allah bizleri muvaffak eylesin...

ŞEHRİSTANİ'NİN HAYATI

Horasan'ın kuzeybatısında, Türkmenistan'ın Karakum çölü sınırında Şehristan'da doğdu. Doğum yılı hakkında farklı görüşler olmakla birlikte tarihler 1080'li yılları göstermektedir. Doğup büyüdüğü yerde, Şehristan'da, çeşitli hocalardan Arap dili ve edebiyatı, matematik ve mantık gibi ilimleri öğrendi. Daha sonra yolu Nişabur'a düştü. Nişabur'da İmam'ül Haremeyn, el-Cüveyni'nin talebesi olan hocalardan dersler aldı. İmam Gazali'nin de ilim arkadaşı olan Tus kadısı Muhammed el-Hafi ve Abdülkerim el-Kuşeyri'den fıkıh ve usul-i fıkıh, Ahmed el-Medaini'den hadis, yine Cüveyni'nin diğer bir talebesi Ebu'l Kasım en-Nisaburi'den (Allah onlardan razı olsun) tefsir, Eşari kelamı, cedel usulü ve ilahiyat felsefesi okudu. Şehristani'yi bu büyük zat yetiştirdi diyebiliriz; Şehristani en-Nisaburi'den büyük ölçüde etkilenmiştir. Buradan yani ders gördüğü hocalarından da ilmi seviyesinin ne denli yüksek olduğunu anlayabiliriz.

Nişabur'dan sonra Harizm'de ders okuttuğu zamanlarda akli ve nakli ilimlerdeki derinliği ve ahlaki üstünlüğü sebebiyle kendisine "Efdal" ve "İmam" lakapları verildi.

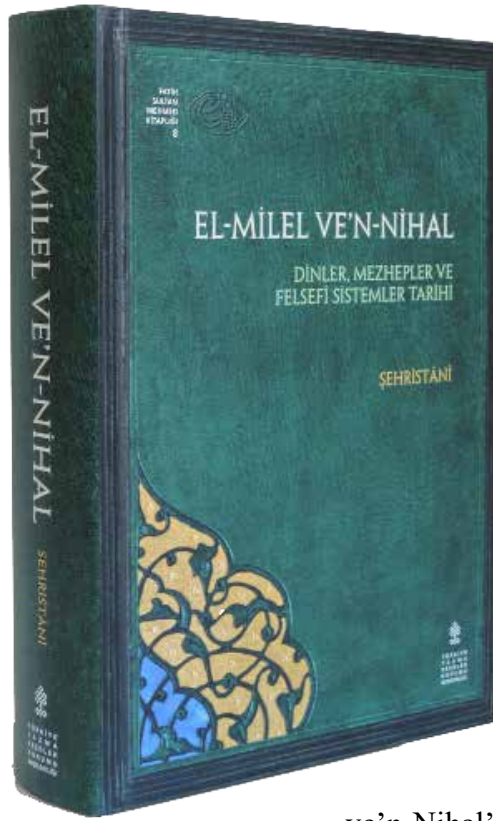
1110'lu yıllarda haccını eda ettikten sonra Bağdat'ta Nizamiye Medresesi'nde ders okutmaya başladı. Burada bulunduğu üç yıllık süre zarfında dersleri ve vaazlarıyla halkın gözünde de itibar kazandı. 20'li yıllarda Horasan'a döndü ve Selçuklu Sultanı Sencer'in veziri Mervezi'nin yanında görevler aldı. Bu dönemde aynı zamanda Sultan Sencer'in yakını ve sırdaşı oldu. İleride kitap bahsine geldiğimizde daha ayrıntılı olarak belirteceğimiz

gibi, Şehristani el-Milel ve'n-Nihal kitabını Mervezi'ye ithaf etmiştir. Horasan'dan ayrılması da Mervezi'nin vefatına dayandırılır. 30'lu yıllarda ayrıldığı Horasan'dan Tirmiz'e gitti ve orada el-Müsevi'nin yanında bulunduğu süre zarfında Müşara'atü'l Felasife adlı eseri de kendisine ithaf etmiştir. Talebelerinden Abdülkerim es-Sem'ani'nin nakli üzerine ömrünün son yıllarını Şehristan'da geçirdiği ve Şaban ayının sonuna doğru, 1153 yılında vefat ettiği bilinmektedir.

İlim sahasındaki etkinliğine rağmen talebelerinden sadece Abdülkerim es-Sem'ani ve Mücirüddin el-Bağdadi'nin isimleri bilinmektedir. Bu durum Şehristani'nin yetişkinlikten sonraki hayatını, eğitim-öğretim faaliyetlerinden çok, devlet ricaline yardımcı olmakla geçirdiği şekilde izah edilebilir.

Şehristani, aleyhindeki ithamlara rağmen akide bakımından Sünni olup, Ebü'l-Hasan el-Eş'ari taraftarıdır. Zaten aleyhindeki ithamların (Şii olduğunun, İsmailiye'ye mensup olduğunun söylenmesi) asıl sebebi de el-Milel

ve'n-Nihal'i yazarken takındığı bilimsel ve tarafsız tutumdur. Kendisinin de ifade ettiği üzere: "Her mezhebe ait görüşleri, kendi kitaplarında bulunduğu gibi hakkında hiçbir öngörü ve taassuba düşmeden, onların görüşlerini küçümsemeden, doğrusunu yanlışımdan ayırma çabasına girişmeksizin olduğu gibi açıklayacağıma karar verdim." düşüncesidir. Burada İmam Eş'ari'nin şu sözüne yer vermekte fayda var: "Dinler ve fırkalara dair eser yazan, makalelerden bahseden insanlardan, hikâye ettiğinde kusur yapan, muhalifinin sözünü anlatırken mugalataya sapan, hasımlarını kötülemek için naklettiği hikâyelerde kasten

yalan söyleyen, ihtilaf edenlerin muhalefetlerini rivayet ederken doğru hareket etmeyerek sözlerine onların delillerini çürütecek ilaveler yapanları gördüm. Bu, âlimlerin ve seçkin akıllıların yolu değildir.”

Şehristani, muhtelif vesilelerle Eş'ari'den bahsederken “Üstadımız” ifadesini kullanmaktadır. Ehl-i Sünnet ile Şia arasında ihtilaf konularını oluşturan imamet meselesi ve ilk dört halifenin halifelikte ve üstünlük açısından sıralamalarında, Şia'nın sahabe için kullandığı ağır itham ve ifadelerinde daima Ehl-i Sünnet'in görüşleriyle ortak fikirler ortaya koymuştur. Nitekim ileriki kısımlarda (eser bahsi) bahsedeceğimiz gibi müellif, Nihayetü'l-İkdam fi İlmi'l-Kelam adlı eserinde Eş'ariyye'yi diğer mezheplere karşı savunmuştur. Düşünceleri kelam ilmi bakımından Ehl-i Sünnet'in düşünceleriyle tam anlamıyla paralellik göstermektedir.

Şehristani fıkıh ve usul-i fıkıh, kelam, hadis ve tefsirdeki vukufiyeti haricinde filozof, vaiz ve Ortaçağ İslam dünyasının en büyük dinler

tarihçisidir. Görüşlerini ifade ederken analitik bir düşünce sistemi ortaya koymuş ve sert eleştirilerden çekinmemiştir.

ESERLERİ

Şehristani ile aynı zamanda yaşamış bir başka büyük âlim Beyhaki onun yirmiden fazla eserinin olduğunu bildirmektedir. Maalesef ki Şehristani'nin birçok eserinin de günümüze ulaşmadığı bilinmektedir. Önemli eserleri şunlardır: (En önemli eseri el-Milel ve'n-Nihal olmakla birlikte bizim araştırma mevzuumuz olduğu için en sonda zikretmeyi daha uygun bulduk.)

1.Nihayetü'l-İkdam fi İlmi'l-Kelam: Yirmi bölümden oluşan eser klasik Sünni kelamının hemen hemen bütün konularını içermektedir. El-Milel ve'n-Nihal'den sonra telif edilen eserde öncekinin aksine genel çerçevede, bilimsel ve objektif çalışmadan ziyade Ehl-i Sünnet'in itikadi anlayışı Eş'ariyye çerçevesinde ortaya konulmakta ve diğer mezheplere karşı savunulmaktadır.

2.Muşâra'atü'l-Felâsife: Daha önce de söylediğimiz gibi Tirmizî'de yazılıp el-Müsevi'ye ithaf edilmiştir. Eser İbn-i Sina'nın çeşitli kitaplarında yer alan ilahiyat konularına dair fikirlerine reddiye mahiyetindedir.

3.Mefatihü'l-Esrar ve Mesabihü'l-Ebrar: Kur'an ilimlerine girişi ve ilk iki surenin tefsirini içermektedir.

EL-MİLEL VE'N-NİHAL

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nın hazırlamış olduğu tercümesinden yola çıkarak tanıtmaya çalıştı-

ğımız Şehristani'nin el-Milel ve'n-Nihal adlı eseri, yazıldığı dönemden beri, İslam dünyasında yüzyıllar boyunca dinler, mezhepler ve felsefi sistemlerle ilgilenenler arasında tasnif, içerik ve tarafsızlığı sebebiyle okunup istifade edilmiş ve şöhret kazanmış bir çalışmadır. Bu durum yalnız İslam dünyasına has olmayıp, eser 19.yüzyıldan itibaren özellikle Avrupalı ilim adamlarının da ilgisini çekmiş, çeşitli neşir ve çevirileri yapılmıştır.

1127-1128'li yıllarda telif edilen eser Selçuklu Sultanı Sencer'in veziri el-Mervezi'ye ithaf edilmiştir. Bizim burada tanıttığımız kitabın istinsahı (kopyası) da Fatih Sultan Mehmed devrinde padişahın mütalaası için hazırlanmıştır. Günümüze Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi vasıtasıyla ulaşan eserin içeriğinde Fatih devrinden kalma mühürler ve padişaha özel hazırlandığının bilgisini veren madalyon bulunmaktadır.

Şehristani, eserini beş mukaddime ile başlatmıştır. Bunlardan ilki insanoğlunun kısımlarının tasnifi ile ilgili iken, ikinci ve üçüncü mukaddimeler, İslam fırkalarının tasnifi için dayanılan metotları belirleme ve mahlukat arasında meydana gelen ilk şüpheyi tespit etme ile ilgilidir. Dördüncü mukaddime ise Müslümanlar arasında meydana gelen ilk şüphe ve bunun nasıl bölünmelere neden olduğu, bunu ilk ortaya çıkaranların kimler olduğu ile ilgilidir. Beşinci ve son mukaddime ise hesap metoduyla ilgilidir.

Eserin girişinde yazılan beş mukaddimenin başında, eserin yazılış amacının inanç ve doktrin açısından insanların durumlarını ele almak olduğu belirtilmiştir. Şehristânî insanlık tarihi boyunca meydana gelen bütün mezhepleri, felsefi akımları ve dinleri tasnife tabi tutar. İnsanların genel olarak sınıflandırılmasını anlattığı birinci mukaddimede ise müellif kitapta izlediği metodu şu şekilde bildirmiştir: "... Bazı kimseler ise insanları, düşünce ve mezheplerine göre zümrelere ayırmıştır. Bizim maksadımız -bu kitabın telifinde- bu düşünceye dayanmaktadır. Buna göre öncelikle insanların doğru bir ayırımla, dinlere mensup olan-

lar (ehlü'd-diyarat ve'l-milel) ile din özelliği taşımayan sistem ve düşüncelere sahip olanlar (ehlü'l ehva ve'n-nihal) şeklinde ikiye ayrıldığı görülür. Bu taksim dikkate alındığında, açık bir şekilde din mensubu (ehlü'd-diyarat) olanlar Mecusiler, Yahudiler, Hıristiyanlar ve Müslümanlardır. Din özelliği taşımayan görüş ve düşüncelere bağlı olanlar (ehlü'l-ehva ve'l-ârâ') ise felsefeciler, Dehriiler, Sabiiler, yıldızlara ve putlara tapanlar ve Brahmanistler gibi gruplardır.

Bunların hepsi kendi içlerinde de birçok fırkalara ayrılmışlardır. Din özelliği taşımayan grupların (ehlü'l-ehva) düşünceleri/mezhepleri belirli bir sayıda sabit tutulamaz. Din mensuplarına gelince; onların mezheplerinin sayısının tespiti bu konudaki rivayetle bildirilmiştir: 'Mecusiler yetmiş, Yahudiler yetmiş bir, Hıristiyanlar yetmiş iki fırkaya ayrılmıştır. Müslümanlar ise yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır.' (Tirmizi, "İman", 18) Onlardan kurtuluşa erecek olan sadece bir fırkadır." Devamında birbirine karşıt ve birbirini yalanlayan iki hükümden biri sıdk (doğru) diğeri kizb (yanlış) olarak değerlendirilir buyurmuş ve A'raf suresi 181. ayet ve Efendimiz (sav)'den rivayet olunan Ehl-i Sünnet hakkındaki hadisinden (Hâkim, Müstedrek, 1, 218) yola çıkarak yukarıda belirtilen bir fırkanın Ehl-i Sünnet ve'l-cemaat olduğunu açıklamıştır.

Diyebiliriz ki Şehristânî, 73 fırka hadisini esas alan bir metodu benimsemiştir. O, tasnif konusunda ise önce meseleleri ortaya koyup, farklı düşünen grupların belirtildiği metottan ziyade öncelikle ana mezhepleri tanıttıktan sonra bunlardan ayrılan alt fırkaları; kurucularını, görüşlerini ve bazen hangi coğrafyada ne kadar bulduklarının belirtildiği metodu izlemiştir. Bu nedenle mezhepleri sınıflandırmaya başlamadan önce mezhep tanımlaması hususunda bir kural konulması gerektiğini vurgulamıştır. Şehristânî mezheplerin tasnif ve sayımında farklılıkların ortaya çıkmasını kendi zamanına kadar böyle bir çalışmanın yapılmamasına bağlamaktadır (İkinci mukaddime). Onun tarafsızlığının en önemli unsurunu belki de mezhepleri tasnif ederken, çeşitli

mezhep veya fırkalara ait aşırı görüşleri tenkit veya reddetme yolunu tercih etmeyip tanımlamacı veya nakilci bir yaklaşım sergilemesi oluşturmaktadır.

Üçüncü mukaddimede ise, yaratılanlar içinde görülen ilk şüphenin İblis'in (Allah'ın laneti onun üzerine olsun) ortaya koyduğu şüphe olduğunu belirterek bu şüphenin kaynağını şu şekilde açıklamıştır: "...nassa karşı kendi görüşünü ısrarla savunması, ilahi emre karşı çıkmak için kendi arzusunun gereğini seçmesi, Âdem'in yaratıldığı madde olan çamur karşısında, kendi yaratıldığı madde olan ateşten dolayı kibir ve gurura düşmesidir.

Bu şüpheden, yaratılanlara yayılan, insanların zihinlerine bulaşan, bid'at ve dalalet mezheplerinin oluşmasına sebep olan yedi kuşku ortaya çıkmıştır. Bu şüpheler Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncil'lerinin şerhlerinde yazılıdır. Tevrat'ta Âdem'e secde edilmesi emredilip, bundan kaçınması sonrasında, meleklerle arasında geçen münazaralar şeklinde dağınık olarak zikredilmiştir."

İleriki kısımlarda münazaralarda İblis'in ortaya attığı yedi şüpheyi anlattıktan sonra peygamberlere karşı çıkıp mücadele edenlerin hepsinin şüpheler ortaya atmak hususunda ilk lanetlenmiş olanın yolunu takip ettiğini, Âdemoğlu'na arız olunan her şüphenin kovulmuş olan şeytanın saptırmasından, vesveselerinden ve anlatılan şüphelerden kaynaklandığını söylemiştir.

Müellif, bahsettiğimiz beş mukaddimeden

sonraki yedi bölümün birincisinde, Mu'tezile, Cebriyye, Sıfatiyye, Hariciler, Mürcie, Şia ve Galiyye'yi ele almıştır. Daha sonraki bölümde, ikinci bölümde, Tevrat ve İncil gibi kitap sahibi olanlarla, bir kitaba sahip olup olmadıkları şüpheli olanlar birbirlerinden ayırmış, Ehl-i Kitab'la Ümmiler arasında bulunan farkları açıklamış, devamında da Yahudilik ve Hıristiyanlık'ı incelemiştir. Kitabı olup olmadığı şüpheli olanlar hususunda da Mecusiler başlığı altında çeşitli fırkalara yer vermiştir.

"Ehlü'l-Ehva ve'n-Nihal" kısmında genel bir bilgi verdikten sonra Sabiiler, Ruhaniyyat ashabı, yıldızlara ve putlara ibadet edenler ve Harraniler'i anlatmıştır. Bir sonraki bölümde "Filozoflar" başlığı altında Yunan ve İslam filozoflarından bahsetmiştir. Altıncı bölümde Cahiliyye Araplarının, yedinci bölümde ise Hintlilerin görüş ve düşüncelerine yer vererek eseri; dinler, mezhepler ve felsefi sistemler tarihi açısından bitirmişse de müellif, kitabı, son kısımda el-Bağdadi'nin Tevarih (Usulü'd-Din) adlı eserinin "On Dördüncü Asıl" başlıklı bölümünü anlatarak bitirmiştir.

Allah (cc) onlardan razı olsun...

KAYNAKÇA

Şehristani, el-Milel ve'n-Nihal
Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
-Ömer Faruk Harman (Şehristani)
-İlyas Çelebi (Nihayetü'l-İkdam)
Mehmet Dalkılıç, Abdülkerim eş-Şehristânî'nin İslam Mezheplerini Tasnif Metodu, Milel ve Nihal Dergisi

Başlangıç

Mücerred sözlerimden yükselen,
Hangi bahar ki, dökülmesin yeşil yapraklar,
Sırılsıklam olmasın çıplak ağaçlar!
Kayaları parçalayan kırmızı papatyalar,
Ruhumun öz suyundan beslenmesin!

Çünkü, Benliğin dilinden dökülen damlaların
Menşei vicdan pınarıdır, derdi bilge adam
Ve kader kağıdının üzerinde yatan,
Kalbime dokunan bu soğuk ilham!

Öyleyse, Periyde gelen sözlerin
Bataklık çınarından yeşeren siyahı harfli heceleri!
İlahi! Ruhumdan taşan,
Akşam mürekkebi kızgın cümlelere,
Kafam ile dere ci!

Ahmet Aktaş 12/A

İSTANBUL VALİSİ VASİP ŞAHİN İLE RÖPORTAJ

Furkan Çakmak 10/C
Mevlana Halid Kaya 9/A

1- Kendinizden bahseder misiniz?

1964 Bayburt doğumluyum. Ancak çocukluk ve okul yıllarımı Erzincan'da geçirdim. İlk, orta ve lise eğitimimi Erzincan'da tamamladıktan sonra üniversite eğitimi için İstanbul'a geldim ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1985 yılında mezun oldum.

1986 yılı Haziran ayında Erzincan'da kaymakam adayı olarak göreve başladım. 1987 yılında bir yıl süre ile İngiltere'de inceleme ve araştırmalarda bulundum. Daha sonra sırasıyla; Kastamonu - Küre, Malatya - Pütürge ilçelerinde kaymakamlık, Muş Vali Yardımcılığı, Bolu - Mudurnu, Ankara - Kızılcahamam ilçelerinde kaymakamlık ve Düzce'de Vali Yardımcılığı yaptım.

2003 yılında İçişleri Bakanlığı Hukuk Müşaviri ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nde Daire Başkanı olarak görevde bulundum, Eylül 2005 - Ağustos 2008 tarihleri arasında İller İdaresi Genel Müdür Yardımcısı, 5 Ağustos 2008 tarihinden itibaren ise İller İdaresi Genel Müdürü olarak görev yaptım.

2010'un Mayıs ayında bir dönem Vali Yardım-

cılığı görevinde bulunduğum Düzce'ye Vali olarak atandım, 3 Ağustos 2012'de ise Malatya valisi oldum. 16 Eylül 2014 günü yayınlanan yeni kararname ile İstanbul Valisi olarak atandım. Evliyim, üç çocuk babasıyım ve bir torunum var.

İstanbul biliyorsunuz Türkiye'nin değil, dünyanın çok önemli şehirlerinden birisi ve dünya başkenti. Dolayısıyla, İstanbul'un o ağır yükünün omuzlarımıza verileceğini doğrusu beklemiyordum.

Tabi atama kararı çıkınca onur duydum. İstanbul milletimizin göz bebeği, ülkemizin ve bulunduğumuz coğrafyanın en önemli şehri. Dünya şehirleri içerisinde de çok itibarı olan bir kent. Onun ötesinde tarihi kültürel dokusu zenginliğiyle zaten yüzlerce binlerce yıldır dünyanın ilgisinin üzerinde olduğu bir şehir. Böyle bir şehri yönetmeye atanmış olmak benim için de ailem için de onur oldu.

İstanbul üzerine çok söylenecek şey var ama İstanbul'da yaşamak Cenabı Hakk'ın insanlara bu dünyada verebileceği en güzel nimetlerden birisidir.

2- Erzincan İmam Hatip Lisesi'nden mezun olduğunuzu biliyoruz. O günlerle ilgili neler söylemek istersiniz? (Kıyaslama açısından kısa bir özet yapar mısınız?)

Ülkelerin ilerlemesi ve kalkınması, eğitim alanındaki başarısıyla doğru orantılıdır. Toplumsal yaşam hızla değişmekte, bilim ve teknoloji sürekli gelişmektedir. Bireylerin eğitimi global dünyada daha bir önem kazanmıştır.

Okullar yalnızca bilgi aktaran öğretim kurumları değildir. Bireyleri hayata hazırlama noktasında da önemli bir taşıyıcı görevi üstlenirler. Aynı zamanda buldukları çevrenin bilgi ve kültür merkezleridir. Çevrede yaşayanlar, okulun o bölgeye kattığı çağdaş, yenilikçi ve eğitilmiş insanlardan istifade eder.

İmam hatip okulları, normal ortaokul ve lise müfredatına ek olarak dini ve ahlaki eğitim veren, mesleğe ve üniversiteye öğrenci yetiştiren eğitim kurumlarımızdır. İmam hatip

okulları saygınlığı, etkinlikleri, insanlara karşı tutum ve davranışlarıyla halkın takdirini kazanmıştır.

İmam hatip okulları aynı zamanda mesleğe hazırlayan eğitim kurumlarıdır. Bu okullardan mezun olanlar diyanette imamlık, müezzinlik, Kuran kursu öğreticiliği, müftülük çalışanı ve diğer diyanet kadroları gibi devlet memurluğu imkânlarına da sahiptir. Zaten imam hatip okulları mezunlarına baktığımızda hayatın her alanında yer almış saygın bireyleri görüyoruz. Bilim, kültür, sanat, eğitim, siyaset ve iş dünyasında önde gelen birçok kişi bu okullardan mezun olmuştur.

İmam hatip okullarımız, standartları yüksek bir gelecek vaat etmektedir. Öğrencinin ön planda olduğu ve sosyal hayattan kopmadan öğrenim gördüğü bu zengin eğitim, hem öğrenciye hem de ülkemize kazanım sağlayacaktır.

SEYYİD ŞERİF CÜRCANÎ ve ŞERHU'L-MEVAKİF

Akif Akyıldız 12/A

Büyük medeniyetler; kültür ve düşünce olarak sadece çağını değil geleceğini de etkileyebilen medeniyetlerdir. Bu bağlamda İslam Medeniyeti'nin kültürel zenginliğinin doğal göstergesi olan İslam el yazma eserleri Batı'da uzun yıllar bilim ve felsefe alanında tercüme edilmiş ve tabiri caizse Batı için karanlıktan aydınlığa bir köprü görevi görmüştür. Bizler dünyanın birçok yerinde medeniyetimizin kültürel ve ilmi mirasını bilgiye dayalı eserlere dönüştürmek suretiyle günümüze olan etkisini kavrayabildiğimiz düzeyde, geleceğin inşası adına sağlam adımlarla yürüyebileceğimiz bir bilinç oluşturabiliriz. Bu bilinci tam manasıyla kavramış olmak adına Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından günümüzü aydınlatmaya adanmış Adudüddin el-İcî'nin kelâma dair eseri "el-Mevakif"ın, Seyyid Şerif Cürcanî tarafından şerhi olan "Şerhu'l-Mevakif" eserini gücümüz yettiğince tanıtmaya çalışacağız.

Seyyid Şerif Cürcanî kimdir?

Evvela eserin müellifi Seyyid Şerif Cürcanî ve düşünceleri hakkında birkaç noktaya değinmek gerektiğini düşünüyoruz. Hicrî 24 Şaban 740, miladî 24 Şubat 1340 tarihinde Cürcan yakınlarındaki Takü'de dünyaya gelen Cürcanî, Deylem'de bulunan Zeydî imamların-

dan olup Hz. Peygamber'in soyundan gelen dâi Muhammed b. Zeyd'in üçüncü göbekten torunu olduğundan "Seyyid Şerif" unvanıyla anılmıştır. Seyyid Şerif ilköğrenimini memleketinde tamamladı. Kutbüddin er-Razî et-Tah-tanî'den mantığa dair Şerhu's-Şemsiyye ve Şerhu'l-Metali' adlı eserlerini bizzat kendisinden okumak amacıyla 1362'den önce Herat'a gitti. Bir müddet sonra er-Razî, yaşlılığı hasebiyle öğrenimi için Cürcanî'ye, Mısır'da ikâmet eden ve talebesi olan Mübarek Şah'ın yanına gidip ondan okumasını tavsiye etti. Yolculuk esnasında Anadolu'da şöhretini duyduğu Cemaleddin el-Aksarayî'nin Şerh'ul-İzah'ını okuma fırsatı buldu. Eseri bazı yönlerden eksik bulduysa da el-Aksarayî'nin öğretimde teliften daha başarılı olduğu kanaatine vardı ve Aksaray'a devam etti. Vardığı vakit el-Aksarayî vefat etmişti. Bu sırada Aksarayî'nin talebesi Molla Fenarî ile tanışma fırsatı buldu ve onunla birlikte Mısır'a gitti. On yıl civarı Mısır'da kalan Cürcanî; Şeyh Bedrettin Semavî, Şair Ahmedî, Hekim Hacı Paşa gibi dostlarıyla aklî ilimleri Mübarek Şah'tan, naklî ilimleri de Ekmeleddin el-Barberti'den okudu. Bu sırada da er-Razî'nin Şerhu Metâil'in-Envar'ına haşiye yazdı. Mısır'da tahsilini tamamladıktan sonra ülkesine döndü. Şiraz'da Sadeddin et-Taftazani, Cürcanî'yi ülkenin hükümdarı Şah Cüca'ya takdim etti.

Böylelikle Cürcanî, Darüşşifa Medresesi müderrisliğine tayin edilmiş oldu. On yıl kadar eğitim öğretim faaliyetlerini bu medresede sürdürdü. 1387'de Timur'un Şiraz'ı zaptı yüzünden istemediği halde Semerkant'a götürüldü. Yaklaşık on sekiz yıl boyunca burada başmüderrislik yaptı ve birçok eser telif etti. Maveraünnehir âlimleriyle özellikle Taftazani ile ilmi münazaralarda bulundu. Bu münazaralardaki başarıları dolayısıyla hem Timur hem de dönem âlimleri nezdinde itibarı arttı. Yine Semerkant'ta tanıştığı Hâce Alaaddin Attar vasıtasıyla tasavvufa ilgi duyarak Nakşibendi tarikatına girdi. Mevlana Nizameddin Hamuş ile dostluk kurarak onun da tasavvufi sohbetlerine katıldı. Timur öldükten sonra fitne ve kargaşanın hâkim olduğu Semerkant'tan ayrılarak Şiraz'a geri dönen Cürcanî ömrünün geri kalanını burada ilim faaliyetleriyle geçirdi. 6 Rabiülahir 814(6 Temmuz 1413) Çarşamba günü Şiraz'da vefat etti ve Atık Cami civarındaki Vakib Mezarlığı'na defnedildi. Halen Vakib Mezarlığı'nda medfundur.

İncelediğimiz eserin kelim ve felsefe açısından öne çıkmasında Cürcanî'nin yaşadığı dönemin etkisi büyük olmuştur. Bu sebeple felsefi kelim hareketinin yaygın olduğu dönemde yetişen Cürcanî selefleri Fahreddin er-Razî, Seyfeddin el-Âmidî ve Kadı Beyzavî gibi felsefenin tesiri altında kalmış, kelim sisteminde seleflerine nisbetle felsefeye daha fazla ağırlık vermiştir. Bu bağlamda kelama dair en hacimli eseri olan "Şerhu'l-Mevakıf"ta felsefi konuların akaid konularının üçte ikisi kadar olması bunu açıkça gözler önüne sermektedir. Cürcanî fıkhıta Hanefi mezhebine bağlıdır. İtikadî mevzularda ise genellikle Eş'arilerin görüşlerini benimser. Cürcanî'nin kelama dair bazı görüşlerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Bilgi Problemi

İnsan zihni varlığa ait form ve kavramları yansıtan bir ayna gibidir. Bir bilginin doğruluğu objesine uygunluğu ile anlaşılır. Buna göre kesin bilgi için objenin zihinde bıraktığı izin dış dünyadaki gerçekliğiyle tam bir uyum halinde olması, ayrıca geçmişte verilen hükümle

şu anda ve gelecekteki hükümler arasında bir uygunluğun bulunması ve süje-obje arasındaki uygunlukla verilen hükümlerin zaman içindeki tutarlığının birbirini tamamlaması gerekir. (Şerh'u'l-Mevakıf, I. 32-36; Ülken, 139- 145). Cürcanî'ye göre bilgiler bize kendilerini zorunlu olarak empoze etmez, biz onları düşünerek ve akıl yürüterek elde ederiz. Bu görüşüyle Gazzalî'yi takip etmiş, bilgi teorisinde süjenin objeye uygunluğu konusunda saf dil realizmden olduğu kadar şüphecilikten ve sofist kanıtlardan kaçınma imkânı veren bir sonuca ulaşmıştır. Onun bilgi problemi-ne bakışı, varlığı temellendiren bir realizmin ifadesi olarak değerlendirilir ve çağdaş pozitivistlerle bazı ilim filozoflarının tanımına yakın kabul edilir. (Ülken. s. 144).

2. Allah'ın Varlığı ve Sıfatları

Mümkün bir varlık kendi başına varolmadığı gibi başkasını da icat edemez. Çünkü varlığın var etmesi var olmasından sonra gelir. Buna göre bir şeyin kendisi var olmadıkça başkasını meydana getirmesi imkânsızdır. Eğer varlıkların hepsi mümkün olsaydı hiçbir varlığın mevcut olmaması gerekirdi; halbuki bu gerçeğe aykırıdır. Öyleyse mümkünleri var eden zorunlu(vacip) bir varlık mevcuttur ki o da Allah'tır. Değişik ifade şekilleri ve kuruluş biçimleri bulunan imkân delilinin en kuvvetlisi ve önermeleri en açık olanı budur. (Şerhu'l-Mevakıf, II, 335). İlahi sıfatları ispat etmek için en doğru yol, duyuların ötesini(gaib) duyular âlemiyile(şahide) mukayese etmektir. Genel olarak bu âlemde ilim sahiplerine âlim denildiğine göre âlim olan Allah'ta ilim ve diğer mana sıfatlarının bulunduğu da hükmetmek gerekir. Naslarda Allah Teâla'ya atfedilen haberi sıfatların çoğunun, zihnî manaların kolayca kavranmasını sağlayan istiare, mecaz veya kinaye gibi anlatım yolları dikkate alınarak açıklanması icap eder. Bu suretle sıfat-ı meâninin ispatıyla ilgili olarak Ehl-i sünnet kelamcılarınca kabul edilen metodu benimseyen ve haberi sıfatların te'vil edilmesini zaruri gören Cürcanî'ye göre Allah'ın ahirette görülmesi keyfiyetsiz(bilakeyf) olarak gerçekleşecektir. (a.g.e.,II, 339, 367, 373)

3. Mucize ve Kerâmet

Mucizeler peygamberliği akılla değil bilinen ve alışlageleni aşmak suretiyle ispat eder. Mesela göğe yükselmek, su üzerinde yürümek gibi peygamberin gücü dâhilinde bulunan bazı hadiseler, alışlagelen olayların(âdet) dışında vuku buldukları ve Allah tarafından yaratıldıkları için mucize sayılır. Bazı peygamberlerde çocukluk çağında görülen harikulade olaylar mucize değil keramettir. Bunlar aynı zamanda keramet hak olduğunu gösteren birer delildir. Çünkü mucize, peygamberlik iddiasında bulunan kimseye ait bir delil teşkil ettiğine ve çocukluk çağında bu iddia ile ortaya çıkan bir peygamber mevcut olmadığına göre bunların keramet olarak değerlendirilmesi gerekir. Aksi takdirde bunların, kerameti inkâr eden bazı kişilerin öne sürdüğü gibi kendisi ortada bulunmayan bir peygambere ait olması icap eder, bu ise imkânsız bir şeydir. (a.g.e., 1, 410,411 s. 412).

4. İman-İslam

Cürcanî'ye göre iman tasdikten ibarettir, zira o kalbe(zihne) ait bir fiildir. Dini vazedden(şari'), maksadını anlatmak için Araplara kendi dilleleriyle hitap etmiştir: Arap dilinde ise iman bu anlama gelmektedir. İman ile İslam aynı şeydir. Nitekim ayette "müslim" tabiri "mümin" karşılığında kullanılarak ikisinin aynı anlama geldiğine işaret edilmiştir. (ez-Zariyat 51/35-36). Cürcanî bu sonuncu görüşünde Matûridîler'in telakkisini benimsemiştir.

5. İman-Küfür Sınırı

Ehl-i kiblede olup büyük günah işleyenler tekfir edilmez. Ancak Allah'a eş koşanlar, hulûle inananlar, Hz. Peygamber'in nübüvetini inkâr edip alaya alanlar, dinin haram kıldığı hususları helal telakki edenler ve dini yükümlülükleri ortadan kaldıranlar kafir sayılırlar. (Şerhu'l-Mevakıf, II, 463).

Eserleri Hakkında Bilgi

Cürcanî kelam, tasavvuf, felsefe, mantık, astronomi, aritmetik, münazara, sarf-nahiv, belagat, tefsir, hadis, fıkıh, gibi değişik ilimlere dair irili ufaklı 100 civarında eser kaleme almıştır. Bunların belli başlıları şunlardır:

A) Kelâm

1. Şerhu'l-Mevâkıf: Adudüddin el-İcî'nin el-Mevâkıf adlı eserine yapılan şerhlerin en meşhurdur (İstanbul 1292/1875).
2. Şerhu'l-Akaidi'l-Adudiyye (TSMK, III. Ahmed, nr. 1886).
3. Şerhu Esmâü'l-Hüsnâ (Süleymaniye Ktp., Lâleli, nr. 2433/17).
4. Risâle fî Beyâni'l-Firkati'n-Nâciye: Mezheplere dair küçük bir risâledir (Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 5436/10).
5. Hâşiyetü't-Tecrîd: Hâşiye alâ Teşyîdi'l-Kavâid fî Şerhi Tegrîdi'l-Akâid ve Hâşiye alâ Şerhi't-Tegrîd adlarıyla da bilinen eser, Nasîrüddin et-Tûsî'nin akaid kitabına Şemseddin el-İsfahânî tarafından yapılan şerhin hâşiyesidir (Süleymaniye Ktp., Kadızâde Mehmed, nr. 55, Ayasofya, nr. 2227; bk. Tegrîd'ül-Kelam).

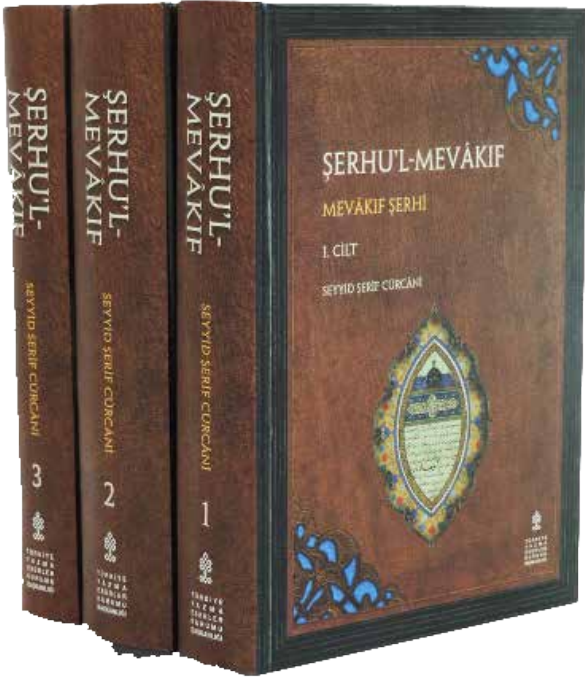
B) Felsefe, Mantık ve Astronomi

1. Hâşiye alâ Şerhi Hikmeti'l-ayn: Ali b. Ömer el-Kâtibî'nin eserine Muhammed b. Mübârek Şah tarafından yapılan şerhin hâşiyesidir (Kalküta 1845; Kazan 1319, 1324).
2. Hâşiye alâ Şerhi Hidâyeti'l-Hikme: Esîrüd-din el-Ebherî'ye ait kitaba Muhammed b. Mübârek Şah'ın yaptığı şerhin hâşiyesidir (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2438).
3. Hâşiye alâ Levâmii'l-Esrâr şerhi Metâlii'l-Envâr: Hâşiye alâ Şerhi Metâlii'l-Envâr adıyla da bilinen kitap, Sirâceddin el-Urmevî'nin eserine Kutbüddin er-Râzî tarafından yapılan şerhin hâşiyesidir (İstanbul 1276, 1303).
4. Risâle fî'l-Mantık: Aslı Farsça olarak yazılan bu risâleyi oğlu Nûreddin Arapça'ya çevirmiştir (İstanbul 1288).
5. Şerhu'l-Mülâhhas fî'l-Hey'e: Çağmînî'nin astronomiye dair eserine yapılmış bir şerhtir

(Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2654, 2655, Fâtih, nr. 3408).

C) Arap Dili ve Edebiyatı

1. et-Tarîfât: Meşhur bir terimler sözlüğü olup birçok defa basılmıştır.
2. Şerhu'l-İzzî: Zencânî'nin eserine dair bir şerhtir (İstanbul 1266).
3. Hâşiye alâ Şerhi'l-Kâfiye: Radiyyüddin el-Esterâbâdî'nin el-Kâfiye (İbnü'l-Hâcib'in) şerhine yapılmış hâşiyedir (İstanbul 1275).
4. Şerhu'l-Kâfiye: İbnü'l-Hâcib'in el-Kâfiye'sine yapılan Farsça bir şerhtir (İstanbul 1311).
5. Hâşiyeale'l-Mutavvel: Hatîbel-Kazvîni'nin Telhîsü'l-Miftâh'ına Teftâzânî'nin yaptığı şerhin hâşiyesidir (İstanbul 1241).

D) Fıkıh

1. Hâşiye alâ Şerhi Muhtasari'l-Müntehâ: İbnü'l-Hâcib'in fıkıh usulüne dair eserine Adudüddin el-Îcî tarafından yazılan şerhin hâşiyesidir (Bulak 1316).
2. Hâşiye ale't-Telvîh: Sadrüşşerîa Ubeydullah b. Mes'ûd el-Buhârî'ye ait Tenkihu'l-Usûl adlı esere Teftâzânî tarafından yapılan şerhin hâşiyesidir (Süleymaniye Ktp., Cârullah, nr. 460, Esad Efendi, nr. 2979).

3. Şerhu'l-Ferâizi's-Sirâciyye: Secâvendî'nin eserine ait bir şerh olup birçok defa yayımlanmıştır.

E) Tasavvuf

1. Risâle-i Şevkiyye: Farsça olarak yazılan risâle sûfilerin uyması gereken esasları ihtiva eder (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 1755/4).
2. er-Risâletü'l-Bahâiyye: Bahâeddin Nakşibend'in menkıbelerine dairdir (Keşfü'z-Zunûn, I, 851).
3. Talika alâ Avârifi'l-Maârif: Şehâbeddin es-Sühreverdî'nin eserine ait bir şerhtir (a.g.e., II, 1177).

F) Tefsir

1. Hâşiye ale'l-Keşşâf: Zemahşerî'ye ait el-Keşşâf'ın baş tarafına (Fâtih ile Bakara'nın ilk yirmi beş âyeti) yapılmış bir hâşiye olup el-Keşşâf'ın kenarında basılmıştır (Beyrut, ts.).
2. Hâşiye ala Tefsiri'l-Beyzâvî: (Keşfü'z-Zunûn, I, 193).
3. Tefsîrû'z-Zehrâveyn: Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerinin tefsiridir (a.g.e., I, 448).
4. Tercümânü'l-Kurân: (Tahran 1333). Kur'an'daki bazı kelimelerin Farsça'ya tercümesinden ibarettir.

G) Hadis

1. ed-Dîbâcû'l-Müzheb: Hadis terimlerine dair olan eser el-Muhtasar fî Usûli'l-Hadîs adıyla da bilinir. Birinci adıyla Abdülgaffâr Süleyman (Kahire, ts.), ikinci adıyla Fuad Abdülmün'im Ahmed (İskenderiye 1983) tarafından tahkik edilerek yayımlanmıştır.
2. Hâşiye alâ Hulâsati't-Tîbî: Tîbî'nin hadis usulüne dair eserine yapılmış bir şerhtir (Keşfü'z-Zunûn, I, 720).

“El-Mevakif” ve “Şerhu'l Mevakif”

Adudüddin el-Îcî tarafından telif edilen eser kelâma dairdir. Yazımızın son kısmında Cürçânî'nin şerhini yazdığı bu eserin bölümleri ve içeriği hakkında bilgilendirme yapmaya çalışacağız.

Eser müellifin kadılıkudatlığını yaptığı İncülular hanedanından dönemin Şiraz Emiri Cemaleddin Ebu İshak'a ithaf edildiğini bildiren kısa bir mukaddimeden sonra bölümden meydana gelir. Eser, "mevkıf" başlığını taşıyan bölümler genelde "mersad, maksad", bazen de "mersad, fasıl, nevi. kısım..." adıyla alt bölümlere ayrılmış haldedir. el-Mevakıf'ın temel bilgiler niteliğindeki birinci bölümü altı kısımdır. Birinci kısımda kelimelerin tanımları, konusu, faydaları, İslami ilimler arasındaki yeri ve adlandırılışı; ikinci kısımda ise ilmin tanımı, üçüncüsünde neveleri, dördüncüsünde zaruri ilmin ispatı, beşincisinde istidlal, istidlalin doğru ve yanlış olan çeşitleri, doğru istidlalin şartları, özellikleri ve Allah'ı bilmekte gerekliliği, altıncı kısımda doğru bir istidlalle istenilen sonuca ulaşmanın metotları, delil ve kıyas türleri gibi hususlar üzerinde durulmuştur.

Eserin ikinci bölümü varlık konusuna ayrılmış olup beş kısımdan meydana gelmektedir. Vücut ve adem meselelerinin ele alındığı birinci kısımda vücut-mahiyet ilişkisi, vücut mertebeleri, zihinde varlık ve ma'dümun "şey" olup olmadığı, mevcud ve ma'düm arasında varlık alanı olarak hal gibi konular tartışılmıştır. İkinci kısımda mahiyetin tanımı, külli, cüz'i, basit ve mürrekkeb oluşu gibi hususlar işlenmiş, üçüncüsünde vücut-imkan-imtina, kıdem-hudüs, dördüncüsünde vahdet-kesret ve beşincisinde illiyet-ma'luliyet açısından farklı kelimelerin mezheplerinin yanı sıra felsefecilerin görüşlerine de yer verilmek suretiyle varlık konusu ayrıntılı biçimde irdelenmiştir. Ehl-i Sünnet'in kelimelerini Eş'ariyye mezhebine göre ortaya koyan el-Mevakıf klasik kelimelerin son hacimli metni olarak kabul edilebilir. Nitekim VIII. (XIV.) yüzyıldan itibaren mütekaddimin ve müteahhirinin görüşlerini bir araya getiren hacimli şerhler döneminin başladığı bilinmektedir. Eserde Eş'ariyye'ye ait klasik kelimelerin istidlal şekillerinin yanı sıra Gazzali'nin dolay-

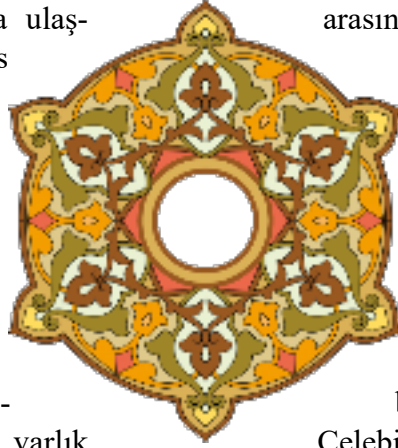
lı olarak ve tepki niteliğinde de olsa kelamın muhtevasına dahil ettiği felsefi konuların tesiri fazlaca görülmektedir. El-Mevakıf'la Fahreddin er-Razi, Seyfeddin ei-Amidi ve Kadi Beyzavi'ye ait eserler arasındaki muhteva benzerliği, Adudüddin el-İcî'nin bu müelliflerin çalışmalarından büyük ölçüde faydalandığını göstermektedir. Kitapta bazı başlıkların ve cümlelerin Fahreddin er-Razi'nin el-Muhaşşal'ından aynen alındığı görülmektedir. (el-Muhaşşal, s. 18; krş. el-Mevakıf s.14)

El-Mevakıf üzerinde Adudüddin el-İcî'nin öğrencilerinden itibaren muhtelif çalışmalar yapılmıştır. Seyyid Şerif Cürcanî'nin Şerhu'l-Mevakıf adıyla Semerkant'ta 807(1404) yılında tamamladığı eser el-Mevakıf'ın şerhleri arasında en meşhurdur. Kaynaklarda kitabın Şemseddin el-Kirmanî, Seyfeddin el-Ebherî kısmen Alaeddin Ali et-Tusî (Keşfü'z-Zünûn, II, 1891) ve Haydar el-Herevî tarafından da şerhedildiği kaydedilmektedir. İbnü'n-Nakib el-Halebî'nin el-Mevakıf'ın astronomiyle ilgili kısmına bir şerh yazdığı belirtilmektedir. Kılıçzade İshak Çelebi'nin, Sahn-ı Sernan müderrisliği imtihanı için el-Mevakıf'tan kendisine verilen bir konu hakkında kaleme alıp imtihan heyetine takdim ettiği Risale-i İmtihaniyye adlı Arapça bir eseri mevcuttur.

Seyyid Şerif Cürcanî'nin şerhinin eser haline geldiği el-Mevakıf, "Şerhu'l-Mevakıf" ismiyle kitaplaşmış; Selçuklu ve Osmanlı Medreseleri'nde mollalara son sınıfta okutulmuştur. Bunun yanında Şerhu'l-Mevakıf için de birçok haşiye yazılmış ve günümüze kadar ulaşmıştır.

Kaynakça:

- Şerhu'l-Mevakıf
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
- Sadrettin Gümüş (Seyyid Şerif Cürcanî)
- Mustafa Sinanoğlu (el-Mevakıf)
- Hilmi Ziya Ülken, İslam Düşüncesi

DOST

Kâğıt ve kalemdi aklıma gelen kavramlar,
Hiç durmadan beynimi kuşatanlar,
Dünya üzerinde olmayan olmazlar,
Bizi birbirimize sımsıkı bağlayanlar

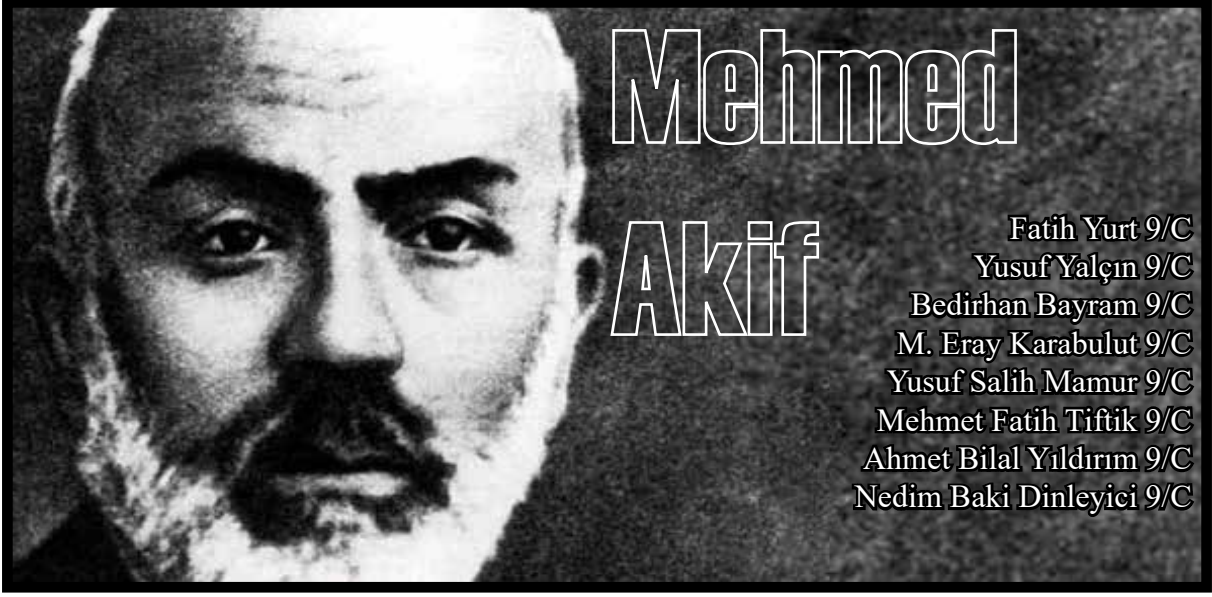
Birbiri için ölümü göze alanlar,
Birbirinden hiç kuşku duymayanlar
Kendinden önce dostuna bakanlar,
Bizi birbirimize sımsıkı bağlayanlar

Dost deyince durulur sular,
Bir şey olduğunda dostunu arar,
Birbirini her daim sorar,
Dünya üzerinde gerçek dostlar.

Dünya üzerinde çoktur örnekleri,
Çay ve simit gibi birleşenleri,
Kar ve tatil gibi sevilenleri,
George ve Michael gibi klasikleri.

Furkan Denizler 9/A

Mehmet Akif, İstanbul'un Sarıgözel semtinde, Sarı Nasuh mahallesinde 1873 yılında dünyaya geldi. Babası, İpek kasabasında doğmuş olan Hoca Tahir Efendi, annesi ise Emine Şerife Hanımdır. Babasına, temizliğe olan fazla düşkünlüğünden dolayı Temiz Tahir Efendi derler. Temiz Tahir Efendi, İpek kasabasında bir müddet tahsil yaptıktan sonra İstanbul'a geldi. Burada Yozgatlı Hacı Mahmut Efendiden dinî dersler almaya başladı.

Emine Şerife Hanım, Şirvan'lı Derviş Efendi ile evlenmişti. Bir müddet kocası ile birlikte Amasya'da kalan Emine Şerife hanım sonradan İstanbul'a gelerek yerleşti. İki erkek çocuğunu, bir müddet sonra da kocasını kaybederek dul kaldı. Temiz Tahir Efendi, Sarıgözel'de kocasından kalan evde oturan bu iyi ahlâk sahibi ve güzel dulun medhini duymuştu. Allah'ın emriyle onu istetti, ve evlendi. Bu evlenmeden de Mehmet Akif dünyaya geldi. Temiz Tahir Efendi okuryazar, tarikat sahibi bir adamdı. Şeyh Feyzullah Efendi'den ders alıyordu. Anne ve baba dünyaya gelen çocuklarından dolayı büyük bir sevinç içinde idiler.

Tahir Efendi yeni doğan oğluna Ebced Hesabı ile doğum yılını içine alan (Ragıf) adını koydu. Bu isim "Gerde" adlı bir nevi ekmek manasına

geliyordu. Lâkin Osmanlı Türkçesinde böyle bir isim yoktu. Bu yüzden zamanla babasının kendisine taktığı bu isim unutuldu ve "Akif"e çevrildi. Tahir Efendinin sonradan bir de kızı dünyaya geldi. Ona da Nuriye adını taktılar. Sonradan Nuriye Hanım, Arif Hikmet Beyle evlendi. Akif dört yaşına basınca mahalle mektebine başladı. Aile durumu yüzünden mektebine zorlukla devam ediyordu. Mahalle mektebini bitirdikten sonra Fatih'te Emir-i Buharî'deki mektebe devam etti. Burayı da bitirdikten sonra Fatih Merkez Rüştüyesi'ne yazıldı. Bu mektepte en çok sevdiği hocası, Kadri Efendi ismini taşıyan Türkçe hocası idi. Bu hoca, Küçük Akif üzerinde önemli bir tesir bıraktı. Onun hayatını takip eden Mehmet Akif, hürriyet taraftarı olan ve kendisini çok seven bu hocasını hayatı boyunca hiç unutmadı.

Mehmet Akif'in olgunlaşmasında babasının tesiri fazla idi. Arapçayı ve dine ait eserleri Mehmet Akif hep babasından öğrenmişti. Babası, onunla birlikte camiye giderken yolda ona bilmediği lûgatları ezberletmiş, dine temas eden bir takım bilgiler vermiştir. Bu yüzden Mehmet Akif babası için "O benim hem babam, hem de hocamdır. Ben hayatta ne öğrendim ise ondan öğrendim." demiştir. Ba-

basından aldığı bu derslerden başka Mehmet Akif, Fatih Başımamı ile birlikte de Kur'an ezberlemekte ve ondan bu sahada ders almaktaydı. Rüştüye devam ettiği sıralarda Fatih Camii'nde Selânikli Esat Dede'den Acemce dersler almaya başlamıştır. Arapça derslerini de ayrıca ona Halis Efendi vermektedir.

Mehmet Akif, Fatih Rüştüyesi'ni bitirmiş ve mülkiye mektebinin idadî kısmına yazılmıştır. Burada da üç yıl okuyarak şهادetnamesini alan Mehmet Akif, bu sefer mülkiye'nin yüksek kısmına devam etmiştir.

1887 yılında babası Temiz Tahir Efendi hayata gözlerini yummuştur. Bu elim hadiseden bir müddet sonra da Sarıgözel semtindeki ailenin sığındığı biricik ev, çıkan bir yangında kül haline gelmiştir. Bu sefer zaten zorluk içinde geçiren aile daha sıkışık bir duruma düşmüştür. Akif, artık gündüzlü olarak bir mektebe devam edemeyecek durumdadır. O sırada şimdiki gibi yatılı mektepler bol değildi. Tam bu sırada talih, Mehmet Akif'in imdadına yetişmiş ve Halkalı'daki Sivil Baytar (Veteriner) Mektebi'ne yatılı talebe olarak kaydolmuştur.

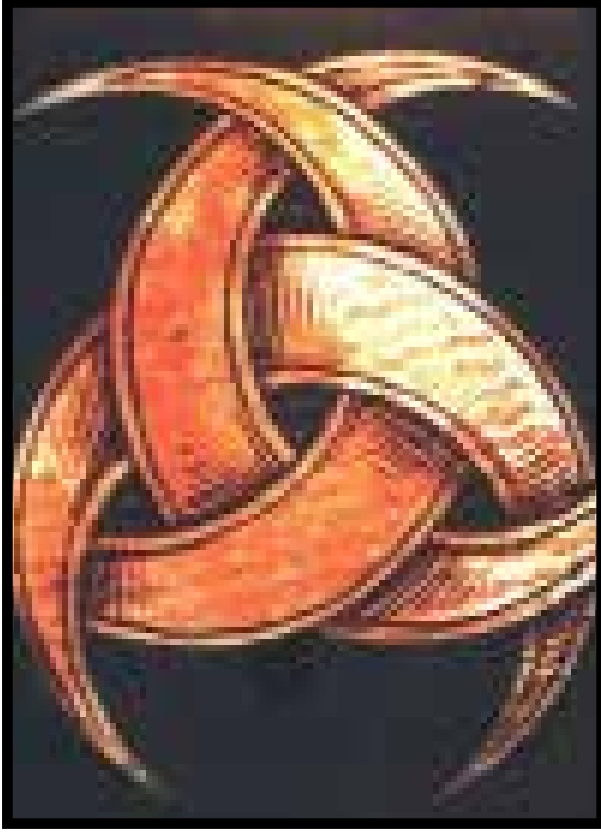
1888 senesinde girdiği bu baytar mektebinde Mehmet Akif hep başarı ile sınıf geçmektedir. Ailesinin kendisine muhtaç olduğunu ve bir an evvel hayata atılması lâzım geldiğini Mehmet Akif düşünebilecek bir çağdadır. Bu yüzden bütün gayretlerini derslerine vermiştir. Baytar Mektebi'nin birinci sınıf mevcudu 19 kişiydi. Mehmet Akif bunlar arasında çalışma ve başarı yönünden birinci gelmektedir. Bu sıralarda Orman Mektebi talebelerinden Ispartalı Hakkı'nın ısrarıyla Fransızca dersleri almaya başlamıştır. Baytar İbrahim Bey ona Fransızca dersler vermektedir. Mehmet Akif hayatının sonuna kadar Baytar İbrahim Bey'in bu iyiliğini unutmamış ve "Benîm sebab-i hayatım odur." sözleriyle İbrahim Bey'i hürmetle anmıştır. Baytar mektebinde 1891 yılı aralık ayında tez imtihanları başlamıştır. Bu imtihanların neticesinde elde bulunan listede sınıf mev-

cudu 17 olmasına rağmen Mehmet Akif bunlar arasında üçüncü gelmiştir. 1893'te Baytar Mektebi'nden şهادetnamesini alan Mehmet Akif mektepten birinci olarak mezun olmuştur. Bu sıralarda Şevket ve Babanzade Naim Bey'lerle birlikte Arapça parçalar üzerinde çalışmış ve bu dile ait bilgilerini genişletmiştir.

MEMURLUK YILLARI

Okulu bitirdikten hemen sonra Ziraat Bakanlığı'nda (Orman ve Vaadin ve Ziraat Nezaret-i) memur olan Mehmet Âkif, memuriyet hayatını 1893-1913 yılları arasında sürdürdü. Bakanlıktaki ilk görevi veteriner müfettiş yardımcılığı idi. Görev merkezi İstanbul idi ancak memuriyetinin ilk dört yılında teftiş için Rumeli, Anadolu, Arnavutluk ve Arabistan'da bulundu. Bu sayede halkla yakın temas halinde olma imkânı buldu. Bir seyahati sırasında babasının doğum yeri olan İpek Kasabası'na gidip amcalarıyla tanıştı. 1898 yılında Topخانه-i Âmire veznedârı Mehmet Emin Bey'in kızı İsmet Hanım'la evlendi; bu evlilikten Cemile, Feride, Suadi, Emin, Tahir adlı çocukları dünyaya geldi.

Mehmet Âkif, edebiyata olan ilgisini şiir yaparak ve edebiyat öğretmenliği yaparak sürdürdü. Resimli Gazete’de, Servet-i Fünun Dergisi’nde şiirleri ve yazıları yayımlandı. İstanbul’da bulunduğu sırada bakanlıktaki görevinin yanı sıra önce Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi (1906)’nde kompozisyon (Kitabet-i Resmiye), sonra Çiftçilik Makinist Mektebi’nde (1907) Türkçe dersleri vermek üzere öğretmen olarak atandı.

TEŞKİLÂT-I MAHSUSA

Balkan Savaşı’ndan sonra, ilk olarak Umur-i Baytariye görevinden (1913), sonra yayınlarının hükümetle uygun düşmemesi nedeniyle aldığı ikaz üzerine Darülfünun müderrisliği görevinden (1914) ayrıldı. Yalnızca Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi’ndeki görevine devam etti. Harbiye Nezareti’ne bağlı Teşkilat-ı Mahsusa’dan gelen teklif üzerine İslam birliği kurma gayesiyle Tunuslu Şeyh Salih Şerif ile birlikte Almanya’ya (Berlin’e) gitti.(1914) İngilizlerle birlikte Osmanlı’ya karşı savaşır-

ken Almanlar’a esir düşmüş Müslümanların kamplarında incelemelerde bulundu ve farkında olmadan Osmanlı’ya karşı savaşan bu Müslüman esirleri aydınlatmaya çalıştı. Fransız ordusundaki Müslümanlara yönelik yazdığı Arapça beyannameler cephelere uçaklardan atıldı. Almanya’da iken yazdığı Berlin Hatıraları adlı şiirini dönünce Sebil’ür-Reşad’da yayımladı.

İstanbul’a döndükten sonra 1916 başlarında Teşkilat-ı Mahsusa tarafından Arabistan’a gönderildi. Görevi, bu topraklardaki Arapları Osmanlı’ya karşı kışkırtan İngiliz propogandası ile mücadele etmek için “karşı propaganda” yapmaktı. Mehmet Âkif, Berlin’deyken heyecanla Çanakkale Savaşı ile ilgili haberleri takip etmişti. On dört ay süren savaşın zaferle sonuçlandığı haberini Arabistan’da iken aldı. Bu haber karşısında büyük coşku duydu ve Çanakkale Destanı’nı kaleme aldı. Arabistan dönüşünde iki ay Lübnan’da kalan Mehmet Âkif, “Necid Çölleri’nden Medine’ye” şiirinde bu seyahatini anlattı.

İSTİKLÂL SAVAŞI

İstanbul’da rahat hareket etme olanağı kalmayan Mehmet Âkif, görevinden azledilmeden az önce oğlu Emin’i yanına alarak Anadolu’ya geçti. Sebil’ür-Reşad’ı Ankara’da çıkarması için Mustafa Kemâl Paşa’dan davet gelmişti. TBMM’nin açılışının ertesi günü olan 24 Nisan 1920 günü Ankara’ya vardı. Millî mücadeleye şair, hatip, seyyah, gazeteci, siyasetçi olarak katıldı. Ankara’ya varışından bir süre sonra ailesini de yanına aldırıldı.

Ankara’ya geldiği günlerde, Mustafa Kemâl Paşa Konya vali vekiline telgraf göndererek Âkif’in Burdur milletvekili seçilmesini sağlamasını istemişti. Haziran ayında Burdur’dan, Temmuz ayında ise Biga’dan mebus seçildiği haberi meclise ulaştı. Âkif, Burdur mebusluğunu tercih etti. Böylece 1920-1923 yılları arasında vekil olarak I. TBMM’de yer aldı. Meclis kayıtlarında adı “Burdur milletvekili

ve İslam şairi” olarak geçmektedir.

Ankara’ya varır varmaz ona verilen ilk görev, Konya Ayaklanması’nı önlemek için halka öğütler vermek üzere Konya’ya gitmekti. Büyük gayretine rağmen Konya’da kesin bir sonuca ulaşamadı ve Kastamonu’ya geçti. Halkı düşmana direnişe teşvik için 1920 yılının Kasım ayında Kastamonu’daki Nasrullah Camisi’nde verdiği ateşli vaaz, Diyarbakır’da basıldı ve tüm vilayetlere ve cephelere dağıtıldı.

Âkif, Anadolu’ya geçerken Eşref Edip’e de arkasından gelmesini söylemişti. Eşref Edip, Sebil’ür-Reşad dergisinin klişesini de alıp İstanbul’dan ayrıldı. Son olarak 6 Mayıs 1921 günü derginin 463. sayısını yayımlamışlardı. Âkif derginin 464-466. sayılarını Eşref Edip ile beraber Kastamonu’da yayımladı, 464. sayı o kadar ilgi gördü ki birkaç kere basılıp Anadolu’ya ve askere dağıtıldı. 467. sayıdan itibaren yayıma Ankara’da devam ettiler. Derginin etkisi o kadar büyüktü ki, yaydığı yoğun duyguların, hâkimiyetindeki Türk halkları etkilenmesinden korkan Rusya, gazetenin ülkeye girişini yasakladı.

İSTİKLÂL MARŞI

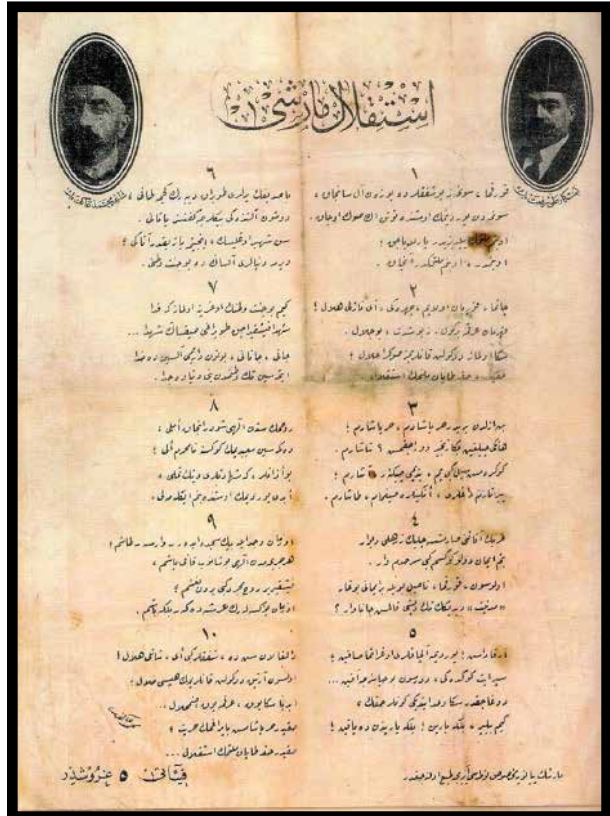
Aynı dönemde Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey’in ricası üzerine arkadaşı Hasan Basri Bey kendisini ulusal marş yarışmasına katılmaya ikna etti. Konulan 500 liralık ödül nedeniyle başlangıçta katılmayı reddettiği bu yarışmaya, o güne kadar gönderilen şiirlerin hiçbiri yeterli bulunmamıştı ve en güzel şiiri Mehmet Âkif’in yazacağı kanısı mecliste hâkimdi. Mehmet Âkif’in yarışmaya katılmayı kabul etmesi üzerine kimi şairler şiirlerini yarışmadan çektiler. Şairin orduya ithaf ettiği İstiklâl Marşı, 17 Şubat günü Sırat-ı Müstakim ve Hâkimiyet-i Milliye’de yayımlandı. Hamdullah Suphi Bey tarafından mecliste okunup ayakta dinlendikten sonra 12 Mart 1921 Cumartesi günü saat 17.45’te ulusal marş olarak kabul edildi. Âkif, ödül olarak verilen 500 lirayı

Hilal-i Ahmer bünyesinde, kadın ve çocuklara iş öğreten ve cepheye elbise diken Dar’ül Me-sai vakfına bağışladı.

MISIR YILLARI

İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilen Mehmet Âkif, 1922 yılında sağlık gerekçesi ile milletvekilliğinden istifa etti. 1923 yılının Mart ayının son günlerinde ortadan kaybolan yakın arkadaşı Trabzon Milletvekili Ali Şükrü Bey’in Mustafa Kemal’in Muhafız Alayı Kumandanı Topal Osman tarafından öldürüldüğünün anlaşılması üzerine kendine yeni bir yurt bulması gerektiğini hissetti. Bir süredir kendisini Mısır’a davet eden Mısır Hıdivi Abbas Halim Paşa’nın davetine uydu ve böylece kışlarını Mısır’da geçirmeye başladı. Onun ülkeden ayrılışını 1924’te Halifeliğin kaldırılması veya 1925 yılında çıkarılan Şapka Kanunu ile açıklayanlar vardır.

Akif, gitmeden önce Kur’an’ın mealini hazırlamak için Diyanet İşleri Başkanlığı ile antlaşma imzaladı. Kuran çevirisini yapabilecek

tek adam olarak görüldüğünden Kuran-ı Kerim'i Türkçe'ye tercüme işine girişmesi için 1908'den itibaren yoğun bir ısrar vardı. Tercüme işine kesinlikle yanaşmayacağı anlaşıncaya, bir Kuran-ı Kerim meali yazmak hususunda güçlkle razı edilmiştir.

En ünlü eseri Safahat 1924 yılında Türkiye'de basıldı. Birkaç sene yazları İstanbul'da, kışları Mısır'da geçiren Mehmet Âkif, 1926 kışından sonra Mısır'dan dönmedi. Kahire yakınlarındaki Hilvan'a yerleşti. Burada adeta inzivaya çekilerek Kur'an meali üzerinde çalışmayı sürdürdü ancak ülkede ulusal din projesinin (Türkçe ezan-ibadet) hayata geçirilme projesini öğrenince kendi çalışmasının bu projede kullanılmasından çekinerek 1932'de mukaveleyi fesh etti. Diyanet İşleri Başkanlığı hem tercüme hem yorumlama işini Elmalılı Hamdi Efendi'ye verdi. Âkif, kendi yazdıklarını dostu Yozgatlı İhsan Efendi'ye teslim etti ve ölür de gelmezse yakmasını nasihat etti.(Ekmeleddin İhsanoğlu'nun babası.)

Mehmet Âkif, Mısır yıllarında Kuran çevirisinin yanı sıra Türkçe dersleri vermekle meşgul olmuştu. Kahire'deki "Câmiat-ül Mısriyye" adlı üniversitede Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi (1925-1936).

TÜRKİYE'YE DÖNÜŞÜ VE VEFATI

Siroz hastalığına tutulunca "Hava değişikliği iyi gelir." düşüncesiyle önce Lübnan'a, sonra Antakya'ya gitti fakat Mısır'a hasta olarak döndü. 17 Haziran 1936'da tedavi için İstanbul'a döndü. 27 Aralık 1936 tarihinde İstanbul'da, Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanı'nda hayatını kaybetti. Edirnekapı Mezarlığı'na gömüldü. Cenazesine resmi bir katılım olmadı, ancak büyük bir üniversiteli genç topluluk katıldı. Mezarı iki yıl sonra, üniversiteli gençler tarafından yaptırıldı. 1960'ta yol inşaatı nedeniyle kabri Edirnekapı Şehitliği'ne nakledildi. Mezarı, Süleyman Nazif ve arkadaşı Ahmet Naim Bey'in mezarları arasındadır.

Mehmet Âkif'e 1 Haziran 1936 tarihi itibarı ile 478 lira 20 kuruş emekli maaşı bağlanmıştır. Bu maaş 1936 yılı Ekim ayından itibaren ödenmeye başlanmış, toplu olarak 2976 lira almıştır. Emekli cüzdanının son sayfasında ise "600 lira borç" ibaresi yazılıdır. Bu borç düşüktükten sonra ise kalan kısım ailesine verilmiş ve Mehmet Âkif bundan iki ay sonra vefat etmiştir.

AKIF'İN SEVDASI

Beş asırlık cihan devleti bitap düşmüş vaziyette. Gözümde taksim ettiği vatan topraklarını Müslüman kanıyla boğmak isteyen sömürgeci batı medeniyetinin(!) Çanakkale sahnesi sergilenmekte... Doğunun hali ise daha bir vahim İngiliz casusları çöllerde cirit atmakta, onca Arap kabilesini parçalayarak tek tek yutma derdinde...

Teşkilat-ı Mahsusa ise, Hicaz Emiri Şerif Hüseyin Paşa ve oğullarının İngilizlerle yakın ilişkide olduğu haberini alır. Dönemin teşkilat-ı Mahsusa başkanı Eşref Bey, bu isyanı hoşgörü politikasıyla bastırmak niyetindedir. Nitekim irtibat kurduğu, Arap Milletleri arasında saygınlığı olan 25 teşkilat üyesiyle birlikte Medine yolunu tutar. Aralarında Şeyh Şerif Salih El Tunusî, Başbakanlık müsteşarı Mümtaz Bey, Sudanlı Zenci Musa ve Mehmet Akif'in de içinde bulunduğu Hoşgörü Heyeti, nice kum fırtınası ve bedevi baskılarına karşın Medine'ye ulaşır. Ulaşır lakin Medine muhafızı Basri Paşa ve Medine Türk Kuvvetleri Komutanı Fahrettin Paşa'nın sözleri apaçık ihaneti gözler önüne sermektedir.

Vaziyet gerçekten içler acısıydı. Günlerdir yol gitmekten bitap düşmüş teşkilat üyelerinin her biri kendi derdine düşmüştür. Fakat içlerinden birinin derdi başka idi. Hemen karargâha ulaşır Çanakkale'den haber alabilmek. Eşref Bey karargâhtan Enver Paşa'ya ulaşır. Müjdeli haberi Mehmet Akif'e verdiğinde ilk önce inanamaz. Fakat haberin Enver Paşa'dan olduğunu öğrenince ağzından şu kelimeler çıkarır: -Ya Rabbi bana bu destanı bir aciz kulun ifadesinin azâmesi içinde yâd edebilmeni saadet ve imkânını bahşet! Bu ulvî fazileti bana nasip et, sonra emanetini al. Ya Rabbi bana bu lütfu çok görme. İnam ve ikramını na'mütenahi hazinesinden bu aciz kulunu şu duasını bergâhı ulûhiyetinde kabul eyle...

Eşref Bey bundan sonrasını şöyle anlatıyor: -Ve duası hıçkırıklarla kesiliyordu. Sabahı böylece bulduk. Onu teskin etmek ne mümkündü ne de aklıma böyle bir müdahale geliyordu. Bu bir heyecan ve ilham malzemesi idi ve ben onu görebilmiş olmakla mübâh-i mahdud fanilerden idim. Sesim değil nefesim çıkmıyordu...

İşte o herkese Çanakkale Cephesi'nin vahşetli manzarasını taşıyan muhteşem şiirin hikâyesi... Yaşanmışlıkların dahi bu kadar bariz anlatılmadığı varsayılırsa, Mehmet Akif'in hayatında gitmediği Çanakkale için bu içten tasviri, içinde bulunmadığı bu vahşet ve kaos perdesinin apaçık sahnelenmesi savaşın fotoğrafını dahi görmemişken zaferi gecelerce ağlayarak şükürlerle kutlaması onun sevdasının mahsulüdür.

Akif'in sevdası sade Çanakkale'ye değildir elbet. Sadece bir hayali olan "Asım'ın Nesli"ne âşıktır misal. Akif onu 2615 mısraya anca sığdırmıştır. Köse İmam'ın oğlu Asım'ın yolunda giden milyonlarca genç Müslüman... Akif'in bir diğer sevdası da ehli Asım'aydı. Görmeden sevebilmek iman nimetidir. Akif'in sevdası da işte tam böyledir. Oturdu Akif, sevdasını kelimelere, kelimelerini Bir Gece'sine ilikledi ve biz yine o duyguyla ürperdik. Akif'in imanı yine şiirinde zuhr etmiştir. Öyle ki 13 asır evvelki tefrikayı anlatmış "Âlemlere Rahmet'in" nasıl bir bataklığı aydınlattığını bizlere o muhteşem üslubuyla açıklamıştır. Bu şiir gerçek anlamda medeniyete bizleri kavuşturan Allah Resul'üne belki de bir teşekkür mahiyetindedir.

Rabbim hepimize Akif'in sevdasıyla dertlenmeyi nasib etsin...

Bir Gece

On dört asır evvel yine bir böyle geceydi
Kumdan ayın on dördü bir ksz ıkıverdi
Lakin o ne hsrandı ki hissetmedi gözler
Hlbuki kaç bin senedir bekleşmedelerdi
Nerden görecekler göremezlerdi tabi
Bir kere zuhur ettiği l en sapa yerdi
Bir kere de ma'mure-i dünya o zamanlar
Buhranlar içindeydi bugünden de beterdi
Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta
Dişsiz mi bir insan onu kardeşleri yerdi
Fevza bütün afakını sarmıştı zeminin
Salgındı bugün Şark'ı yıkan tefrika derdi

Derken büyüyüp kırkına gelmişti ki ksz
Başlarda gezen kanlı ayaklar suya erdi
Bir nefhada kurtardı insanlığı o masum
Bir hamlede kayserleri kisraları serdi
Aczin ki, ezilmekti bütün hakkı, dirildi
Zulmün ki, zeval akılına gelmezdi, geberdi
Alemlere rahmetti evet şer-i mbini
Şehbalini adl isteyenin yurduna gerdi
Dünya neye sahipse onun vergisidir hep
Medyun O'na cemiyeti medyun O'na ferdi
Medyundur o masuma bütün bir beşeriyet
Ya Rab! Bizi mahşerde bu ikrar ile haşret

Mehmed Akif

ŞİİR AÇIKLAMASI

Mehmet Akif bu şiirinde aruz ölçüsünün yanı sıra redif ve imgelerle şiirini süsleyerek harikulade bir eser ortaya çıkarmıştır. İlk bölümünde Peygamber Efendimizin doğumu sırasında meydana gelen birtakım hadiselerle atıfta bulunarak telmih sanatını şiirinde kullanmıştır. O dönemdeki Yahudilerin son peygamberin kendi milletlerinden çıkma beklentisi sürerken Efendimiz'in doğuşunu hissedememelerini anlatmıştır. Peygamber Efendimizin doğduğu dönemdeki sefaleti ve küfrü anlatırken kendi dönemindeki küfür ile bağdaştırmıştır. Şöyle ki:

“Bir kere de ma'mure-i dünya o zamanlar
Buhranlar içindeydi bugünden de beterdı.”

Ayrıca Peygamber Efendimizin geldiği döneminin kötülüğünü de anlatmıştır o da şöyle ki:

“Sırtlanları geçmişti beşer yırtıcılıkta
Dişsiz mi bir insan onu kardeşleri yerdı”

İkinci kısmında ise Peygamber Efendimizin peygamberlik şerefine ulaşmasından, kanlı ayaklılar olarak bahsettiği büyük ve önder kişileri suyla kavuşturması yani doğru yola çekmesinden, bütün herkesin Ona medyun yani borçlu olmasından bahsedilmiştir. O olmasaydı dünya var olmazdı. O doğumumuzun tek nedenidir. Adalet isteyeninin yanında duracak ilk kişiydi O. Getirdiği ilmin, getirdiği dinin âlemlere rahmet olmasıydı Mehmet Akif'e bunları yazdıran. Bu şiir üzerine yapılabilecek çok az yorumun olması bahsedilen kişidir. O ki en saf, en temiz insandır. Ve Mehmet Akif'in şiirinin sonunda ettiği dua gibi:

“Ya Rab! Bizi mahşerde bu ikrar ile haşret “

Erkam Ünal 9/B
Halil Atasoy 9/B
Abdülkadir Kömü 9/B
Yusuf Enes Karaman 9/B
Seyfeddin Salih Aydın 9/B
C. Mehmed Akif Balcı 9/B
Muhammed Bilal Koşar 9/B
Muhammed Halit Yörük 9/B

MEVLANA

Hız. Mevlânâ'nın Hayatı

Mevlâna 30 Eylül 1207 yılında bugün Afganistan sınırları içerisinde yer alan Horasan ülkesinin Belh şehrinde doğmuştur. Mevlâna'nın babası Belh şehrinin ileri gelenlerinden olup, sağlığında "Bilginlerin Sultânı" ünvanını almış olan Hüseyin Hatibî oğlu Bahâeddin-Veled'tir. Annesi ise Belh Emiri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun'dur. Sultânü'l-Ulemâ Bahâeddin Veled, bazı siyasi olaylar ve yaklaşmakta olan Moğol istilasını nedeniyle Belh'den ayrılmak zorunda kalmıştır. Sultânü'l-Ulemâ 1212 veya 1213 yıllarında aile fertleri ve yakın dostları ile birlikte Belh'den ayrıldı. Sultânü'l-Ulemâ'nın ilk durağı Nişâbur olmuştur. Nişâbur şehrinde tanınmış mutasavvıf Ferîdüddin Attar ile de karşılaştılar. Mevlâna burada küçük yaşına rağmen Ferîdüddin Attar'ın ilgisini çekmiş ve takdirlerini kazanmıştır. Sultânü'l-Ulemâ Nişâbur'dan Bağdat'a ve daha sonra Kûfe yolu ile Kâ'be'ye hareket etti. Hac farızasını yerine getirdikten sonra, dönüşte Şam'a uğradı. Şam'dan sonra Malatya, Erzincan, Sivas, Kayseri, Niğde yolu ile Lârende'ye (Karaman) geldiler. Karaman'da Subaşı Emir Mûsâ'nın yaptırdıkları medreseye yerleştiler. 1222 yılında Karaman'a gelen Sultânü'l-Ulemâ ve ailesi burada 7 yıl kaldılar. Mevlâna 1225 yılında Şerefeddin Lala'nın

kızı Gevher Hatun ile Karaman'da evlendi. Bu evlilikten Mevlâna'nın Sultan Veled ve Alâeddin Çelebi adlı iki oğlu oldu. Yıllar sonra Gevher Hatun'u kaybeden Mevlâna bir çocuklu dul olan Kerrâ Hatun ile ikinci evliliğini yaptı. Mevlâna'nın bu evlilikten de Muzaffereddin ve Emir Âlim Çelebi adlı iki oğlu ile Melike Hatun adlı bir kızı dünyaya geldi. Mevlâna 15 Kasım 1244 yılında Şems-i Tebrizî ile karşılaştı. Mevlâna Şems'de "mutlak kemâlin varlığını" cemalinde de "Rahman'ın nurlarını" görmüştü. Ancak beraberlikleri uzun sürmedi. Şems aniden vefat etti. Mevlâna Şems'in ölümünden sonra uzun yıllar inzivaya çekildi. Daha sonraki yıllarda Selâhaddin Zerkûbî ve Hüsameddin Çelebi, Şems-i Tebrizî'nin yerini doldurmaya çalıştılar. Yaşamını "Hamdım, piştim, yandım" sözleri ile özetleyen Mevlâna 17 Aralık 1273 Pazar günü Hakk'ın rahmetine kavuştu. Mevlâna'nın cenaze namazını Mevlâna'nın vasiyeti üzerine Sadreddin Konevî kıldıracaktı. Ancak Sadreddin Konevî çok sevdiği Mevlâna'yı kaybetmeye dayanamayıp cenazede bayıldı.

Davranışları

Kur'an'daki vahiy muştularını şerbet şerbet içip özümseyen, ayetlerinmanâ iklimiyle teneffüs eden ve içindeki sönmeyen ilahi aşk-

la donanan Hz. Mevlâna, "Ayağının altındaki tozuym" diye övdüğü "yürüyen Kur'an"; "usvetül-Hasene", Hz. Muhammed Mustafa (S.A.V.) efendimizin sünnet terbiyesiyle yetişmiştir. Mücehhez bir ahlaka, mümeyyiz bir karakter zenginliğine sahipti. Örnek kişiliği ve davranış etkileriyle çevresindekileri irşad eden bir özelliği vardı. Hz. Mevlâna'nın kişiliği vahiy ve sünnet doğrultusunda olgunluk zirvesine erişmişti. Hz. Ebubekir (R.A.) efendimize dayanan kan bağıyla çağının bir sahabesi gibi yaşamaktaydı.

Şems-i Tebrizi

Künyesinden de anlaşılacağı üzere, günümüzde İran'da bulunan Tebriz şehrinde doğdu. Melik Dad oğlu Ali adında bir zâtın oğludur ve Şemseddin yani dinin güneşi lakabıyla anılmıştır. Devamlı bir arayış içinde olmuş ve manevi bir işaret üzerine de Mevlana Celâleddin Rumi'yi arayıp bulmuştur. Dünyalık hevâ ve heveslere önem vermeyen Şems, Mevlana ile üç-üç buçuk yıl süren beraberliği neticesinde onun hayatında yeni ufuklar açılmasına vesile olmuş, onu ilahi aşkın potasında eriterek, kâmil bir Hak aşığı yapmaya muvaffak olmuştur.

Mevlânâ Celâleddin Rûmî için onun yokluğu dayanılmazdı. Şems'in varlığını kabullenememiş kimseler, Mevlânâ'ya ileri geri laflar etmişlerdir. Celâleddin Rûmî'nin bu kimselerden birine verdiği cevap şöyledir:

"Onun ışığı vurmazdan önce ölü bir nakıştım sadece taş duvarlarınızda. O, elindeki yay ile vurmazdan önce tellerime; hep aynı nameyi çalıp söyleyen, kendi sesine yabancı bir kuru rebaptım. Ben onun avucunda bağlar, bahçeler ağaçlar görür; deryalar gibi geniş, deryalar kadar berrak sular görürüm. Onun avucunda çıkan ağaçların gölgesinde dinlenirim. Lâkin siz bunların hiçbirini göremezsiniz."

Mevlana'nın 7 Öğüdü:

Ölümünden sonra yaklaşık sekiz yüzyıl geçmesine rağmen, Mevlana'nın felsefesi unutulmamıştır. Bunun en önemli nedenlerinden biri, düşüncelerinin evrensel olmasıdır. Mevlana felsefesinden etkilenen ve Mevlana'nın görüşlerini temel alan Mesneviliğe, tüm dünyadan milyonlarca insan gönül vermiştir. Her yıl Türkiye'de tertiplenen Mevlana gününe, birçok ülkeden insanlar iştirak ederek, onun felsefesini ve eserlerini tartışmaktadır. Hz. Mevlana'nın çağlar ötesinden, günümüze ulaşan önemli miraslarından biri, yedi öğüdüdür. Gerek ferdi, gerekse toplumsal, pek çok problemin reçetesi olan bu yedi altın öğüt şöyledir;

1. Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol. Öyle cömert ol ve öyle yardım yap ki akarsu gibi çok, sürekli ve temiz olsun. Bir defalık yardımla kalma.
2. Şefkat ve merhamette güneş gibi ol. Öyle yakın davran ki güneş gibi ısıt.

3. Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol. Kusurları karanlığa bırak, gözlerden gizle, ama her gecenin sabahı vardır.

4. Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol. Kızgınlığını öldür ve göm ki bir daha yerüstüne çıkmasın.

5. Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol. Toprağın özelliği verimlidir, genişliğidir ve bereketidir. Ne kadar çok iş yaparsan yap, ne kadar verimli olursan ol bunlarla övünme, toprak gibi sürekli olsun verimin.

6. Hoşgörülükte deniz gibi ol. Hoşgörün denizler gibi derin ve sonsuz olsun, deniz gibi de berrak olsun.

7. Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol. Hepimiz neyse oyuz, farklı görünmek bize birşey kazandırmaz. Kendimizi topluma sunarken sahip olmadığımız özellikler yakıştırırmadan olduğumuz gibi görünmeliyiz.

Mevlana'yı Anlamak

Her sene Mevlana Haftası'nda dergilerde gazetelerde Mevlana'nın hayatı, eserleri, sözleri hakkında makaleler yazılır. Ancak vefatının ardından 800 yıl geçmesine rağmen hala Mevlana'yı okumak, anlatmak ve ardından "Bir Mevlana dahi çıkaramamak" İslam dünyasının en büyük eksikliklerindedir. Talebenin hocasını geçmesi değil de hocasına hayran kalması... Arkasından gelen nesillerin yeni komutanlar, yeni ordular, yeni silahlar çıkarmak yerine tarih sayfalarında Mohaç'ı, Malazgirt'i okuyup "Vay bee, atalarımız ne büyük adamlarmış!" demesi ve bunlarla avunması. İşte bu yüzden İslam Alemi'nin şu anki durumu Avrupa taklitçiliğinin kötü bir kopyasıdır.

Mevlana'nın yaşadığı dönem düşünüldüğünde, bu dönemin İslam aleminin fetret dönemine tekabül ettiği görülmektedir. Bir yanda

Orta Asya'nın bozkırlarından gelen ve önüne çıkamı sam yeline uğramış ekin gibi savuran zalim Moğol, diğer tarafta ise Moğol'dan kaçanların göç akımına uğrayan ve hala otoritesini hakim kılmaya çalışan Selçuklu... Moğollar önüne çıkan halkları başta alimler olmak üzere öldürüyor, kütüphaneleri yakıyor, insanları çaresiz ve sefil duruma düşürüyordu. Mevlana ise ezilen, inancını kaybetmiş bu halka direnme ve olgunlaşma ruhu aşıyor, Hakk'ı öğrenmede, O'na sığınmada bir umut oluyordu. Dünyada olanlara tepkisiz kalmak yerine tam manasıyla tevekkülü, elimizden geleni yapmayı sonrasındaysa teslimiyeti anlatıyordu. Fakat bu felaketlerin sonrasında Mevlana ve onun gibi birçok alimin önderlik ettiği İslam Alemi'nin büyük bir dirilişi yaşadığını ve yüz yıllarca adaleti, hoşgörüyü temsil eden bir cihan devleti kurduğunu görüyoruz. Günümüzdeki temel problemlerin pek çoğu o dönemle örtüşmektedir. Sivil ölümleri, savaşlar dünyayı kasıp kavurmaktadır. İşte tam bu noktada yeni Mevlana'ların devreye girip, yeniden dirilişi başlatması gerekiyor. Ancak esefle görmekteyiz ki biz Müslümanlar her sene hiç ara vermeden Mevlana'nın haya-

tını 'sadece' okuyoruz.

Batılıların Mevlana'ya ait çok sevdikleri bir söz vardır, "Gel, gel ne olursan ol yine gel!". Bugünün şartlarında insanların düşündüğü Mevlana'nın herkesi ister faşist olsun, ister ateist olsun koşulsuz şartsız çağırdığıdır. Lakin Mevlana "Gel!" derken; "Gel ve günahlarından arın, gel ve Hakk'a giden yolda yalnızca O'na bağlan, yalnızca O'nun için sev ve O'ndan başkasını mabud tanıma" demek istemektedir. Ancak bugünün düşünürleri bu sözleri aynen alıp, üstüne bazı artılar da ekleyerek Mevlana felsefesi adında bir alan bile oluştururken, biz Müslümanlar onu, hayatını ve eserlerini bile ancak "Çeviri" kitaplardan okuyoruz.

Hala Mevlana'yı küçük sembollerıyla anıp, Mesnevi'yi okuduktan sonra kütüphanelerin raflarına terk etmek yerine; İslam Alemi acilen yeni Mevlanalar çıkarmalı, sekiz yüz yıllık avuntulara sığınmadan yeniden ayağa kalkmalıdır.

Mevleviliğin Özü ve Anlamı

Sünni tarikatların en büyüklerinden biri sayılan Mevlevilik, Allah ile evrenin birliği görüşüne dayanır. Allah, yarattığı evrende görünüş alanına çıkar. Evrende var olmak, Allah'ın bir görünüşüdür. Gerçek varlık Allah'tır. Her şey O'ndan gelir, sonunda yine O'na dönecektir. Allah, bir bütünlük içinde evreni kuşatır. Allah'tan başka varlık yoktur. İnsan, yalnız aşk ile olgunlaşır, gerçekleri, tanrısal sırları kavrayabilecek olgunluğa ulaşır. Bütün yaratıklar, gök katları bu aşk ile dönerler kendi dillerince Allah'ı anarlar. Mevlevilikte bir de âyini cemi Mevlevi denen tören vardır. Daha çok geceleri yapılan ve bir sohbet niteliğinde olan bu törene dedelerden başka, tarikata giren muhibler de katılır. Bu töreni, meydancı dede yönetir. Kapının başına şeyhin kırmızı postu konur. Sonra öteki postlar sırayla dizilir. On sekiz şamdan, dokuzarlık iki sıra halinde yerleştirilir. Yatsı namazı kılındıktan sonra meydancı

dedenin âyini ceme selâ çağrısı üzerine tören başlar. Neyler çalınır, sema âyinine başlanır. Önceleri bir sanat ve eğitim yeri olan Mevlevi tekkeleri, zamanla bu niteliklerinden uzaklaştı. Tekkelerin ve zaviyelerin kapatılmasını öngören kanunla çalışmalarına son verildi.

Mevlevilik hakkında bilgiler

Mevlevilik Mevlânâ Celâleddin Rûmi adına, oğlu Sultan Veled tarafından kurulan tarikatın adıdır. Mevlânâ Celâleddin Rûmi (1207-1274) dostlarının katıldığı özel toplantılar düzenler, tasavvufî ve dini sohbetler yapar, şiir söyler, zikrederek sema ederdi. Zamanla bir tören niteliği kazanan bu toplantılar belli kurallara, belli görüş ve düşünce ilkelerine bağlandı. Toplantılarda ney, kudüm ve benzeri çalgıların çalındığı zikirler, törenler daha derli toplu ve ölçülü yapılmaya başlandı.

Kısa bir süre içinde geniş bir alana yayılan, halk ve özellikle çağın aydınları arasında büyük bir ilgi uyandıran bu toplantılara katılanların sayısı arttı. İran, Arabistan ve Anadolu'nun birçok yerinden gelerek toplantılara katılanlar, katılmak isteyenler, Mevlânâ'ya karşı derin

bir sevgi ve saygı duyanlar oldu. Zamanla bu özel toplantılar sınırlandırıldı: Belli kurallara, düzenli törenlere bağlandı.

Mevlânâ'nın ölümünden sonra oğlu Sultan Veled, aynı yoldan giderek, babasının düzenlediği toplantılara ve bunlarda yapılan sema, zikir ve benzeri törenlere, bir tarikat niteliği kazandı. Törenlere katılmak, toplantılarda bulunmak, sema meclisine ve zikre girmek için birtakım değişmez ve Mevleviler arasında yaygın olan kurallar koydu. Zamanla bunlara resmi bir nitelik kazandı. Mevlânâ'nın oturduğu yeri genişletti. Bu toplantılar, önceki yalnız Konya'da yapılıyordu.

Mevlânâ'nın görüşlerini, düşüncelerini benimseyenlerin sayısı çoğalınca, merkez olan Konya tekkesinin izniyle başka illerde de tekeler, Mevlevihaneler açılması için izin çıktı. Zamanla Anadolu'da olduğu gibi, komşu İslam ülkelerinin birçok ilinde Mevlevihaneler, tekkeler açıldı.

Mevlevilik, Sünni tarikatlar arasında en yaygınlarından biri oldu. Mevlânâ ve oğullarının sağlığında dostluğunu kazanan bazı yakınları-

nın gömüldüğü Konya Mevlevihanesi, Kubbe-i Hadrediye anılan türbe, tarikatın merkezi ve kutsal makamı olarak benimsendi, saygı ve sevgi gördü.

ESERLERİ

Mesnevî:

Yaklaşık 26 bin beyit içeren altı ciltlik bir eserdir. İçinde yaratılmış her şeyle ilgili çeşitli konunun ele alındığı, ayetler ve hadislerle dayanılarak anlatılan hikâyeler, fıkralar, atasözleri ve bunlardan çıkarılacak dersler vardır.

Dîvân-ı Kebîr:

Mesnevî'den daha önce yazılmaya başlanan Dîvân-ı Kebîr'de Hz. Mevlâna'nın çeşitli zamanlarda söylediği gazel, terki-i bent ve rubailerini ihtiva eden ve şiirlerinin söylendiği vezinlerine göre tanzim edilmiş, yaklaşık 40 bin beyit içeren yirmi bir küçük divan ile rubailer divanından oluşmuştur.

Fîh-i Mâ-Fîh:

Kelime mânâsı olarak 'içindeki içindedir' anlamını taşır, Hz. Mevlâna'nın sohbetlerini içerir.

Mecâlis-i Seb'a:

"Yedi Meclis" anlamına gelen bu eser, adından da anlaşılacağı gibi Hz. Mevlâna'nın yedi vaazını içerir.

Mektûbât:

Hz. Mevlâna'nın oğlu Sultan Veled dâhil ak-raba, dost, emir ve vezirlere yazdığı 147 adet mektubu içerir.

MEVLANA'DA PEYGAMBER SEVGİSİ

Hz. Mevlâna'da Peygamber (sav) aşkı çok ileri boyuttaydı. Mesnevî'de pek çok yerde Peygamber Efendimiz'den (sav) övgüyle bahseden Hz. Mevlâna, kıssalarında, O'nun sözlerinden örneklerle bahsetmiş, şekilden çok öze inmemiz konusunda bizleri uyar-

mış; O'nun ahlâkıyla ahlâklanmamızın bizleri kurtaracağına vurgu yapmıştır.

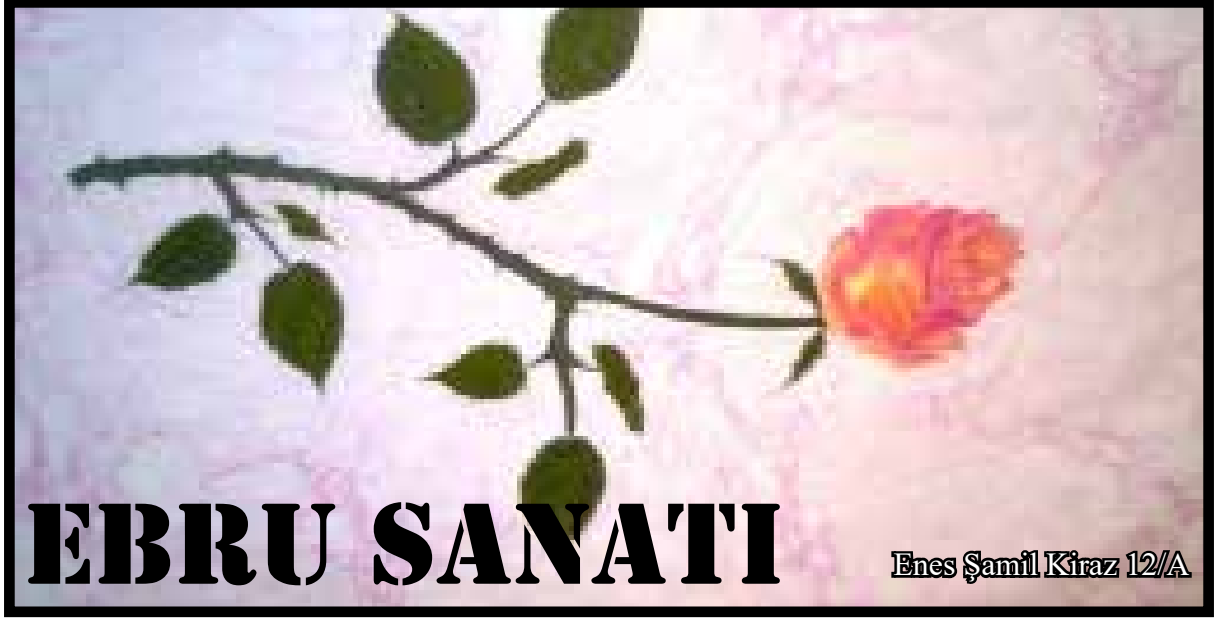
“Ben yaşadıkça Kuran'ın bendesiyim. Ben, Hz. Muhammed Mustafa'nın yolunun tozu-yum. Biri benden bundan başkasını naklede-se ondan da şikayetçiyim, o sözden de şika-yetçiyim.” diyen Hz. Mevlâna, bundan yedi yüz elli yıl önce bu günleri görerek hakkında zanda bulunacakların önünü kesmiştir. Yazdı-ğı Mesnevî'nin altıncı cildinde, 167. beyitle başlayan sözlerinde şöyle der: “Bu dünyada da şefaattçidir O, o dünyada da. Bu dünya din dünyasıdır, o dünya cennetler dünyasıdır. Bu dünya, onlara yol göster der, o dünya, on-lara ay gibi yüzünü göster, der. O'nun işi gücü, görünürde de, gizlide de, “ Ya Rabbi, toplu-muma doğru yolu göster, onlar gerçekten de bilmiyorlar” demektedir. O'nun soluğuyla iki kapı da açılmıştır: İki dünyada da duası mak-buldür onun. O'nun dengi ne gelmiştir, ne ge-lecek; bunun için, cömertlikle son Peygamber olmuştur O. Hasılı, Muhammed'in buyrukları, açıklık içinde, açıklık dünyasında güller aç-mıştır.(Mesnevî cilt 6.167-174).

Bir diğer beyitteyse, Peygamber Efendimizin sözlerinin Hakikat denizinden dökülen nağ-meler, inciler olduğunu belirtmiştir: Onun içindir ki, “ Söyle” sözü, denizin sözüdür, bu sözü Ahmet söylese bile gerçekte deniz söyle-miştir. Onun sözleri, tüm denizin incileridir, çünkü gönlü denizle birdir O'nun. Denizin

vergisi, lütfu, bizim küpümüzden olursa, artık bir balıkta denizin bulunmasına şaşılır mı hiç? (cilt6.818-820)”

Peygamberlerin, pek çok mucizelerine deği-nen Hz. Mevlâna, Allah'ın bazı velilerinin de kerem sahibi olduklarını, onlara şeksiz şüphesiz teslim olmak gerektiğini belirttikten sonra, Peygamber Efendimiz'in iki mucizesini aşı-ğadaki beyitlerinde anlatmıştır: “Malik oğlu Enes'ten rivayet edilmiştir; Ona konuk olan birisi anlatır ve der ki: Yemekten sonra Enes, yemek peşkirinin sararmış, kirlenmiş olduğu-nu gördü. Kirliydi, bulanmıştı, hizmetçi kıza hemencecik at şunu tandıra, dedi. O akıllı kız, hemen peşkiri ateşle dolu tandıra attı. Bütün konuklar, bu işe şaşılar, peşkirten dumanlar çıkacağı-mı, peşkirin yanıp, kavrulacağını bek-liyorlardı. Bir zaman sonra, kirlerden arınmış, tertemiz, ak pak olmuş peşkiri tandırdan çı-kardı. Orada bulunanlar, üstün sahabe, dedi-ler, nasıl oldu da yakmadı ateş; üstelik bir de temizledi onu. Enes dedi ki: Mustafa bu peş-kire elini, ağzını çok sildi de ondan. A ateş-ten, azaptan korkan gönül, öyle bir ele, ağza yaklaş. O el, o ağız, cansız bir şeye böylesine bir yücelik verirse aşışın canına neler etmez. Kâbe'nin taşını, toprağını kible yaptı O, a can, sen de çalış çabala da erlere toprak ol.” (Mes-nevî Cilt 3. 3111-3121)

Ebru sanatı; geçmişten beri İslam kültür ve medeniyetinde önemli bir yer tutmaktadır. 8. asırdan itibaren Çin’de liu sha shien, 12. asırdan itibaren Japonya’da suminagashi adıyla benzer teknikler kullanılarak ebru benzeri yapılan birtakım çalışmalar olmakla beraber, bu sanatın 9-10. yüzyıllarda Hindistan veya Orta Asya’da yapılmaya başladığı düşünülmektedir. En geç 16. yüzyılda ipek yolu aracılığıyla İran’a geçişinde “ebri” olarak adlandırılan bu sanat, görünüşüyle gerçekten bulut kümelerine benzer şekiller taşıdığından, buluta nispet edilen bu Farsça ismi doğrulamaktadır. İran’dan da Osmanlı’ya geçen ebri “ebru” ismini almıştır.

16. yüzyılın sonlarında İstanbul’dan Avrupalı seyyahlar tarafından kendi memleketlerine götürülen ebru kâğıtları önce Almanya’da, sonra da Fransa ve İtalya’da mermer kağıdı veya Türk mermer kağıdı, hatta sadece Türk kağıdı adıyla tanınıp benimsenmiş ve oralarda da yapılmaya başlanmıştır. Eskiden yazma eserlerin ciltlenmesinde, levhalarda ve hat yazılarının arka planında kendine sıkça yer bulan ebrunun belgelenen en eski örneği Mâlikî Deylemî’ye ait bir kıtanın bulunduğu 1554 tarihli bir levhadır.

Osmanlı döneminde başlı başına bir sanat ve iş kolu olan ebruculuk, 20. yüzyıl başlarına

gelindiğinde unutulma noktasına gelmiştir. Bu sanatın tekrar hayat kazanması, ebru sanatına ‘Çiçekli Ebru’nun geliştirilmesi ile tekrar canlılık kazanmıştır.

Günümüz koşullarıyla yapımının daha da kolaylaşan Ebru’nun malzemelerinden en önemlisi teknedir. Tekne, kullanılacak kağıtla aynı ebatta ve 6 cm. derinliğinde, tercihen çinko veya galvanizden yapılmış dikdörtgen şeklinde bir kaptır (Eskiden suyun dışarıya sızmasını önlemek üzere içi ziftle kaplanmış ağaçtan imal edilmiş tekneler de kullanılmaktaydı). Teknenin içine konulacak suya lü-züçet (koyuluk) vermek, böylece serpilen boyaların teknenin dibine çökmesini önlemek için kullanılan ve geven otundan elde edilen kitre, krem renginde plakalar veya şeritler halindedir. Suda bekletilerek erimesi sağlanır ve bir torbadan süzülür. Batı dünyasında ise kitre yerine denizkadayıfı kullanılmaktadır. Kitreli suyun üstüne serpilen renklerin birbirine karışmadan yayılmasını sağlamak için boyalara büyükbaş hayvanın ödünden katılmaktadır. Kullanılan fırçaların sapı ise gül dalından, kılırları da atın kuyruk kılından yapılmaktadır. Gül dalının kullanılmasının sebebi bu bitkinin dalının suya dayanıklı olması ve çabuk bozulmamasıdır. Atın kılı da gözenekli olduğu için tek vuruşta boyayı damlatmaz ve tutmasını sağlar.

Hayat Beyoğlu'nda Güzel

Fatih Yurt 9/C

Hayat Beyoğlu'nda erken başlar. 5.30 civarında belletmen abilerimiz tarafından kaldırılır. Hepinizin tahmin edeceği üzere sıcacık yataklarımızı bırakmak bizlere zor gelir. 6.00'a kadar olan bu yarım saatte abdest alıp giyindikten sonra yatakhanelerimizi düzenleyip okul mescidine çıkarız. 6.15'te cemaatle sabah namazını kılarız. Namaza müteakiben kahvaltıya çıkarız.

Saat 7.00'de mescid ve camiimizde hafızlık ve Kur'an-ı Kerim etütümüz, çevredeki camiilerden gelen kurra hafız imamlarımız eşliğinde başlar. 8.15'e kadar devam eden etütten sonra 15 dakikalık bir tenefüsümüz vardır

8.30'da Türkiye'nin en iyi öğretmenleriyle dersimiz başlar. Beş dersin arkasından saat 12.30'da büyük bir iştahla yemekhaneye doğru koşarız. Öyle ki 5 katlık bir mesafeyi 5-10 saniyede kat ederiz. Yemeğimizi yedikten sonra mescide iner, abdestimizi aldıktan sonra sünnetlerimizi kılıp farzı bekleriz.

13.15'te cemaatle öğle namazımızı eda ettikten sonra 13.40'da ilim yolculuğumuza kaldığımız yerden devam ederiz. Saatler 16.20'yi gösterdiğinde ilim yolculuğumuz son bulur.

16.20'de başlayan 1,5 saatlik dinlenme sremizde okulumuzun bize sunmuş olduğu kütüphane, halı saha, yüzme havuzu, kapalı spor salonu, bilgisayar laboratuvarı ve spor salonundan faydalanabiliriz. Ayrıca bu vakitler arasında yapmış olduğumuz küçük cemaatler ile akşam namazımızı kılarız.

Saatler 17.50'yi gösterdiğinde akşam yemeği verilmeye başlar. 18.30'da mescidde yatsı namazımızı kılarız. Namaza müteakip olarak 19.15'te 2 ders olmak üzere akşam etdmz başlar.

20.50'de ettlerimiz biter ve odalarımıza geçeriz. Saat 22.00'ye kadar serbest kalırız. Saat 22.00'de ışıklar kapanır. En geç 22.30'da hepimiz uyumuş oluruuz.

Beyoğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi

Bu yazıda, felsefe tarihinin en çetin problemlerinden birini; dilin düşünce, yorum, kültür ve tarih ile olan ilişkilerini ele almaya çalışacağız.

İnsan, başkalarıyla diyaloga girme ve düşüncelerini aktarabilme özelliğine sahiptir. “İnsan bu sayededir ki, bir kültür inşa etmek ve kültürel müktesebatı nesilden nesile aktarabilmek suretiyle, bütün diğer varlıklardan üstün hale gelmiştir. Demek ki, lisan sadece bir kültür politikası meselesi değildir; lisanımız bizim insanlık haysiyetimizdir: Kalam bir mukaddesat meselesidir. Bu noktada Cemil Meriç’in “Kamus namustur” sözünü hatırlatmak gerekir. Bir anlamda kültürün sürekliliği, onun en önemli taşıyıcısı olan dilin sürekliliği ile mümkündür.

Dil, hiç şüphesiz düşüncelerin aktarılmasında önemli bir araçtır ve bu anlamıyla vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Bundan dolayı dil ve düşünce ilişkilerinin sağlıklı bir zemine oturması için bazı sorunların çözülmesi gerekmektedir. Dil ve düşünce arasındaki ilişkilerde temel sorunlardan biri yazarın zihnindeki düşünceyi kelimelere tam olarak yansıtıp yansıtamadığıdır. İkincisi ise daha da önemlidir ve hermenötik çabanın temel sorusudur: Yazanın ya da konuşanın anlatmak istediği düşünce ile okuyanın ya da dinleyenin anladığı şey, aynı

şey midir? Hermenötik’in temel tezi, “Bir yazıyı yazarından daha iyi anlamak mümkündür.” olsa da bunu sağlamak hiç de kolay değildir. Önce yazarın düşünce dünyasını, sonra metnin dil mantığını anlamak ve analiz etmek gerekir. Ludwig Wittgenstein’in da işaret ettiği gibi: Dilimizin sınırları dünyamızın da sınırlarıdır. Doğru bilgi ancak yapılacak dil analizleriyle, yani dilin mantıksal yapısını anlamakla elde edilebilir.

Düşünce ve dil arasındaki ilişki, felsefe tarihinin başlangıcından bu yana tartışılan en eski konularından biridir. Bu tartışmaların merkezinde yer alan; ilk soru, dilin düşüncelerin bütün olarak aktarımında yeterli olup olamayacağıdır.

İkinci soru ise dil ve kültürün bağlantısının ne olduğudur.

Bu soruları daha sonra bir kültür havzasında üretilen metnin değişik kültür havzalarına tercümesinin sağlıklı yapılabileceği, söz diziminin anlamı yansıtıp yansıtamayacağı gibi problemler izlemektedir.

İşte dil felsefesi ve hermenötik bu problemler etrafında ortaya çıkmış felsefe alanlarıdır.

Problemin düşünce tarihindeki seyrine baka-

cak olursak:

Batı düşüncesinde antik Yunan düşünürlerinden bu yana bu meseleler ele alınıp işlenmiştir:

“Antik Yunan filozoflarından Hearakleitos, doğada bir düzenin bulunduğunu, bu düzenin de aynen insan diline yansıdığını söyler. Adına doğacılık denilen bu görüşe göre, sözcükler gösterdikleri anlamları belirtecek biçimde şekillenmişlerdir. Bu anlayışa karşılık dönemin filozoflarından Demokritos, sözcüklerle anlamlar arasındaki ilişkinin insanların kendi aralarında oluşturdukları bir uzlaşma ve anlaşma sonucu kurulduğunu söylemektedir.” Platon ise bütün felsefesini dayandırdığı ide anlayışıyla sorunu temellendirir. Ona göre söz de tıpkı bilgi gibi doğru ve yanlış olmak üzere ayrılır. Doğru söz, idelere uygun İlahi sözdür. Batı düşüncesinde *“dil-düşünce ilişkisi konusu ile ilgili olarak iki yaklaşım söz konusu olmuştur: Bunlardan birincisi, Aristoteles anlayışı doğrultusunda, düşüncüyü temele alıp dili ona tabi kılan anlayış, ikincisi ise, Kantçı anlayış doğrultusunda, dili temel alıp ,düşüncüyü dile tabi kılan anlayıştır.(Felsefe Ansiklopedisi,cilt 4,s:338)*

Ortaçağ dil üzerine yapılan tartışmalar, kavramların gerçek mi, yoksa isimden mi ibaret olduğu üzerinde yoğunlaşmıştır. Modern Batı düşüncesinde ise “Dil, toplumsal anlaşma ve uzlaşmanın ürünü olup, toplumun ortak bilincinde herkes için aynı olan ses, sözcük ve biçimbirim öğelerinin toplamı olarak kabul edilmiştir.”(Felsefe Ansiklopedisi, cilt 4,s: 340). Bu anlayışa göre dil ve düşünce birbirinden farklı alanlardır. Ancak şunu da kabul etmek gerekir ki dil-düşünce ilişkisinde, Antikçağ’ın aksine, Ortaçağ’da dil daha önemli bir konuma gelir. Batı düşüncesi dil-düşünce ilişkileri açısından ana hatları ile üç döneme ayrılabilir. “ Birinci dönemde düşünce kendisini, salt rasyonel çabaların doğurduğu kavramlarla metafizik sahada; ikinci dönemde ise belli bir dili konuşan toplumun ortak bilincinde göster-

miştir. Batı düşüncesi nihayet mantıkçı pozitivistlerle birlikte olgu dünyasından metafiziği de eleyerek, logos-ontos uyuşmasını sağlamış, pozitif dünyanın bir resmini çıkararak onun hâkimi olmuştur.(Felsefe Ansiklopedisi, cilt 4,s: 341). Dil konusunda farklı bir anlayışa sahip olan Noam Chomsky ise tartışmayı bambaşka bir boyuta çekerek, dilin insan zihninde doğuştan belirlenmiş bir mantığa dayandığını söyler.

İslam düşünce dünyasında ise erken dönemlerde tartışılmaya başlanan dil-düşünce ilişkisinde ana eğilim, Aristoteles’in dili düşünceye bağlayan anlayışı çerçevesinde gelişmiştir. Ancak büyük çoğunluk bu konuda Aristotelien geleneğin tersine dili düşüncenin önüne koyar. Batı düşüncesi ile İslam düşüncesi arasındaki temel fark, Batı düşüncesinin insan; İslam düşüncesinin ise Tanrı merkezli olmasıdır. Dolayısıyla İslam düşüncesi, Farabi gibi felsefi geleneği temsil edenlerin dışında, dili düşüncenin önüne koyar.

Dil-düşünce ilişkileri açısından gözden kaçırılmaması gereken bir husus da dilin kültür ile olan bağlantısıdır. Bu bağlantının gözden kaçırılması bir metnin anlamını önemli ölçüde sınırlandıracak, daha da önemlisi yanlış anlamayla neticelenecektir. “ Dil kültürün en mühim aktarıcısıdır. Kültür dil ile iktisab edilir. Ancak hemen hatırlatmak isterim ki, her kültür farklı bir perspektif, farklı bir bakış açısı ve anlayış imkânı sunmakla beraber, aynı zamanda her kültür bir çeşit ‘beyin yıkama’ demektir. Evet muhakememizin bütün kavramlarını dilden alırız; ancak o kavramlar tarih içinde teşekkül etmiştir ve yaşanan, hali hazırdaki tarihi şartlar tarafından tayin edilirler. Dolayısıyla dil öğrenmek, gerçekte kültürü öğrenmek demektir.(Dil ve Düşünce, s:63) İşte kavramların tarihsel süreç içinde gerek semantik müdahale ile, gerekse başka sebeplerle anlam kaymalarına uğraması, metinlerin değerlendirilmesinde oldukça önemlidir. Dünyaca tanınmış Japon anlambilimci İzitsu, Kuran kavramları üzerine yaptığı çalışmada

kelimelerin kök ve kazanılmış anlamları üzerinde durur. İzutsu buna “esas anlam” ve “izafi anlam” adını veriyor. “esas anlam, kelimenin her zaman taşıdığı asıl anlamdır. İzafi anlam ise kelimenin içinde bulunduğu özel sistemden ve bu sistem içindeki diğer kelimelerle olan münasebetinden kazandığı özel anlamdır. İzutsu, bu ayırımı Kuran kavramlarını analiz ederken sistemleştiriyor. Hiç şüphesiz bir metnin anlaşılmasına çalışılırken kelimelerin genel anlamlarından(esas anlam) daha çok, onların metin içinde kazandığı özel anlamlar(izafi anlam) belirleyici olacaktır.

Dilin kültürel bağlantılarının olması, üretilen metinlerin öznelliğini tartışmaya açabilir. Bundan dolayı çevirisi yapılacak metinlerin iyi anlaşılması için, metnin yazıldığı dilin üretildiği kültürel paradigmanın da iyi anlaşılması gerekir.

İşte buradan hareketle kutsal metinlerin yorumlanmasından yola çıkan ve daha sonraları bir disiplin haline gelen hermenötik, günümüzde metin-dil ve anlam üzerine yoğunlaşmaktadır.

Dil –düşünce ilişkisi açısından bakıldığında ortaya çıkan önemli bir sorun da, kelimelerin sözcük anlamlarının bilinmesinin anlamada yeterli olup olamayacağı sorunudur. Şurası bir gerçek ki, hem kelimelerin farklı cümleler içinde kazandığı yeni anlamları hem de onların kültürel anlamlarını dikkate almadan sadece sözlük anlamlarıyla yetinmek anlama faaliyetini önemli ölçüde engelleyecektir. Bu durumun farkına varan düşünürlerin başında felsefeye yönelttiği eleştirileriyle tanınan Gazali gelmektedir. “Gazali’ye göre kalp, akıl ve ruh kelimeleri, ‘nefis’ kelimesinin eş anlamlıdır. ‘Mearic’ül Kuds’ isimli eserinin girişinde bu kavramları, bunların Kuran’da geçiş tarzlarına dair misaller ekleyerek açıklıyor. Aslında her kelimenin arkasında bir dünya bulunduğunu, sırf lügat manasını bilmekle kavramların anlaşılamayacağını gösteren iyi bir analiz. Biz günlük dilde kelimeleri rastgele

kullanıyoruz; ama arka planındaki dünyadan haberdar olamayabiliyoruz.”(Dil ve Düşünce, s:28)

Bir metni anlamamanın önemli zorluklarından birisi de kelimelerin anlamlarının içinde yer aldıkları metne göre değişiklik göstermesidir. “Kelimelerin anlamları, içinde buldukları cümleye (context’e) göre daima değişir. Derler ki bir ırmağa iki kez giremezsiniz. Dilbilimci Hayakawa da diyor ki: ‘ Hiçbir kelimeyi tamı tamına aynı manaya gelecek şekilde iki kere kullanmak mümkün değildir.’ Çünkü cümle değişince, kelimenin anlamı da değişir.”(Dil ve Felsefe, s:36) Hiç şüphesiz ki, bir metni anlamak için sadece kelimelerin anlamlarını bilmek yeterli olmayacaktır; yazarın kullandığı dilin cümle yapısının mantığını da bilmek gerekir.

“İnsanlar bir cümleyi birtakım yabancı kelimelerle yazıldığı için anlamadıklarını zannederler; oysa o cümle ile ifade edilen fikri anlamıyorlardır. Önce kelimeleri değil cümleyi anlamak gerekiyor. Cümle, kelimelerin farklı manalarındaki toplamını anlamlı bir vahdet içinde cem eden bir bütündür; bir nizamdır; yalnızca birtakım unsurların tamamını bir araya getiren bir topluluk değil, bütün dil unsurlarını kalbin ya da zihnin hareketi ile anlamlı bir vahdete irca eden yani bir anlamı olan müstakil bir bütündür. Evet, müfid bir manadan mahrum olan kelimeler bir cümle teşkil edemezler; ancak kelimelerin tamamının anlamı biliniyor olsa bile cümlenin ne demek istediğini kavramak her zaman mümkün olamayabilir. Bunun için dilin mantığını bilmek gerekli olduğu gibi, o dilin ürettiği kültürün kodlarını da bilmek gereklidir.

Anlama çabasını zorlaştıran faktörlerden biri de metni anlama durumunda olanların bağlı oldukları ideolojik tutumlardır. “Genellikle Entelektüeller, bir meseleyi değerlendirirken, mensup oldukları fikri cereyanların, ekollerin, yahut başka bir tabirle standart hâline gelmiş normların ışığı altında tenkit yaparlar.

Bu standartların dışında saydıkları eserler ve fikirler ise onları tatmin etmeyecektir. Halbuki standartlar, yahut normlar, devirden devire değişir. Bu noktadaki ana sorun, bir eseri ya da fikri tenkit eden veya yorumlayan kişi, onu yazan kadar anlayabilir mi? Hermenötiğin bu noktada temel iddialarından biri de bir metnin ya da fikrin yazarı gibi kavranabileceğidir.

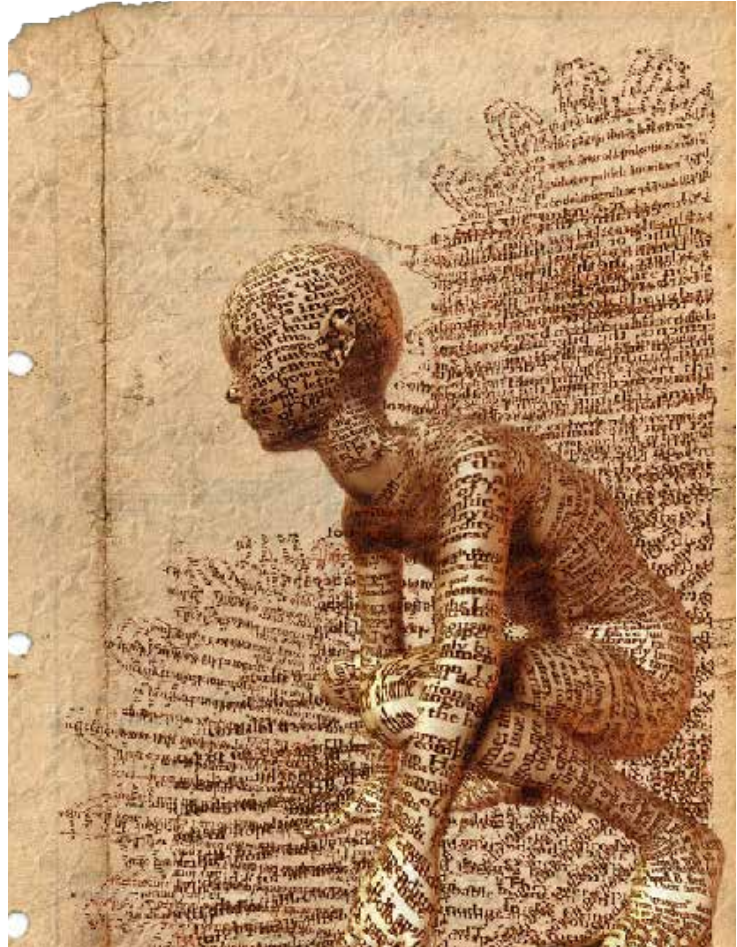
Semantik açıdan bakıldığında kelimelerin gerçek anlamı ifade etmede yeterli olup olmadıkları konusunda farklı düşünceler vardır. “Semantikçi Hayakawa diyor ki, ‘Kelimeler bir araziye tarif eden haritalara benzerler’; yani araziye yalnızca kullanılan ölçek nispetinde tarif ederler. Harita arazinin yalnızca sembolüdür; bir haritanın arzını ihtiva ettiği her şeyi tarif etmesi nasıl mümkün olabilir? Bir harita araziye ne ölçüde dalalet ederse, kelimeler de gerçeği ancak o ölçüde tarif edebilirler. Demek ki insanın büyü, sözün sihri, söylediğimiz kelimenin gerçeğe delaleti kadardır.

Buradaki temel sorun İslam dünyasında da tartışma konusu olan lafız-mana ilişkisidir. Buradan hareketle metin merkezli ve anlam merkezli okuma gibi iki farklı okuma biçimi yapılabilir.

Toplumların tarihsel sürekliliğini sağlayan en önemli araçların başında dil gelmektedir. Dolayısıyla bir toplumsal dönemden başka bir toplumsal döneme geçişte yeni kavramlara, dolayısıyla yeni bir dile ihtiyaç vardır. Zihniyetler bir anlamda yeni bir dilin oluşturulmasıyla ilgilidir. Bu durum, toplumsal değişim ve devrim hareketlerini, kendilerini taşıyacak bir dil politikası üretmeye itmiştir. Ancak dil politikalarının kelimelerden ziyade dilin arka planındaki zihniyet dünyasıyla ilgili olduğu açıktır. Türkiye’de dil üzerinde süren tartışmalar büyük ölçüde İmparator-

luktan ulus devlete geçiş sürecinde yoğunlaşmıştır. Özellikle Türkçü düşünürlerin başını çektiği, aralarında Ziya Gökalp gibi isimlerin bulunduğu bir grup aydın, imparatorluk diliyle ulus-devlet inşa edilemeyeceğinin farkındaydı. Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte yeni bir toplumsal düzen kurmaya çalışan elitler buna uygun bir dil yaratma çabası içinde olmuştur. Cumhuriyet elitlerinin ana amacı dini kavramlarla dünyaya bakan ve kültürel ilişkilerini bunun üzerine kuran bir toplum yapısından seküler bir toplum yapısına geçmekti.

Günümüzde Hermenötik, dil-düşünce arasındaki ilişkide hangisinin öncelik taşıdığı tartışmasından daha çok, bir metnin tam manasıyla anlaşılıp anlaşılmayacağı sorununa odaklanmaktadır. Ulaşılan sonuç şudur: Dil-düşünce ve yorumlama ilişkileri bakımından birçok sorunlu alan bulunmasına rağmen, doğru anlama ve anlatmanın mümkün olduğunu kabul etmek zorundayız!

Ebru: Enes Şamil Kiraz 12/A